

Богомил Райнов

Реквием за една мръсница

ПЪРВА ГЛАВА

Тия двамата навярно бяха решили да се поразходят из ношните заведения на Пирея, а после може би да се прехвърлят някъде на запад, ама съвсем на запад, дето е по-културно и дето, както разправят, запластите са страшно високи, а колите – ужасно евтини.

Тия двамата вероятно разчитаха, че ще успеят да се почерпят с шотландско уиски и с гръцки мадами не по-късно от утре вечер и за по-бързо бяха поели през най-стръмното кестерме на хълма и не може да им се отрече, че наистина твърде бързо бяха се добрали до крайния етап на пътя, оня най-краен етап, който очаква всички ни, само че на различни места, при различни обстоятелства и в различно време.

Сега, когато бързият хаотичен пукот на престрелката бе секнал и вечерта им бе отредила своето едноминутно мълчание, те лежаха в гъстия хрусталак, единият – увиснал върху ниската драка с обронена надолу глава, а другият – проснат по гръб. Те лежаха безмълвни и неподвижни, сякаш потънали в дълбоко съзерцание, русокосият – забил поглед в земята, а кестенявият – загледан към звездите, които се мяркаха и чезнеха зад бързо летящите разкъсани облаци.

– Млади хора... – установи спътникът ни, когато силният лъч на джобния му фенер се втренчи върху двете тела.

Те наистина изглеждаха по вид да са някъде около периода на пълнолетието, периода на казармата, която може би бяха искали да избягнат, периода на мечтите за авантюри, когато една идиотска мелодия или една идиотска книга, или един идиотски филм в кварталното кино могат да те накарат да закопнееш по някакъв отвъден, приказен и съвсем несъществуващ свят, да закопнееш дотам, че да задигнеш спестените пари на майка си и парабела на баща си, да вземеш влака за Кулата и няколко часа по-късно да рухнеш сред бодливия мокър хрусталак на тоя тъмен хълм. Двама глупаци, но толкова млади, че когато човек ги гледаше така, неподвижни и стихнали в безмълвното си съзерцание, не можеше да не почувствува, че някаква топка засяда на гърлото му и да не се опита да я разкара тая топка с това дрезгаво покашляне, с което в момента капитанът си прочистваше гърлото.

– Ние тръгваме! – съобщи Любо, защото наистина нямаше какво повече да правим тук.

Капитанът мълчаливо вдигна ръка за поздрав и двамата с Любо

поехме назад към пътеката. Само няколко минути по-рано бяхме срещнали капитана в нощните сенки на тая пътека и бяхме спрели да разменим по някоя дума и да изпушим по една цигара, и тъкмо тогава бе екнала престрелката, защото ония двамата тъкмо в тоя миг бяха наскочили на поста и в отговор на предупреждението бяха открили огън, може би просто от страх или от глупост, и бяха изпукали мунициите си, възлизащи на три пълнителя, преди да замлъкнат завинаги.

Но за нас с Любо, служебно погледнато, това бе инцидент, който не ни засягаше, и ние бяхме се запътили към съвсем друга точка на граничния район и ни предстоеше среща със съвсем други хора, а може би и с други изстрели, адресирани сега вече лично до нас. Затова си тръгнахме, прекосихме двестата метра шубраки и отново поехме по пътеката.

Есенната нощ бе хладна и неспокойна и влажният вятър над дерето ту стихваше, ту отново засвирваше глухо, а облаците над нас ту ни захлупваха с мрачина, ту се разсейваха, за да разкрият смътното сияние на луната. Крачехме един подир друг – Любо напред, а аз подире му, понеже пътеката бе съвсем тясна. Крачехме мълчаливо, защото за предстоящото нямаше какво повече да говорим, а инцидентът с тия двамата бе нещо, което, служебно погледнато, не ни засягаше. Крачехме бавно по каменистия улей на вървището, а понякога спирахме да си починем и вдишвахме заморено влагата на нощта, в която се примесваха свежият планински хлад и мирисът на дим от мокри шубраки, идващ нейде откъм низината.

– Добре, че излезе вятър да пресече дъжда – измърморих, като гледах летящите над тъмното било облаци.

– Не бой се, брат ми, пак ще има дъжд – отвърна Любо. – Вятърът скоро ще спре и пак ще завали.

В планината хората говорят за времето повече, отколкото всякъде другаде, може би просто защото в планината рядко можеш да разчиташ на покрив над главата си, а Любо вече три години я обхождаше тая планина надлъж и нашир, и то не като турист, а като човек от нашата професия и знаеше много повече неща от мене и по въпросите на времето, и по въпросите на професията.

– Това е мястото – съобщи един час по-късно той, като спря.

Билото над нас хвърляше тежка сянка и в първия миг аз дори не можах да различа малкия овчарски заслон, изидан от едри каменни плочи. Промъкнахме се през тесния отвор, служещ за врата, и едва се бяхме разположили върху струпаното в ъгъла сено, когато дъждът навън заплющя.

Извадих от джоба си цигарите и запалката, но Любо, който виждаше добре дори и в тъмното, прошепна:

– Пушенето не е препоръчително...

Той изчака да скрия с въздишка на досада тютюнджийските си пособия обратно в якето. Сетне на свой ред извади цигари и невъзмутимо запали.

– Нали пушенето не е препоръчително?

– Исках да кажа, че не е препоръчително за здравето ти.

Сетне, като се наслади мълчаливо на гимназистката си шега и като ме изчака да запуша, ненадейно запита:

– Емиле, какво би направил, ако синът ти стане предател?

– Ще го убия – отвърнах, без да мисля и вдишах дълбоко тютюневия дим, така приятно горчив сред нощната влага.

– Като оня... Тарас Булба...

– Да. И като Матео Фалконе.

– Не съм чувал такъв.

– Нали учиш френски? Във френската читанка го има.

– И какво е направил тоя... Фалконе?

– Вдигнал пушката и застрелял сина си. Какво друго?

– Такива бащи ги има само в книгите. Ти не би могъл да застреляш сина си.

– Тогава ще застрелям себе си.

– Това не е решение на въпроса.

– На кой въпрос? На този, несъществуващия? Доколкото ми е известно, нито ти, нито аз имаме синове.

Той замълча, сякаш обезоръжен от аргумента ми, и аз известно време наблюдавах разсеяно огънчето на цигарата му, което ту помръкваше, ту наново засияваше, осветявайки с неясна червеникава светлина лицето му. Сетне го чух да казва:

– Аз имам син, Емиле. Одеве ми съобщиха, че Мария е родила момче.

– Честито!... Значи мечтата ти се сбъдна.

– Да, брат ми. Само че ти не ми отговори на въпроса.

– За какво трябва да отговарям на глупави въпроси?

– Защо глупави?

– Ами защото нито твоят син, нито моят, ако имам такъв, могат да станат предатели.

Той отново замълча и този път като че съвсем се изличи в мрачината, понеже вече бе допушил цигарата си. И аз само по тихото му равно

дишане усещах, че е тук до мене, потънал навярно в мисли за сина си и за страшната, но съвсем въображаема опасност, надвиснала над невръснатата му глава.

Такъв си беше моят приятел Любо Ангелов с неговата слабост към невинните гимназистки шеги, заради които бяхме го кръстили Любо Гявола, и с неговата склонност към абстрактни разсъждения, на които обичаше да се отдава тъкмо в най-неподходящи за подобни занимания моменти.

В същата тая местност, дето се намирахме, щяха да прехвърлят един час по-късно от насрещната страна банда главорези и тия главорези следваше да бъдат насочени от нашите хора по погрешна писта, завършваща с капан, а ако операцията не успееше – да бъдат ликвидирани още тук, на самото място. Ръководството на всички тия действия бе поверено на Любо и аз съвсем не се съмнявах, че Любо ще се справи, както и друг път се беше справял. И все пак сега, в паузата преди данданията, той мислеше не за операцията и за съдбоносните мигове на престрелката и за всичко останало, а си блъскаше главата над проблема, за предателството, разглеждан в един интимно родителски, но съвсем теоретичен аспект.

* * *

Спомням си съвсем без нужда всички тия стари неща, додето крача бавно по заления от слънцето тротоар на Дондуков. Без нужда, но не без повод, защото целта на кратката ми пешеходна разходка е квартирата на Любо.

Ранна пролет и ранен следобеден час, и почти пуст булевард, свободен от отегчителни навалици, и едно бледо слънце, което засега повече свети, отколкото топли. Всичко това ми се струва достатъчно като основание, за да забавям крачки, макар да знам добре, че истинската причина за неохотното ми движение към познатия адрес е друга.

– Ще трябва да се обадя предварително – бях подхвърлил, додето обсъждах в службата с Борислав предстоящата си визита. – Какъв им е телефонът?

– Няма телефон?

– Как така да няма телефон?

– Те живеят толкова изолирано, че не знам за какъв дявол може да им трябва телефон.

– Те ли се отдръпнаха, или вие ги забравихте?

– Ами че и едното, и другото, нали знаеш как стават тия неща:

отпърво те се отдръпнаха, после ние ги забравихме. Началствата се сменят, хората се пръскат насам-натам, изобщо...

И Борислав замахна вяло в пространството, за да покаже, че изобщо нещата са ясни и без думи. После отпусна ръка и затропа леко с пръсти по бюрото.

– Но ти трябва да отидеш.

– Добре, добре – кимнах. – Само не ми поставяй задачи. А ти защо не си отишъл?

– Защото знаеш, че и аз като тебе съм постоянно в движение. И после, аз съм едно, а ти си друго. Ти беше най-близкият приятел на Любо.

Ние наистина бяхме приятели. И аз му бях длъжник не само за тая дружба, а и за професията си, защото аз бях калфата, а той бе майсторът и беше ми подарил всичко, което притежаваше като опит и умение. Всъщност нашия занаят по онова време Любо го владееше в най-грубата му форма – формата на хайките, на засадите и на стрелбата с автомат, изобщо всичко това, което по-късно вече никога не ми влезе в работа. Но аз бях научил от Любо и неща, които щяха да ми служат цял живот, и между другото бях овладял уменията да се разминавам със смъртта без да мисля по това, какво би станало, ако разминаването не се състои. И в ония години ние двамата с него, застанали рамо до рамо, неведнъж се разминавахме със смъртта, разминавахме се понякога само на косъм разстояние, като при оня гол каменист хълм, където аз трябваше да възлизам нагоре под куршумите с продупчена вече ръка и където Любо го раниха под коляното. По-късно моята рана заздравя, и раната на Любо – също. Но оттогава той винаги леко провлачваше крака си, което, професионално погледнато, не беше от значение, защото минахме на друга работа и ни пратиха по разни школи за преквалификация. И ние се разделихме, и минаха доста години, преди да се срещнем отново, но вече не тук и не по стръмнините край границата, а там, далече, в лятната влажна жега на Венеция.

Срещнахме се, защото бяхме изпратени по една и съща задача и Любо от месеци вече напразно си блъскаше главата върху тая задача, а аз току-що бях включен в комбинацията. Ние седяхме върху мраморната скамейка в сянката на пустия кей и Любо ми излагаше подробностите на ситуацията, а когато свърши, добави съвсем без връзка:

– А аз, брат ми, имам син...

И тогава неволно си спомних за оная нощ в овчарския заслон, когато за пръв път ми бе съобщил една подобна новина, пак тъй ни в клин,

ни в ръкав, и пак в такава неподходяща обстановка, и пак пред прага на нещо съдбоносно, което предстоеше да се разрази.

Онази нощ в планината съдбоносното се бе разризило призори и ние бяхме успели сред свиренето на куршумите да се разминем още веднъж със смъртта. А тук, във Венеция, съдбоносното почти не се усещаше, свито нейде в дъното на делничното спокойствие, и Любо се движеше лениво по моста от Венеция за Местре провлачвайки леко крака си, когато смъртта врълхлетя върху него като черна кола, като една пияна черна кола, и този път не се разминаха. И Любо остана да лежи отхвърлен към парапета на моста – едно окървавено и все още потръпващо тяло.

– А аз, брат ми, имам син...

Само че на този син, втория по ред, не бе съдено да просъществува. Мария при съобщението за гибелта на Любо бе изпаднала в депресия, детето трябваше да бъде поверено на чужда жена, а малко по-късно някаква болест го отнесе, не помня точно каква болест, пък и не е важно, защото след като си напуснал тоя свят, без още да си живял, причината за напускането се превръща в подробност.

Така че аз сега не отивам при Любо, дето вече го няма, нито при малкия му син, дето също го няма, а при по-възрастния и при майка му и, искрено казано, никак не бързам за тая среща и ако едва-едва се тътря по Дондуков, то съвсем не е от копнежа да се погрее на бледото пролетно слънце, а от желание да отложи колкото е възможно по-дълго мига на неприятното свиждане.

Именно – неприятно. Както, когато отиваш при болен от рак и си представяш, че ще трябва да седиш в болничната стая цял половин час и да се чудиш накъде да гледаш и за какво да приказваш и да се пазиш да не засягаш тази или онази тема, и да се стараяш да си придаваш бодър вид. Разбира се, ти би отишъл значително по-охотно и дори с повишено самочувствие при болния, ако смяташе, че с отиването си ще го спасиш или най-малкото ще го облекчиш. Но ти знаеш отлично, че не носиш със себе си нито спасение, нито облекчение, и че визитата ти е само традиционен, еднакво тягостен и за двете страни ритуал.

Още първия път, когато посетих Мария при едно краткотрайно завръщане в София, аз знаех, че изпълнявам именно един такъв тягостен и за двете страни ритуал. Тя никога не бе проявявала ни сянка на дружелюбие към мене, и то не само поради тая странна ревност, която някои жени изпитват към най-близките приятели на съпрузите си. За нея аз бях олицетворение на оная невидима инстанция, която бе обсебила

мъжа ѝ, бе го откъснала от семейното огнище, бе го превърнала в нещо свое. И сега, след като непоправимото вече се бе случило, глупаво бе да очаквам, че ще ме посрещнат с отворени обятия в този дом, където и преди се усещах като натрапник.

Мария ме прие точно с тая ледена студенина, която бях предвидил, въведе ме неохотно в малкия скромен, ала чисто нареден хол, седна до прозореца и отпусна апатично ръце в скута си, додето аз се инсталирах в ъгъла между радиоапарата и фикуса, като може би несъзнателно избрах най-тъмния кът на стаята.

Жената мълчеше и чакаше аз да заприказвам и това ми създаваше подтиснатото самочувствие на обвиняем, понеже всъщност нямаше за какво да приказвам и единственото, което имах да споделя по същество, едва ли беше за споделяне, тъй като в къщата на обесения за вѐже не се говори.

Постарах се да изляза от положението с помощта на темите „Как е Боян?“ и „С какво мога да ви помогна?“.

– С нищо, освен ако можеш да ми върнеш мъжа – срыза ме тя.

– Бих го направил от все сърце, да имах тая власт...

– Да, но я нямаш. Ти и тия като тебе имате власт само да убивате, не да възкресявате.

– Ние не сме убили Любо... – възразих меко.

– Вие го убихте! Вие!...

Премълчах, защото при даденото положение спорът по тоя въпрос изглеждаше съвсем безполезен. Жената също млъкна и ние седяхме известно време така и гледахме в различни страни, и в хола бе тъй тихо, че лекото бълбукане на горещата вода в радиатора на парното звучеше почти оглушително. Отправих неволно очи натам и забелязах, че капешите от крана капки бяха образували малка локвичка върху паркета.

„Радиаторът ви тече“, понечих да кажа, но навреме преглътнах глупавата фраза и в същото време с учудване съзнах, че аз, който тъй често си спомнях за Любо при най-различни обстоятелства и на най-различни места, не можех да мисля за него тъкмо тук, в собствения му дом. Тая жена го изместваше от ума ми, тя ме принуждаваше да мисля за нея, предпочитах да стоя тъй с празна глава и да се вслушвам тъпо в бълбукането на радиатора.

– Смятам, че ми дължиш поне известни подробности – промълви сухо Мария, когато мълчанието стана прекалено дълго. – Тия ваши изтъркани фрази „при изпълнение на служебния си дълг“ – и други подобни може да са добри за некролога, но за мене не значат нищо.

– Предполагам, че са те информирали...
 – Идваха да ме информират, но аз не пожелах да ги слушам. Изобщо нищо не съм искала, нито тепърва мисля да искам от тях...
 – Добре – кимнах примирително. – Щом се интересуваш...
 – Съвсем не се интересувам. Никак не се интересувам. Ама абсолютно никак, разбираш ли! След като това вече е станало, съвсем не ме е грижа защо и как е станало! Но Любо има син. И той син расте. И някой ден ще поиска да узнае нещо повече за гибелта на баща си. И аз съм длъжна да му отговоря!

Премълчах отново и я изчаках да се успокои. После разказах съвсем накъсо за смъртта на Любо. Жената слушаше равнодушно, като продължаваше да гледа встрани към насрещната стена, дето в тънка евтина рамка бе поставена стара снимка. Не снимката на Любо, а снимката на млада жена с кръгло миловидно лице, дантелена блуза и лека безизразна усмивка като за пред фотограф. Това бе Мария, каквато беше някога.

Млъкнах и в същия миг Мария, каквато бе сега, престана да съзерцава Мария, каквато беше някога, и за пръв път ме погледна в упор:

– А защо го пратихте при тия типове?

– Защото действуваха срещу страната ни. Защото трябваше някой да отиде да ги обезвреди – Любо, аз или друг...

– Само че ти се върна, нали? А Любо остана...

Така мина в общи линии първата ми визита. Колкото до втората, предприета две години по-късно, тя, право казано, изобщо не се състоя. Беше късен зимен следобед и аз забелязах от улицата, че в квартирата на втория етаж свети, но когато се качих горе и позвъних, никой не ми отвори, защото навярно бяха видели през шпионката, че съм аз. Позвъних още два-три пъти, а после си тръгнах. Когато излязох навън и отново погледнах прозорците на втория етаж, те вече бяха тъмни.

А сега ето ни пред третата визита. Излишна настойчивост – би казал някой. При други обстоятелства аз вероятно щях да бъда на същото мнение, защото не обичам да тропам по негостоприемни врати. Но в случая има една подробност. Дребна подробност, пред която личните предпочитания трябва да се смирят и да отстъпят.

Сградата е една от тия казионни безлични постройки, издигнати към началото на 50-те години и които при тогавашната оскъдица изглеждаха като образец на битов уют. Поемам без бързане по неприветливото стълбище, дето вероятно от месеци насам се е застояла тая отвратителна зимна миризма на сгурия от кухненски печки и на развалена туршия от мазетата. Колкото и бавно да се изкачвам, вторият етаж, като

всеки втори етаж, не е много далеч. Позвънявам. Един миг тишина, сетне отвътре се чува шум и някакъв сепнат говор, после пак тишина, а после отново шум, вече в самото антре. Надзъртат през шпионката, мисля си, когато вратата внезапно се отваря и на прага застава строен момък с хубаво, малко начумерено лице. Едно лице, което ми изглежда и познато, и чуждо, едно лице, което ми напомня за Любо и в същото време е тъй различно от лицето на Любо.

– Какво обичате?

– Бих искал да видя другарката Ангелова. Аз съм приятел на покойния ви баща.

– Съжалявам, но мама е болна.

Студен като майка си. Макар и по-вежлив.

– Всъщност бих искал да видя и вас.

– А!...

Междуметието изразява объркване и колебание. И понеже никога не знаеш как може да завърши едно колебание, аз пускам в ход професионалната си безцеремонност и правя крачка напред, сякаш вече съм поканен да вляза. Младежът машинално отстъпва и това е една точка в моя полза, тъй като се озовавам в антрето.

– Ние в тоя момент съвсем не сме за гости – мърмори момъкът, у когото студенината е преминала в смесица от неприязън и смущение – Но щом сте дошли...

Той продължава да отстъпва, като ми отваря неволно път към хола, сетне, озовал се там, изтичва да затвори вратата вдясно, водеща навярно към стаята на болната.

Може би Мария наистина е болна, защото дори моят пушачески нос долавя във въздуха някаква застояла миризма на валериан и изобщо на аптека. Обстановката в хола е изменена до неузнаваемост – към полошо, искам да кажа. Посивелите от прах батистени пердета на прозореца, неразборията от съдове и книги върху масата, купчината обувки, струпани в ъгъла, износеният пенъоар, хвърлен на дивана, сметта по пода и нечистите петна по стените – всичко говори за отколешна немара и запуснатост.

– Казвам ви, ние в момента съвсем не сме за гости... – промърмори наново момъкът. – Просто ме е срам да ви приема в такава обстановка... Но щом вече сте дошли...

Аз не само съм дошъл, но и вече съм седнал на любимото си място в ъгъла между радиоапарата и фикуса, чиито листа, както и всичко наоколо, изпитват остра нужда от един влажен парцал.

– Не се притеснявай, момчето ми – казвам, без да давам вид, че съм забелязал нещо нередно в обстановката. – Аз съм закоравял ерген, така че малко безпорядък трудно ще ми направи впечатление.

Успокоен донякъде от непринудения ми тон, момъкът сяда на края на кушетката и зачаква да узнае повода на визитата ми. До тоя миг той не се е сетил да ме запита за името ми, вероятно защото се досеща кой съм, ала аз решавам все пак да се представя.

– Ти вероятно не ме помниш, защото последния път, когато те видях, беше ей такъв пумпал, но може би си чувал за мене. Аз съм Емил.

– Чувал съм, разбира се – кима младежът.

Той кима съвсем вяло. И в погледа, който ме отбягва, също има нещо вяло. И в целия израз на това хубаво, малко бледо лице прозира някаква отпуснатост или разсеяност, или умора.

– Може би това не те интересува, но някога, когато твоят баща научи за раждането ти, така се случи, че аз бях с него там, в планината, на границата.

– Любопитно съвпадение.

– Отлично разбирам, че за тебе съвсем не е любопитно, обаче съм длъжен да ти го съобщя, за да разбереш другото, което ще последва.

Момъкът покорно навежда глава, за да покаже, че е готов да изтърпи докрай словесните симптоми на склерозата ми.

– Същата тая нощ трябваше да влезем в схватка с група бандити, да се стреляме с тях почти в упор по правилото „или ти, или аз“, а когато призори всичко свърши, знаеш ли какво ми каза баща ти?

Младежът продължава да седи, все тъй безучастно навел глава.

– „Мислех, че отдавна съм претръпнал, Емиле, а тая нощ отново изпитах страх. Уплаших се да не оставя подире си едно сираче.“ И така се случи, че много години по-късно, когато врагът успя да събори баща ти с тоя кален удар откъм гърба, аз пак бях до него в последния му час...

Цялото това почти тържествено встъпление рухва ненадейно, защото в тоя миг откъм затворената врата се чува шум, а подир туй и вик „Бояне!“ и момъкът, без да ме слуша повече, се втурва оттатък, като хлопва подире си вратата.

По всичко личи, Мария наистина е болна и аз почвам да се чувствавам съвсем неловко в ролята си на неканен гостенин и вече съм готов да бия отбой, да се сбогувам набързо и да отложа визитата за по-удобно време. На преди още да се върне Боян, в хола се появява Любо.

Всъщност той не за пръв път ми го прави тоя номер. И ако точно сега се намирам в тази занемарена квартира, свит тук в ъгъла между

допотопното радио и прашния фикус, то е пак заради тоя му навик да се изпречва на пътя ми, да ми шепне и да ме убеждава. Не искам да кажа, че го виждам в буквалния смисъл на думата и изобщо, че страдам от халуцинации, но ми се струва да усещам с цялото си същество присъствието му и да чувам вътре в себе си беззвучните му, но напълно отчетливи думи:

„Тук ще стоиш. Няма да отстъпваш.“

„Гледай си работата – отвърщам мислено. – Не виждаш ли, че моментът съвсем не е подходящ,“

„Не се извъртай. Тук ще стоиш.“

„И какво като стоя? Не ме бива за бавачка, не разбираш ли?“

„Няма да отстъпваш – настоява на своето Любо. – Щом си дошъл дотук, няма да отстъпваш.“

Той не разговаря с мене, а просто повтаря едно и също нещо, сякаш за да ми внуши една мисъл, една-единствена мисъл – главната. Упорит човек. Винаги си е бил такъв упорит.

Момъкът отново се появява в хола и отново, също както и първия път, бързо затваря вратата подире си.

– Виждате в какво положение сме... – произнася той с раздражение. – Докато вие сте тук, майка ми няма как да мине през хола.

– Тръгвам си – отвърщам, като се изправам.

И понеже чувам вътре в себе си настойчивия шепот на Любо, добавям:

– Ще излезем заедно.

– Къде ще вървим? – сепва се Боян.

– Ще идем да изпием едно кафе...

– Не мога, няма как да оставя майка си – възразява момъкът.

– Става дума за някакви петнайсет-двайсет минути.

– Казвам ви: не мога! – инати се младежът.

– Виж какво, момчето ми – произнасям е една мекота, която не предвещава нищо добро. – Аз не съм дошъл тук, за да ти доверявам стари спомени, а за нещо по-важно. Тъй важно, че разговорът, така или иначе, трябва да се състои. И то – още днес.

– Толкова ли е бързо? – вдига вежди Боян.

– Колкото по-бързо, толкова по-добре за тебе.

– Не се грижете за мене, моля ви.

– Не мисля за тебе. Мисля за баща ти.

Той ми хвърля бегъл поглед, сетне отвърща уморено, сякаш упорството му ненадейно е деградирало в апатия:

– Ясно, разбирам: мъртвите, както винаги, са по-важни от живите...
Добре, почакайте ме долу.

Няколко минути по-късно аз вече се движа по Дондуков, тоя път в обратна посока и с един несговорчив хлапак от дясната си страна.

– Къде ще прием кафе? – осведомява се машинално момъкът.

– Където кафето не мирише на сапун за пране и където е разрешено да се пуши.

– Тия две условия трудно могат да бъдат изпълнени от едно единствено заведение – забелязва безучастно Боян. – Освен ако ми предложите нещо от ранга на „София“.

„А защо не «Ялта»?“ – готвя се да запитам, но преглъщам тая реплика и заявявам сговорчиво:

– Чудесно. Нека бъде „София“.

* * *

Ние като по чудо сме успели да намерим една празна масичка до самия вход и да получим сравнително бързо поръчаното – двойно кафе за мене и чаша уиски за Боян. Момъкът не изглежда да е голям пияч. Той е налял в уиското си почти половин шише сода и на рядко отпива по една пестелива глътка, сякаш за да удължи консумацията и да не ме вкарва в излишни разноси.

Мястото до входа ни дава добра възможност да наблюдаваме влизащите и излизащи посетители, предимно млади дами и кавалери. Моят спътник обаче съвсем не се старее да използва тая възможност и изобщо не проявява интерес към околната аудитория. Той пуши, гледа разсеяно през витрината към площада и по лицето му е изписано отегченото примирение на човек, решил да изтърпи докрай изпитанието, което съдбата му е сервирала.

– Ти навярно отдавна не си ходил на гроба на баща си – подхвърлям нехайно, сякаш казвам „отдавна не си се подстригвал“.

– Изобщо не съм стъпвал там след погребението. Не обичам да ходя на гробища.

– Аз също. Но оня ден изпрашихме един починал колега и пътем се отбих. Пирамидата съвсем се е разглобила и дъждовете почти са изтрили името. Майка ти, изглежда, също не ходи там.

– Не. Никога.

– Това са подробности, разбира се – кимам с обичайната си сговорчивост. – И мъртвите, както сам казваш, съвсем не са по-важни от живите. Но има мъртви, за които не е излишно да си спомняме от време на

време. Баща ти е именно от тях. Не се съмнявам, че си спомняш за него и без да ходиш по гробищата.

Момъкът не удостоява бележката ми нито с потвърждение, нито с възражение и продължава да се вира разсеяно към площада, сякаш изобщо, не ме е чул. Сетне бавно обръща глава, поглежда ме бегло и навежда очи към чашата си.

– Знаете... нищо не ми пречи да ви кажа „спомням си“ и това навярно ще бъде еднакво приятно и за вас, и за мене, понеже ще ми спести укорите ви. А всъщност истината е, че не си спомням... или че твърде рядко си спомням... И въобще какво толкова има да си спомняш за един човек, когото почти не познаваш, макар да ти е баща...

Той загасва цигарата, отпива малка глътка от уискито и отново се заема да съзерцава чашата, додето аз размислям върху думите му. Добре наредени думи. Вижда се, че лекциите и дебелите книги вече дават своите стилистични плодове.

– Но сигурно майка ти понякога разказва за него.

– Да. Само не мислете, че ми разказва за подвизите му. Техният брак, целият им брак е бил един безкраен конфликт, защото тя е искала едно, а той е правел друго и на мен ми е омръзнало да слушам как тя неведнъж му била уреждала да се прехвърли на по-спокойно място и как той винаги отказвал, и изобщо как той бил виновен за всичко, и тъй нататък... Какво искате, тя винаги го е обичала и мразила едновременно и още все тъй го обича и мрази, и все тъй ще го обича и мрази чак до края.

– А ти какво мислиш?

– Какво мога да мисля? Майка ми си е права за себе си. А баща ми... Предполагам, че е гледал да бъде по-далеч от нея... така... защото е искал да избегне кавгите... защото не са се разбирали...

– Но все пак ти знаеш нещо за него, за живота му...

– И какво от това?

Момъкът ми хвърля бегъл поглед, а сетне отново навежда очи и произнася глухо, сякаш обсъжда нещо със самия себе си:

– Защо му е трябвало да гони диверсанти по горите, когато е имал семейство? Защо именно той, а не някой друг, някой като вас, който има да мисли само за себе си?

– Защото беше с чувство за отговорност.

– Отговорност пред кого?

„Пред родината“, понечвам да изрека, понеже това е най-просто, обаче замълчавам. Простите работи понякога най-трудно могат да се обяснят. Кажи му на такъв „пред родината“ и той ще ти се изсмее наум.

– Отговорност пред хората, Бояне.
 – Кои хора? Тия, дето седят в кабинетите?
 – Много от тия, дето седят в кабинетите, също са вървели някога с автомат в ръка.

– Да, но някога... Някога, когато не е имало друг избор. А той продължаваше да живее като партизанин и след като всичко се бе променило.

– Точно тъй, като партизанин – кимам. – И това чувство за отговорност е станало най-остро, превърнало се е в рана именно по времето, когато е бил партизанин.

Додето произнасям тия фрази, имам усещането, че те кънтят и падат в празното, без дори да стигнат до съзнанието на младежа, Усещам го и все пак не съумявам да замълча и разказвам с няколко думи оная история, която на времето бях чул от Любо. И през цялото време ми се струва, че фразите ми все тъй кънтят безсмислено и падат в празното.

– ...Те са били една съвсем малка част – петнайсетина души, оцелели от един разбит отряд. И през юли изпращат срещу тях жандармерия да ги разгроми. И когато долу по шосето се задават камионите, натъпкани с аскер, групата решава да се изтегли, а баща ти го оставят да прикрива отстъплението. И когато камионите спират и жандармерията запълзва по стръмното, партизаните вече прехвърлят билото. И тогава там, отвъд билото, заехтява престрелка, защото още през нощта била разположена войска в засада. И жандармерията от шосето също се спуска към мястото на сражението. И малкият отряд бива ликвидиран до последния човек, ако не смятаме баща ти. А той, който вече се е бил обрекъл на жертва и който навярно вече мислено е бил преживял гибелта си, остава жив, там, сред гората, далеч от сражението, далеч от врагове и от свои.

Замълчавам и гледам известно време пред себе си и виждам не това младо лице, лишено от израз, а набразденото лице на Любо, върху което играят червеникавите отблясъци на огъня. Привечер бяхме наловили черна мряна в потока, а сега я печяхме. Бяхме нагрели с жаравата един полегат плосък камък, пляскахме отгоре му очистените риби, те се залепваха и почваха да се пекат, а Любо чакаше да се изпекат добре, за да ги обърне от другата страна, додето аз трупях жаравата в подножието на камъка. И додето чакаше, заметнат с винтягата и загърбен към хладината на нощта, беше ми разказал тая история.

– ... Баща ти се смяташе за наследник на целия отряд... И това беше неговата отговорност...

„Голяма отговорност, брат ми, да бъдеш наследник на толкова хора“ – чувам някъде в себе си гласа на Любо и виждам наметнатата с винтия фигура, осветена от трептящите отблясъци на огъня и изрязана върху синьочерното на нощта.

А тоя, младият, седи пред мене с безизразното си лице и мълчи. И едва след като дълго го фиксирам в упор, произнася:

– Не разбирам...

– Че какво има тук толкова трудно, та да не разбираш: всички ние продължаваме делото на тия, дето са били преди нас, а тия след нас ще продължат нашето дело и в това е връзката, в това е единството на живота, в това е вечността. Баща ти е бил наследник на своите. А ти, ти си наследник на баща си.

– Как мога да бъда наследник на човек, когото не разбирам... когото не познавам...

– Но той се е връщал, ти си бил заедно с него.

– Рядко. И винаги за късо време... Може ли?

Последната дума се отнася за пакетчето цигари към което момъкът е протегнал ръка.

– Няма защо да питаш.

Той запалва, вдъхва дълбоко дима, а сетне добавя някак неохотно, сякаш просто за да бъде чист пред съвестта си:

– Сега като си спомням, струва ми се, че искаше да ме приближи до себе си... Правеше ми подаръци, питаше ме за моите работи... но аз трудно свиквам с чужди хора, а той ми беше чужд... идваше от друг свят... и сам беше такъв някакъв, друг... и... и нищо не се получаваше.

– Дааа – произнасям безсмислено, като гледам това младежко, малко бледо, но хубаво лице, наведено апатично над масичката. – А сега, когато баща ти го няма, някой сеца ли се да те пита за твоите работи?

Момъкът отново съвсем бегло ме поглежда, вдигнал леко тъмните си вежди, сякаш не разбира добре въпроса ми.

– Кой ще ме пита... На тоя свят никой от никого не се интересува.

– А ако аз те запитам?

– Ами че питайте... – свива рамене Боян. – Макар че все още не разбирам какъв е смисълът на целия този разговор.

Струва ми се, че смисъла той поне отчасти го отгатва, иначе значително по-отдавна и далеч по-категорично би ми задал въпроса.

Момъкът отново навежда очи към чашата и аз известно време го изучавам разсеяно, като се чудя откъде да започна. Обикновено, когато върша нещо, винаги знам предварително откъде да започна и накъде да

вървя, но тая работа на бавачка ми е съвсем чужда и затуй наистина съвсем неуверено правя всяка стъпка, и едва след като съм я направил, мисля за следващата, както и в тоя миг, додето разсеяно наблюдавам младежа. Той е по-строен, по-слаб и някак си по-крехък от Любо, обаче по лице поразително прилича на баща си. Същите черни, леко навъсени вежди, същите тъмни очи, същият прав нос, същата упорита брадичка. Но върху лицето на Любо годините бяха оставили неизличимите си следи, по челото и около устата се бяха врязали браздите от продължително виране в мъглите и в зноя, браздите от това неволно стискане на челюсти, с което преглъщаме страданието и болката, браздите от напрегнатата размисъл и от всичко онова, което той бе свикнал да сподавя, защото се отнася само до него, и, служебно погледнато, не бе от значение. А лицето на момъка, седнал насреща, е тъй чисто, че изглежда почти празно от израз. Животът тепърва има да пише върху това лице и едничката следа, която засега е оставил отгоре му, е лекият осветен белег от някаква драскотина, спускащ се между челото и слепоочието.

– На опасно място са те чукнали – забелязвам, като соча белега. – Спортуване или дружески побой?

– Нито едното, нито другото – усмихва се за пръв път едва-едва Боян. – Паднах миналата година върху заледения тротоар и се одрасках на буца лед. Лекарят каза, че ако одраскването е било по-дълбоко, там съм щял и да остана. Съвсем глупава история: едно подхлъзване, и отиваш на кино.

– Наистина – глупава.

– Като всичко останало впрочем – подхвърля младежът.

– Всичко?

– Ами всичко, разбира се: суетят се хората, обзавеждат се, пестят за апартаменти, купуват коли и додето се обзаведат, току вземат, че умрат. Не е ли глупаво?

– Да, разбира се, ако съдиш за живота само по колите и обзавеждането. Но в живота има и други неща.

– Кои? Хубавите и благородните? – в тона му се усеща лека нотка на сприхавост. – Хубавите и благородните неща ги има главно в книгите.

– Е, добре. Тогава как си го представяш ти твоя живот?

– Никак. По-рано мислех да стана журналист, а сега и за това не мисля... макар че, ако не се окаже много трудно, може и да стана. В края на краищата журналист или учител, какво значение...

– Дааа... – въздъхвам наново и съвсем без нужда.

Сетне, за да спечеля време, предлагам:

– Още едно уиски?

– Тоя път бих предпочел кафе.

Поръчвам две двойни кафета и дочаквам идването им, с което спечелвам още малко време.

– А как върви работата в университета? – запитвам свойски, след като съм отпил от не особено горещата и не твърде вкусна, но все пак ухаеща на кафе течност.

Момъкът също отпива от чашата си, прави къса пауза, сякаш се колебае дали да излъже, или да каже истината. После признава:

– Нищо особено... Освен дето на януарската сесия получих две двойки...

– Значи ти отнемат стипендията.

– И без стипендия ще преживея някак си.

– А какво правиш през свободното си време?

– Нищо.

– Така просто – седиш...

– Седя.

– По кафенетата?

– По кафенетата или в къщи.

– Четеш ли?

– Чета. Но избягвам учебниците. Не знам защо, но напоследък с учебниците не ми върви.

– А комсомолският живот?

– Комсомолският живот? Есента едва не ме изключиха.

– Защо?

– Ами задето не отидох на бригада... и за още някои дреболии...

– Дааа... – въздъхвам за трети път. – Картината не е много радостна.

– Не твърдя обратното – свива рамене момъкът.

Той протяга ръка и аз му подавам пакетчето цигари.

– Дотук в края на краищата няма още нищо страшно – обобщавам аз и също запалвам. – При условие, че изпитваш поне малко желание да излезеш от батака...

– Смятам, че ще избутам някак си университета. А после...

– Да. Само че батакът при тебе, както знаеш, не се изчерпва с тия неща.

Той не възразява и изобщо не казва нищо, защото очевидно още от началото се досеща за главната тема на разговора. Прочее, аз решавам,

че най-сетне е време да мина на тая тема.

– Кафенетата и всичко останало, това още не е твърде фатално – забелязвам. – Но специално кафенето „Ялта“ и съответната там компания могат да се окажат наистина фатални за тебе.

– Нека не драматизираме... – промърморва момъкът.

– Да, да, разбира се – съгласявам се добродушно. – Бедата обаче е в това, че положението ти действително е драматично, за да не кажа – трагично.

– Дотам ли съм стигнал? – вдига вежди Боян.

– За жалост, ти наистина не си даваш сметка докъде си стигнал. Причината, разбира се, е донякъде в недостатъчната ти информираност. Обаче основната причина си остава това, че просто си загубил чувство за реалност.

Той мълчи, като чака търпеливо да чуе останалото.

– Ти разправяше одева за случайното подхлъзване, което ти е донесло тоя малък белег. Но слушай, момчето ми: сегашното ти подхлъзване по оная, другата линия, е такова, че наистина може да те прати... не знам къде... На всичко отгоре един от тия твои кафеджийски приятели, някой си Пепо, ти е дал неотдавна хиляда лева.

– Мисля, че това е история между мене и Пепо.

– Мислиш, но се лъжеш. Защото парите, които Пепо е поделил с тебе и с не знам кого си още, той ги е задигнал от баща си. И сега баща му почва дело срещу вас и... Впрочем тия хиляда лева аз вече ги внесох от твое име, за да не те влачат по следователи и съдилища...

– Поставяте ме в много неловко положение... Аз не съм искал...

– В неловкото положение ти сам си се поставил... И не заради парите... Парите ще ми ги върнеш, когато можеш. Обаче ти знаеш, че има и друго.

Боян мълчи, навел глава.

– И за това „друго“ вече на два пъти са те викали в милицията, нали?

Той не казва нито „да“, нито „не“, а продължава да седи, все тъй втренчил поглед пред себе си.

Готвя се да продължа, но изведнъж и съвсем без нужда наново си спомням онази вечер в овчарския заслон и хладния дъх на нощта, и плющенето на дъжда навън, и червените светлилки на цигарите, и странния неочакван въпрос на Любо:

„Емиле, какво би направил, ако синът ти стане предател?“

Глупости, драги. Кажы по-добре какво да правим сега, когато синът

Реквиєм за една мръсница

ти е станал наркоман.

ВТОРА ГЛАВА

– Действията на тая централа в Мюнхен наистина трябва да се прекесат – произнася генералът. – И, разбира се, трябва да се пипа крайно внимателно. Просто не знам кого да пратя...

Той се заглежда в пространството с ясните си сини очи, почти непорочно сини за един генерал. После се обръща към мене, примижава леко и подхвърля:

– Да пратим тебе, а?

Шефът винаги примижава тъй, когато иска да скрие веселите огънчета на сините си очи, но аз така добре познавам привичките му, че не ми е нужно да се взирам в очите му.

– Шегувате се – промърморвам.

– Да. И то с един нещастник, осъден на канцеларска работа.

Не възразявам, защото определението е съвършено вярно, поне от моя гледна точка.

– Всъщност ти добре се справяш с тая канцеларска работа.

– Какво друго ми остава... – избъблям все тъй унило.

Видът ми трябва да е доста съкрушен, защото генералът ненадейно се размива с късия си полугласен смях.

– Кафе ще пиеш ли?

Малко по-късно ние вече сме напуснали строго служебната си обстановка край бюрото и сме се разположили в тъмзелените кресла край тъмзелените листа на импозантния канцеларски фикус. На масичката освен двете чашки кафе се мъдри и една малка каничка, пълна със същата течност – безмълвен израз на внимание от страна на секретарката, която знае, че на мене едно кафе не ми стига.

– Ще запалиш ли? – пита генералът и отваря голямата кутия експортни цигари.

Тая тържествена кутия бере тук праха още от миналата година, ако не и от по-миналата, и шефът знае много добре, че никога не съм посягал към луксозните му изветрели цигари, но въпросът „Ще запалиш ли?“ е в тоя кабинет само една протоколна фраза, която означава просто „Можеш да пушиш“.

Откланям вежливо поканата и запалвам от моите. Генералът отпива от кафето си, поглежда ме отново и отново се размива.

– Сметете ми се... Но ако знаехте.

– Радвам ти се – прекъсва ме шефът. – Подир една такава история като тая в Копенхаген, друг на твое място би бил готов за пенсия. А ти, още година не е минала, и вече не те свърта тук.

– Ами всеки с квалификацията си, другарю генерал.

– Не отричам, само че засега е нужно да се преквалифицираш.

И като вижда, че се готвя да кажа нещо, вдига предупредително ръка и добавя:

– Казах „засега“, а не за веки веков. Преди всичко тия места, дето по-рано си оперирал, за теб са вече забранена зона. А и другаде да те пратим, ще трябва добре да внимаваме, къде, кога и как... Ти си вече безлязан човек за тях, Боев.

– Разбирам... И нямам никакви претенции освен една единствена: да не ме третирате като инвалид.

– Не те третирам като инвалид. И между другото затова те извиках...

Генералът поема една от киселите си изветрели цигари, разглежда я известно време, сякаш се колебае да запали или не, сетне я оставя и се обляга в креслото.

– Тая заран говорихме с генерал Антонов от контраразузнаването и се разбрахме да ти възложим една задача, която малко ще те откъсне от бумажната работа. Още повече ти вече имаш, макар и по съвсем друга линия, известни сведения за част от обектите.

Поглеждам шефа с недоумение, но не казвам нищо.

– Имам предвид наркоманите, за които оня ден стана дума по повод сина на Ангелов. Впрочем той скъсал ли е вече с тия типове?

– Почти. Във всеки случай стреми се да ги избягва.

– Е, да: той ще ги избягва, а те ще го търсят... Но за това – после. Та към тая тайфа напоследък се е прилепил някакъв западен турист. Млад човек, майка – българка, баща – чужденец. Идва вече за втори път у нас и все през Цариград. За тях стана мода да ходят в Цариград да гълтат наркотици, но тоя, въпросният, на всичко отгоре се отбива и в България, прекарва по месец и повече, завързал е връзки с едно момиче от същата тая тайфа и, най-важното, има контакт и с посолството си.

– Ако ходи често там, значи едва ли го използват – забелязвам.

– Да, разбира се. Но той не ходи често. Направил е едно единствено посещение, обаче многозначително: времетраене – четири часа и половина. И не за да прелиства списанията в читалнята. Четири часа и половина – в кабинета на Томас.

– Доста дълъжко за една визита – признавам. – Но твърде е

възможно тия четири часа и половина да са минали просто в игра на въпроси и отговори. Томас е тук още нов, при това – съвсем изолиран, и естествено да се опита да изцеди повече информация от този тип, който се шляе насам-натам и вече се е сближил с нашите хубавци.

Правя тая бележка, също както и предишната, не за да изтъкна нещо, което генералът не знае, а просто за да маркирам гласно различните възможности. И това е също един обичаен ритуал в нашите разговори.

– Безспорно – кима шефът. – Засега нямаме никакви данни, че Томас без друго е поставял задача на този, Чарли ли беше, или какъв, не помня... Но когато имаш, от една страна, банда наркомани, а от друга – западен дипломат и по средата им – един такъв Чарли като човек за евентуална връзка, проучването става наложително.

Той също не казва нещо, което да не ми е известно, но това очертаване на положението внася яснота и представлява част от обичайния ритуал, също както и нехайният жест, с който повторно напълвам чашата си с кафе.

– С наркоманите по начало трябва да се внимава – промърморва генералът. – Те могат да бъдат опасни не само по битова линия.

– Да, но те могат да бъдат опасни и за този, който ги използва – продължавам аз да застъпвам другата версия. – А Томас е опитен разузнавач и не може да не знае, че наркоманът представлява нож с две острия.

– Вярно. Само че Томас няма голям избор. И понеже няма избор, не е изключено да прибегне до отрепки с всички произтичащи от това рискове.

Шефът се навежда напред, взема наново една от експортните цигари, но преди да съм понечил да му поднеса запалката, пак я оставя.

– Естествено, по тая линия може и нищо да няма. Въпросът е, че ние трябва да знаем какво има и какво няма. И при всички случаи не е зле да се направи по-внимателен разбор на този Томас и на поведението му. Първите седмици след пристигането си той доста се бе разшетал насам-натам, а сега нещо е замрял. Защо?

– Отчаял се е да удря на камък или е намерил, каквото е търсил.

– Да. И дори нищо да не е намерил, вероятно пак не стои със скръстени ръце. Така че, както виждаш, историята не се изчерпва с наркоманите. Впрочем, в службата на Антонов ще ти дадат по-подробни сведения.

Последната фраза означава, че разговорът е приключен. Допивам на една глътка чашата си, за да не отива на вятъра хубавото кафе, и

ставам.

– Одеве ти малко уклончиво ми отговори за момчето на Ангелов – забелязва генералът, като също става. – Вдигнал ли си вече ръце от него, или какво?...

– Трудно е да откъснеш човека от една среда, ако не можеш да му предложиш друга – отвръщам неохотно. – Както сам казахте: той ще ги избягва, а те ще го търсят, и изобщо...

– ...И изобщо тия неща не се уреждат с един назидателен разговор – заключава вместо мене шефът. – Разбирам. Но пък и ти не си от хората, дето ще си оставят каруцата в калта, нали?

И той ме поглежда за миг с ясните си сини очи, сякаш да се увери, че не е сгрешил в преценката.

* * *

– Ти, вика, не си от хората, дето си оставят каруцата в калта... А аз съм я зарязал всъщност точно сред калта.

– Ами ще я измъкнеш – забелязва Борислав и смуква шумно и решително от кехлибареното си цигаре.

По-точно казано, той смуква въздух, защото цигарето е празно. Борислав периодично прави печални опити да напусне тютюна и в подобни кризисни моменти се залъгва с това празно цигаре.

– Тебе ти е лесно да даваш акъл, но ако беше на мое място...

– Нали вече не взима морфин?

– Обеща, че няма да взима. И засега, изглежда, си държи на обещанието. „Засега“... А утре?... А подир месец?... Ти, както виждаш, с един тютюн не можеш да се пребориш, а той...

При тая убийствена реплика бавно разпечатвам втория за тоя ден пакет, изваждам цигара, щраквам запалката и запущвам с наслада.

Бюрата на двама ни са поставени точно едно срещу друго, така че Борислав може фронтално да наблюдава тютюнджийските ми манипулации, и аз усещам, че едва се съдържа да не запрати кехлибареното цигаре към главата ми.

– Трови се!... – измърморва той с леко презрение и опитва да се вдълбочи в книгата пред себе си.

– Лошото е, че не мога да му намеря среда – връщам се пак на същото. – Говорих там да го потърсят по младежка линия... Ходиха момчетата, опитаха се да го привлекат, но той се оказа съвсем неконтактен. Не знам дали по природа си е такъв, или такъв е станал, обаче е съвсем неконтактен. А когато човек е сам...

– Когато човек е сам ли?... – прекъсва ме сприхаво Борислав. – А ти опитал ли си да пресметнеш колко време през тоя живот си бил сам? Не колко дни и месеци, а колко години?

– Е и ти пък... Сега ще вземеш да мериш това момче с такива като тебе и мене! Ние сме самотници по професия.

– Въпросът тук не е до професията, а до характера – отвърща все тъй сприхаво приятелят ми. – Двайсет и една година е навършило това твое „момче“, а още няма характер.

Борислав смуква ожесточено от цигарето и пак се навежда над книгата си. Аз също правя опит да се съсредоточа над моите досиета, тия същите, които съм получил от службата на генерал Антонов и които се отнасят до цяла една галерия от типове, като се почне с вече споменатия културен съветник Томас и се свърши с групата наркомани от български произход.

Вече близо година седя в тази тиха и чиста служебна стая с голи гипсови стени, с огромен млечен глобус, висящ от гипсовия потон, и с широк прозорец, закрит с полупрозрачни бели пердета. Обстановката със скучната си белота напомня болница и аз се чувствавам в тая стая тъкмо като болен, затворен тук за едно продължително, много продължително и много проблематично лечение.

Когато Борислав ме измъкна от оня капан в Копенхаген и когато пристигнахме тук, аз бях в такова състояние, че не усещах твърде как минават дните и дори, струва ми се, не си давах ясна сметка за обстановката, или по-точно, всичко наоколо ми изглеждаше тъй, сякаш между мене и това „наоколо“ бяха спуснати някакви леко полюшващи се полупрозрачни пердета като тия на прозореца. Иначе външно предполагам, че не съм изглеждал съвсем като идиот, във всеки случай отговарях, общо взето, смислено на въпросите и вършех, каквото ми кажеха. Но всичко, което ме заобикаляше, ми изглеждаше някак смътно, а гласовете, които чувах, сякаш идваха от много далече и едничките неща, които виждах и чувах съвсем ясно, отвратително ясно, бяха лицата и гласовете на току-що отминалия кошмар.

Борислав отново замина по някаква задача, а на мене ми предложиха продължителен отпуск, обаче мисълта да остана сам в ергенската си квартира или в някаква почивна станция подир цялата тая преживяна оттатък самота, направо ме плашеше. Струваше ми се, че още една доза самотия, една дори малка доза, и ще бъда готов за психиатрията. Затуй започнах работа в службата, а след работа, противно на обичая си, прекарвах до късно у тоя или оня колега и ми беше съвсем безразлично

дали след вечерята ще гледам телевизия или ще се занимавам с дечурлигата, или ще играя карти. А когато накрая се прибирах в пустата квартира, бързах да легна и да заспя, за да не мисля за миналото, макар че не можех да не мисля за него, а престанех ли най-сетне да мисля, почвах да сънувам.

А после, подир два-три месеца, нещата постепенно дойдоха на мястото си и кошмарът в главата ми се поразсея. И тъкмо тогава отново се появи Борислав. Беше се провалил междуременно някъде на Запад, или по-точно бяха го провалили, и едва бе успял да отърве кожата и също като мене постъпи на лечение в тая тиха бяла канцелария.

Възлагаха ни да проучваме и анализираме поверителни доклади и сведения, изпращани отдалеч от такива като нас, но по-щастливи от нас, и ние продължавахме да плуваме все в тия познати противникови води, само че това бе вече въображаемо плуване, защото нашата работа я вършеха други, а ние вършехме това, което не ни беше работа.

Разбира се, и двамата се надявахме, че някой ден все пак ще ни изпишат, но тоя някой ден изглеждаше като нещо твърде далечно и смътно, както бе смътна и посоката на бъдещия ни маршрут...

– За мене вече пет страни от картата на Западна Европа са зачеркнати – забеляза веднъж без повод Борислав, като вдигна очи от досиетата.

– Не пет страни, а цялата карта е зачеркната – възразих. – Цялата карта... и за тебе, и за мене... Можеш да бъдеш сигурен, че навсякъде са ни открили досиета.

Борислав ме погледна унило. После обичайната му невъзмутимост надделя и той промърмори:

– Нищо. Има и други континенти...

Вън от подобни случайни реплики ние никога не споменавахме за патилата си, защото безсмислено бе да чоплим едва зараснали рани. Седяхме един срещу друг зад бюрата и също както сега съсредоточено проучвахме бумагите.

– Това морфинът е половин беля – забелязвам по едно време, като вдигам глава от сведенията. – Боя се да не хлътне в друго.

– Боиш се да не пропушиш? – подхвърля Борислав. – То аслъ, между морфина и тютюна разликата не е голяма...

– Да не хлътне!... – повтарям, без да давам ухо на глупостите му. – Ако, разбира се, вече не е хлътнал...

– Защо мислиш, че ще се насочат към него? – запитва приятелят ми, който разбира много добре за какво става дума. – Би следвало да се

очаква, че ще се насочат към някоя по-лека жертва, към някой съвсем пропаднал.

– Леката жертва не винаги е най-желаната. За какво му е на Томас един морфинист, който дотам е доминиран от страстта, че вече не можеш да разчиташ на него? При това тия тук – аз посочвам досиетата – са всички доста калпави като човешки материал. Празноглавци, фукльовци, бърбурци. Всички освен нашия. И ако Томас наистина е решил да завербува някого от тая тайфа, положително ще се опита да завербува нашия.

– И какво, като се опита? Ще се опита и ще удари на камък. Тоя мъж може да е стъпил веднъж накриво, но той е син на Любо Ангелов.

– Само че не Любо го е възпитал.

– Ще ме умориш с тая своя мнителност... – избърба Борислав и става.

Той се отправя към прозореца, повдига леко бялото полупрозрачно перде и се заглежда навън. Проследявам го разсеяно с поглед и мислено виждам всичко това, което в момента вижда и той, всичко до най-малката подробност – циментирания вътрешен двор, колоната на служебните волги и мерцедеси, групичката шофьори, застанали на приказка край колите, поста до затворената двукрила врата към улицата и петте редици прозорци на насрещното крило. Затворено, тихо и изолирано, също като в болница.

– Но какво може да обещае тоя чужденец на момчето, за да го подхлъзне? – запитва Борислав, като рязко се обръща с гръб към прозореца. – Кутия ампули? Пачка банкноти? Сладък живот отвъд? Ти сам казваш, че младежът не е глупав...

– И Томас не е глупав. Не знам каква въдица ще хвърли и изобщо ще я хвърли ли, а още по-малко мога да знам дали нашият ще се хване. Всъщност нищо не знам, но просто имам предчувствие, че кадрилът ще се завърти тъкмо около нашия. Имам предчувствие, разбираш ли?

– Ще ме умориш с тия твои предчувствия – изпъшква мъченически Борислав. – Синът на Любо Ангелов да стане предател!

Той прави три крачки към бюрото и захвърля празното цигаре върху ръкописите. После произнася репликата, която от някое време вече очаквам.

– Дай една цигара.

* * *

Сградата до Львовия мост за разлика от нашето учреждение е

стара, усойна и мрачна. Стените на коридорите са покрити с прясна боя и дървените части са обилно лакирани, без да се пести материалът, но от това обстановката толкова се е освежила, колкото една бабичка може да се освежи с пудрата и червилото.

Изкачвам се без бързане по стълбите, чиито каменни стъпала са леко хлътнали по средата, изтрити от стъпките на безбройни посетители. „Винаги, когато вляза в това здание, изпитвам чувството, че съм задържан и отивам на разпит при Гешев“, бе ми казал веднаж Любо. Но аз съм малко по-млад от Любо и не съм влизал никога в Дирекцията на полицията, и първият ми спомен от тия стълбища датира от първия ден на свободата.

Тоя девети септември бе ясен и слънчев, както се и полага на един първи ден на свободата, ала тук, вътре, бе пак така усойно и полутъмно, по коридорите мъждееха жълти електрически крушки и припряно се движеха насам-натам цивилни с каскети и с провесени на раменете автомати. Лутах се доста, преди да открия моя бай Павел в кабинета на някакъв началник. Бай Павел също бе станал началник, но за мене той си беше бай Павел и аз без много заобикалки и без да обръщам внимание на човека зад бюрото, побързах да заявя, че искам да постъпя в милицията.

– Глупости. Малък си още – отрязва ме бай Павел.

– Как „малък“? Осемнайсет години скоро навършвам – излъгах, без да мигна, макар че не бях навършил и седемнайсет.

Бай Павел и оня зад бюрото се спогледаха.

– Наше момче. Сираче – обясни моят покровител.

А минута по-късно началникът вече попълваше милиционерския ми лист.

– Как се казваш?

– Емил.

– Какъв Емил? – възрази бай Павел. – Нали си Найден?

– Емил съм! – настоях аз. – Найден ме кръстиха в сиропиталището, а аз съм Емил.

Двамата отново бегло се спогледаха.

– Добре – кимна онзи зад бюрото. – Ще пишем „Емил“. Ти по-добре си знаеш името. Фамилия?

– Боев.

– Така. Емил Боев...

А всъщност аз не бях нито Емил, нито Боев, нито „сираче“, както деликатно се бе изразил бай Павел. Аз бях само едно подхвърлено дете

без баща и без майка и в този миг човекът зад бюрото, може би без дори да съзнава това, извършваше акта на кръщението, като ми даваше едно име и една професия за цял живот.

По силата на чиста случайност кабинетът, в който се озовавам сега подир леко почукване, е точно кабинетът на някогашното ми кръщение. Но човекът зад бюрото ми е съвсем непознат, един висок и слаб мъж, вероятно на моя възраст, тази вече малко меланхолична възраст между четиридесетте и петдесетте. Той е предупреден за идването ми и очевидно ме очаква, защото в стаята се намира и един друг човек, когото познавам и който в момента ми е нужен – оперативният работник, занимаващ се с наркоманите.

Разполагам се на посоченото кресло и бегло се оглеждам. Кабинетът е същият, както преди толкова години, и заедно с туй изглежда някак променен... може би заради прясната боя... или заради шкафа с книги... или... Нужно ми е известно време, додето съзная, че промяната идва главно от снимката на Ленин, окачена на отсрещната стена. Ние толкова сме свикнали с тия портрети по учрежденията, че почти не ги забелязваме. И трябва да видиш снимката на Ленин тук, на такова място, за да я забележиш. Снимката на Ленин в една канцелария, дето някога е седял царският полицай и е подлагал на разпит комунисти.

– Цветята ли гледате? – усмихна се шефът, изтъкувал по своему интереса ми към обстановката. – Нашият домакин е превърнал кабинета ми в цветарница.

В помещението наистина се мъдрят из ъглите няколко саксии с различни растения, които, искрено казано, едва сега забелязвам.

– Малко цветя действуват освежаващо в служебната атмосфера – забелязвам добродушно.

– Да, само че ние тук се занимаваме с други цветя, дето съвсем не са за мирисане – отвръща също тъй добродушно човекът зад бюрото. – Точно от рода на тия, които интересуват и вас.

Последната фраза ни въвежда тутакси в центъра на желаната тема.

– Необходими са ми някои подробности от последните действия на оная компания – казвам. – Но по тоя въпрос можем да поговорим и после с другаря, без да ви отнемам времето. Бих ви молил само да наредите оттук нататък никакви мерки спрямо тази компания да не се вземат, преди да бъдат съгласувани с мене.

– Аз пък тъкмо мислех утре да ги викам по ред на номерата – забелязва оперативният работник.

– Защо?

– Обрали са снощи една аптека.

– Откъде знаете, че са точно те?

– Ами един от компанията е заловен при обира.

– Кой е заловен? – питам и усещам, че нещо ме бодва под лъжичката.

– Заловили са онзи, Фантомас.

Замълчавам и това дава възможност на шефа да си спомни за законите на гостоприемството.

– Едно кафе?

– Благодаря, не искам да ви отнемам времето.

– В такъв случай Драганов ще ви почерпи. А за другото се разбрахме.

Напускам мястото на някогашното ми кръщение и предвождан от Драганов се отправям към кабинета му на долния етаж.

Оперативният работник също е някъде около моята възраст. Тоя невисок човек, с бавни движения, тих глас и невъзмутимо лице, не знам защо ми прилича по-скоро на учител, отколкото на офицер от милицията. След като изпиваме оповестеното вече кафе и след като изслушва въпросите ми, той започва с обичайния си равен тон да разказва бавно и методично за действията на тайфата, като че ли преподава поредния си урок. Много от подробностите, които споменава, съвсем не ме интересуват в момента, но аз го слушам търпеливо, защото не мога да знам предварително кое от казаното ще ми влезе в работа и кое – не.

– ... Доскоро те се снабдяваха направо от аптеките чрез подправени рецепти и с паспорти на болни роднини. Но в повечето аптеки вече ги познават, а и ние въведохме значително по-строг режим за продажбата на опиати. Това ги накара да потърсят друг източник, обаче ние сложихме ръка и върху тоя източник. Касае се за една милосърдна сестра в ИСУЛ – Вера, която системно е изнасяла морфин от склада и която ние само преди седмица заловихме на местопрестъплението. И ето, че изпаднали в безизходица, те замислят и осъществяват снощния обир.

– „Те“... – повтарям като ехо. – Но кой точно е дал идеята? Изобщо кой е мозъкът на бандата?

– Естествено, този, който е и главатарят – отвърща Драганов. – Същият оня Апостол, за когото вече ви бях споменал.

– Той ли е най-умният от всички?

– Не бих казал, че е най-умният – поклаща глава събеседникът ми.

– У него има не толкова ум, колкото въображение, ако щете болна фантазия, а може би и частица от тая своеобразна дарба да групираш хората

около себе си. Чел е безразборно, има в устата си няколко дузини готови фрази, умее да ги пуска на място, но да има особен интелект... Боян например е значително по-умен от него.

– И все пак не Боян, а тоя Апостол е шефът – подхвърлям, сякаш за да му внуша, че няма защо да изтъква на преден план моя човек.

– Имайте предвид, че Боян е дебютант. Той е съвсем отскоро в компанията. И после той е твърде дръпнат, мълчалив, апатичен, за да стане душа на групата.

Не възразявам и Драганов наново се пуска в различни подробности – повечето съвсем ненужни за мене – и обстойно ме запознава с някои действия на някой си Пепо, с последния конфликт между Роза и родителите ѝ, а също и с разговора, който онзи ден е имал тук, в този кабинет с Лили.

Той ги назовава всички с малките им имена и говори за тях, като че са негови питомци. Той назовава с малките имена и всички други няколко десетки наркомани на столицата и ги третира тъй, сякаш принадлежат към поверения му клас, един твърде особен, неспокоен и болен клас, един кошмарен клас, но който, така или иначе, му е поверен и с който той е длъжен да се справя възможно по-добре.

Слушам известно време разсеяно за разговора на Драганов с Лили, додето една случайна фраза не привлича вниманието ми:

– Значи Лили наистина е приятелка на Боян?

– До... донякъде...

– Защо „донякъде“?

– Ами защото ми се струва, че чувствата ѝ не се радват на пълна взаимност.

– И все пак вероятно тя го е увлякла?

– Не знам. Не допускам. Тя едва ли може да упражни някакво влияние върху него. По-скоро той би могъл да ѝ повлияе.

– Но вие сам твърдите, че Боян е дебютант.

Събеседникът ми мълчаливо и никак безпомощно свива рамене. Аз също мълча, леко ядосан на него и не по-малко на себе си, заради това смътно желание на всяка цена да оневиня моя човек.

– Те, знаете, всички са от един квартал, расли са заедно, движат се заедно и много трудно е да се определи точно кой на кого и до каква степен влияе, като изключим, разбира се, Апостол, защото той играе направо ролята на подбудител.

– Добре – кимам. – И все пак тая наркоманска афера като всичко на тоя свят трябва да има някакво начало...

– О, началото почва от техния абитуриентски бал.

– Искате да кажете, че се тровят още от абитуриенти?

– Не. Но тоя бал е предисторията. Защото някой предложил да се събират всяка година в същия ден и на същото място, а понеже момчетата ги чакала казарма, първата среща станала подир две години и точно миналата пролет. И там вече Апостол и Фантомас са се явили с ореола на наркомани и още същата нощ са предали първия урок на Пепо, на Роза и Марго, а по-късно към тях се присъединили Боян и Лили.

– Разбирам – промърморвам разсеяно, понеже в момента ме занимават някои въпроси, далеч по-важни от тая пубертетна история.

– Всъщност животът вече ги е бил пръснал на различни страни – продължава разсъжденията си Драганов. – Но тази абитуриентска среща наново ги събира, и то не за добро.

– Значи те не са спечелили нищо от обира на аптеката? – запитвам, като рязко прехвърлям разговора към събитията от по-ново време.

– Спечелили са точно петдесет ампули морфин по два кубика – възразява спокойно събеседникът ми. – Ампулите липсваха от шкафа Венена А, но не бяха открити и у Фантомас.

– Сигурен ли сте, че не ги е забутал някъде?

– Абсолютно. Фантомас е действувал със съучастници. Те винаги действуват със съучастници, винаги оперират групово, за да бъдат всички заангажирани.

– Какви са фактите?

– Обирът е извършен към два часа след полунощ. Работили са бързо при добро познаване на обстановката. Стъклото, на вратата е било разбито, след като отгоре му е била поставена хартия, намазана с лепило, за да се избегне звънът от счупването. Фантомас прониква в аптеката и оттам в задното помещение, насилва шкафа на Венена А, измъква оттам опаковката с ампулите и вероятно я предава на някой от чакащите навън. Междувременно обаче един гражданин от третия етаж на съседната кооперация случайно вижда разбиването на стъклото и тутакси съобщава по телефона в милицията. За щастие, наблизко до местопроизшествието в момента се оказва патрулираща кола, която бива насочена натам. И все пак нашите едва ли биха успели да заловят нарушителя, ако Фантомас не се полакомява за по-голяма плячка. След като предава кутията на съучастниците си, той се връща назад и прави опит да разбие шкафа на Венена В. И тъкмо в тоя миг го сварва патрулът.

– А какви са показанията на Фантомас?

– Възможно най-глупавите.

– И по-конкретно?

– Минавал край аптеката, видял разбитото стъкло и, тласкан от морфинов глад, се изкушил да влезе вътре. Шкафът с отровите обаче се оказал вече разбит и там нямало помен от морфин. Затова Фантомас повторно се изкушил и понечил да разбие шкафа на Венена В. Изобщо версията му е, че обирът не е негово дело...

– ...И че не е имал съучастници.

– Именно. У този род младежи, знаете, чувството за вярност към групата е твърде силно.

– Смятате ли, че дълго ще държи на тая версия?

– Той е твърде вироглав. И съвършено безскрупулен. Той, заедно с Апостол и Пепо – това е всъщност туморът на компанията. Останалите не са чак толкова безнадеждни.

– Ако питате мене, не го притискайте прекалено – подхвърлям нехайно. – Нека си държи на версията. Наказанието, все едно, няма да му се размине. Не притискайте твърде и останалите. Засега не е уместно да създаваме у тях паника.

– Значи да не ги викам на разпит?

– Ако не ги извикате, това също може да ги алармира. След като един от техните е заловен, те отлично разбират, че срещата с вас, така или иначе, е неизбежна. Пратете им призовки, но действайте без особена настойчивост. Нека останат с впечатление, че разпитът се води просто, за да се изпълни процедурата.

– Разбирам.

– Сега, когато тайфата се е снабдила с морфин, тя без друго ще поиска да си осигури и „терен“.

– Теренът вече е осигурен. Тая нощ веднага след обира са били в апартамента на Марго.

– А родителите?

– Те миналата седмица са заминали за Пампорово. Имат вилчка там.

– Организирано ли е някакво наблюдение на този апартамент?

– Засега не се е налагало.

– Добре. С това ние ще се заемем. А къде се срещат? Все в тая „Ялта“ ли? Или в „Млечния“?

– Не. Смениха местата. След последния разговор, който имах с две от момичетата, решиха да дадат вид, че са сложили край на сбирките. А всъщност само се преместиха по към периферията – в „Ягода“.

– Ще я видим и тая „Ягода“. А вие известно време поне престанете

да се тревожите за тях. Мисля, че и без това имате предостатъчно подобни питомци.

– Е, не са чак толкова много – възразява Драганов. – Само няколко дузини са, но белите им са много.

– Бих искал да дойда на разпита.

– Разбрано – кима той.

А след малко добавя:

– Имайте предвид обаче, че присъствието на страничен човек ще ги смути.

– Не е нужно те да подозират присъствието ми.

– Така ще бъде по-добре – кима Драганов. – Това може да се нареди.

И той става да ме изпрати.

* * *

Оперативната група е вече съставена, задачите са разпределени и привечер аз се усамотявам в кабинета с Борислав, за да науча повече подробности около темата „Томас“. Защото Борислав също е включен в групата и на него се е паднала най-едрата риба – дипломатът Томас.

Едрата риба Томас е всъщност дребно човече с добродушно, бих казал приветливо лице и безукорен костюм, доколкото мога да съдя по купчината снимки, които Борислав е изсипал на бюрото и които разглеждам, додето слушам изложението на фактите, някои вече известни ми от прегледа на досието. Томас в ресторант „София“ в разговор с непознат мъж. Томас на „Златни мостове“ в разговор с непозната жена. Томас на излизане от радиото. Томас на влизане в Полиграфическия комбинат. Томас в пълен фас, в три четвърти, в профил и в гръб, усмихнат и сериозен, с кола и без кола... Цяла купчина снимки... И все пак единственото, което можеш да кажеш, след като си ги разгледал, се свежда до три фрази: дребно човече с добродушно лице и безукорен костюм. Останалото е баналност. Пълна баналност без каквито и да било отличителни белези.

– И в Чили, и в Нигерия, дето е бил дипломат, той е действувал доста ефикасно, но и доста грубо, додето се е провалил – продължава Борислав изложението си, като подхвърля машинално в ръка празното цигаре. – Така че за него назначението в България вероятно е последен шанс за реабилитация. Затуй навярно и с такова старание се е заел да създава връзки с различни институти веднага след пристигането си.

– Може би е искал просто да се легендира като културен съветник –

подхвърлям. – Едно съвсем уместно легендиране, защото всъщност разстоянието между Томас и културата е доста голямо.

– Да, но освен легендирането е цялял и създаване на широки лични познанства. Ходил е в радиото, в телевизията, в народната библиотека, в университетската, в половината от столичните редакции и къде ли не другаде, всичко това само за някакви две седмици.

– А после?

– После – затишие и пълен мрак.

– А това какво е? – запитвам, като подхвърлям към Борислав снимката от ресторант „София“.

– Момент от срещата му с професор Беров.

– Кой е той?

– Минава за голям математик. Може и наистина да е силен в математиката, но в здравия разум се е оказал слаб. Поканили го на Запад, сервирали му обичайните комплименти и материални прояви на внимание и той така се разтопил от умиление, че надрънкарал маса глупости. А понеже и сумите от страна на домакините, и глупостите от страна на нашия са били съответно документирани, сега Томас се явява да си прибере вересиите.

– Говорено ли е с професора?

– Той сам дойде и всичко си каза.

– Е, значи здравият разум все пак се е пробудил – промърморвам. – А какво по-конкретно е искал Томас от Беров?

– Нищо конкретно... Само намеци за популяризация на техните успехи... Конкретното вероятно е щяло да дойде по-късно.

– А това какво е? – запитвам, като взимам снимката от „Златни мостове“.

– Секретарката.

– И приятелката?

– Да, и приятелката – кима Борислав.

Той подхвърля високо цигарето и го улавя в ръка.

– Престани да нервничаш – избъбрям. – Вземи една цигара и мирясвай.

– Сатана! – отвръща приятелят ми. После се присяга към пакетчето и запушва.

– Томас има не само служебни, но и семейни неприятности – обяснява Борислав, като изхвърля от устата си заедно с думите и съответно количеството пушек. – Жена му очевидно не е мечтала за София, а за Париж, или Лондон. И едва пристигнала тук, в резултат на някакъв

домашен скандал, отново издимвява на Запад. Така че Томас е сега сламен вдовец и кавалер на частната си секретарка.

– Какви са нейните функции?

– Функции на секретарка... ако не надзъртаме в интимната част.

– Интимната част не ме интересува. Друго?

– Друго – нищо. Пълно затишие, както вече казах. От къщи – в посолството, и от посолството – в къщи, без да броим обичайните приеми и запиванията по квартири на колеги.

– Надявам се, че нашите от проследяването пипат внимателно...

– Внимателно и съвсем отдалеч.

– Трябва да му оставим поле за действие. Затишието може да означава подготовка. Значи трябва да му дадем възможност да се прояви. Човекът се бори за реабилитация.

– Ще му помогнем, доколкото можем – кима Борислав.

На вратата се почуква и в стаята влиза един лейтенант от групата.

– Провървя ни с апартамента – докладва той. – Точно в насрещната кооперация на същия етаж живеят наши хора. Младо семейство. Геолози. Съгласиха се да заминат веднага в командировка и да ни оставят жилището.

– Кога ще можете да монтирате апаратурата?

– Надявам се до утре вечер всичко да е готово.

– А какво става с „Ягода“?

– Там е по-сложно. Обстановката е неподходяща. Освен ако се ограничим със записи.

– Записите са достатъчни – казвам. – Не си правете труд за другото.

Лейтенантът машинално прави стойка по военному, макар да е облечен в граждански костюм, и излиза. Подир което ние двамата с Борислав отново почваме да разсъждаваме гласно по въпроса как да помогнем на Томас.

* * *

– Имам среща с Рангел – осведомява ме приятелят, когато излизаме на улицата. – Ще идем на мач, а после ще вечеряме в „Рила“. Ела с нас.

– Не ми се ходи на мач.

– Ела тогава направо в „Рила“.

– Не ща, защото и там ще говорите само за мача. По-добре ще се прибера да почета.

– Ти още четеш? На тая възраст! – запитва недоверчиво Борислав.

– По-малко. Съвсем по-малко, за да не ме заболи глава.

И като вдигам вяло ръка за сбогом, добавям:

– Много здраве на Рангел!

Уличните лампи вече светят в синкавата здрачевина на вечерта и когато излизам на „Раковски“, изведнъж потъвам в гъстия поток на пешеходците, защото пролетта отдавна вече е настъпила и въздухът е топъл и свеж, ако не смятаме мириса на бензин, и хората са излезли да се поразтъпчат, да купят туй-онуй, да се видят с приятели в това кафене или в оня ресторант. Движа се без посока в навалищата, като разсеяно съобразявам, че нито има къде да отида, нито изпитвам желание да отида някъде, и че приказките за четенето са само приказки, защото не ми се чете и не ми се прибира, макар че и навън няма какво да правя.

Мисля разсеяно по тия неща, додето наблюдавам наоколо си цялото това множество от хора, които имат какво да правят. Мисля без съжаление, просто така, за да отбележа една подробност. Пълна запуснатост в личния бит... или преждевременно износване – казвам си. Какво значение... Колкото повече свикваш да живееш без нещо, толкова по-малко изпитваш нужда от това нещо. Всичко е въпрос на тренинг и на привичка и моят случай не е единствен. Случаят с Любо не беше по-добър. Напротив.

Любо не бе от хората, дето ще седнат да изповядват личната си драма. Но от известни недомлъвки и от някои мои лични впечатления аз достатъчно добре отгатвах тая драма, за да се осмеля да му поставям въпроси. Той бе направил обичайната за толкова хора грешка, като в един миг на слабост бе взел гласа на нагона за глас на любовта и бе се оженил за своята Мария. Мария не бе нито лоша, нито добра. Ако не говорим за цъфтящата ѝ физика, тя бе направо никаква – едно безличие, отгледано в безлично еснафско семейство и възпитано в старинния спарен култ на личното благоденствие. Претенциите ѝ към живота се свеждаха до уютно жилище, чуруликащи деца, грижовен съпруг и солидна заплата, внасяна в семейната среда от същия съпруг.

Всъщност Любо бе осигурил на Мария всичко това освен самия себе си. Той не можеше да бъде грижовен съпруг, в смисъл да седи до скута на Мария, да разговаря с гостите ѝ по съдбоносния въпрос за цената на олиото, да обикаля с пазарска мрежа из кварталните магазини и да води на опера жена си всеки път, когато тя си ушие нова рокля. Той се изприщваше само при мисълта, че животът му оттук нататък би могъл да протече по такъв път, и аз бях забелязал, че когато си е в къщи, просто не знае за какво да говори с Мария. Неговите теми ѝ бяха чужди, нейните теми го дразнеха и краткият семеен отпуск се превръщаше във

взаимно мъчение. А Мария на всичко отгоре настояваше той да се прехвърли на служба в София, да се прибере завинаги в къщи, изобщо искаше вместо епизодичните мъчения на отпуските да му осигури една пълна и безпределна тягост за цял живот.

На Любо му бе трудно да й каже, че обича професията си, защото Мария не би го разбрала. Още по-трудно му беше да признае, че не обича нея самата, защото такива неща не се казват. Затуй предпочиташе да се измъква с мъгляви обяснения в смисъл, че всичко щяло да се нареди, но трябвало да мине време. Така че Мария започна да действа сама, без дори да осведомява съпруга си, и с помощта на някакъв влиятелен сродник на два пъти успя да му издейства „добри места“, които Любо тутакси отхвърляше сред бурята на семейните скандали.

Той обичаше тежката си и опасна работа в граничния район така, както добрият дърводелец обича ухаещата си на пресни стърготини работилница. Обичаше в ранната заран, захапал цигарата и свил рамене от утринния хлад, да потропва с ботуши в мократа от роса трева и да дава нареждания на хората си за предстоящата акция; обичаше да кръстосва обраслите в хрусталак склонове и големите каменисти баири, да дебне, залегнал в засада, да следи невъзмутимо появилите се на двеста метра бандити и в даден миг да дава късо нареждане за атака; обичаше късно през нощта, отпуснат в изтърбушеното кресло на околийското, да диктува на радиста рапорта за изпълнената задача и да изпитва приятната отмала на майстора, добре приключил работния ден. Имам чувството дори, че обичаше смъртта, по-точно разминаването със смъртта, риска на умирането, следван тутакси от триумфа на възкресението, трудната и опасна радост да продължаваш живота, като непрестанно избягваш смъртта.

Когато се роди Боян, предложиха на Любо да го прехвърлят в София, но без твърде да настояват, защото той бе най-нужен там, където се намираще. Любо разбра и отказа. И едва по-късно мина на друга работа, съвсем различна от тази в граничния район, и успя да се привърже към нея не по-малко, отколкото към предишната. И продължи да живее единадесет месеца в годината далеч от уютния софийски апартамент. Защото, макар да имаше жена и дете, той беше също такъв самотник, какъвто бях и аз.

Завивам по „Граф Игнатиев“, без да съобразявам къде отивам, по-неже никъде не отивам, и продължавам още известно време да мисля за Любо и за себе си, продължавам да мисля точно докато стигна кино Благоев, защото тук разсеяният ми поглед ненадейно открива сред

навалицата Маргарита.

Маргарита е спряла до самия вход на киното, увлечена в разговор с елегантен млад мъж, искам да кажа по-млад от самата нея. Това не е, разбира се, Маргарита от преди десет години, но не и тая развлечена домакиня с пазарските мрежи, която бях зърнал преди злополучното си пътуване за Дания. Така, както се е променила в светлия пролетен костюм, с грижливо направена фризура и с обувките с висок ток, тя изглежда все още стройна и хубава, изобщо апетитна жена, както се изразяват хората, поставящи знак на равенство между една дама и една порция свинско печено.

Колкото и да е увлечена от разговора, Маргарита не пропуска да следи бегло за впечатлението, което прави на околните, и затуй веднага улавя погледа ми. На лицето ѝ се изписва лъчезарна усмивка и тя побързва да се сбогува с младия си компаньон, едно сбогуване, което, изглежда, е съвсем ненадейно за него, защото франтът остава да стои известно време в недоумение край входа на киното, дори и след като дамата му е обърнала безвъзвратно гръб.

– Емиле! Каква изненада, господи!

– Взаимна е – промърморвам. – И ти си по-красива от всякога.

– Не ме ласкай – усмихва се тя и пламва от удоволствие. – Като си помисля, че вече навършвам трийсет и три!

– За киното ли чакаш?

– За жалост няма билети... Всъщност исках да кажа „за щастие“. Каква среща, господи!

И преди да се сетя какво да отвърна на това горещо възклицание, тя запитва делово:

– Къде ще ме заведеш?

– А семейното огнище? А съпругът?

– Нямам вече съпруг... – прошепва Маргарита, като не без известна мъка успява да придаде на лицето си съответния скръбен израз.

„И тоя ли те зарязва?“ – готвя се да запитам, но дамата ме изпреварва:

– Почина преди две години... Съвсем нелепа смърт: банален апандисит, операция, перитонит и...

Тя махва във въздуха с бежовата си ръкавица, сякаш разсейва сянката на покойния съпруг.

– Дааа... – въздъхвам леко аз, както правя винаги, когато няма какво да кажа и когато обстоятелствата изискват все пак някаква реакция от моя страна.

– Така че къде ще ме заведеш?

– Ами, където предложиш...

– Само не мисли, че се готвя да ти се окача на врата – забелязва тя все тъй деловито, изтълкувала по своему колебливия ми отговор. – Не искам нищо друго, освен да поседим и да поприказваме.

– Разбира се – кимам, успокоен донейде от тая декларация. – Кажу само едно име.

– „Рила“... Понеже е най-близко.

„Втасахме я“ – минава ми през ума. – „Ще се разположим в «Рила» и след един час при нас ще цъфнат Рангел и Борислав.“ После се сещам, че на горния етаж в хотела има ресторант за чужденци, и решавам, че това урежда въпроса.

И ето, малко по-късно ние вече седим на терасата в тоя тих ресторант и аз диктувам на келнера обстойната поръчка, докато Маргарита гледа замислено към насрещната градина, дето в езерното огледало плува пъстроцветните светлини на неоновите реклами.

– Ти си все същият – установява дамата ми, когато келнерът се отдалечава. – Малко си поотслабнал, но това ти отива.

Тя взема цигара от пакетчето, което ѝ предлагам, запалва и запитва:

– Откога си в София?

– От скоро.

– И вероятно скоро пак ще изчезнеш.

– Вероятно.

– Не се ли наскита?

– Поуморих се – признавам. – Обаче има ли нещо, от което човек да не се уморява?

– Вярно – съгласява се Маргарита. – И после, на теб скитането ти е станало втора природа. Така и ще си умреш навярно, на път...

– Сигурно. Макар че засега още не бързам да умирам.

– Живее ли ти се, Емиле?

Тя ме поглежда с някак странно оживени очи и в гласа ѝ се чувствувва някакъв едва сдържан порив.

– На кого не му се живее? – отвръщам уклончиво.

– Искам да кажа истински... така... да се наживееш, пък ако ще и после да изгориш...

– Какъв смисъл да живееш, ако не живееш истински? – забелязвам философски.

Тя не отговаря, очевидно примирена с обстоятелството че не я разбирам.

Келнерът донася водка и съомга хайвер, сервира ни мълчаливо и отново изчезва. Няколкото маси на терасата са всички заети от гръцки туристи и това е вероятно обременително за сервитьора, но приятно за мене, защото дори Борислав и Рангел да се появят, ще трябва да направят кръгом.

– Как е детето? – питам, след като отпиваме по глътка.

– Децата! – поправя ме Маргарита. – Те станаха две.

И небрежно допълва, додето маже препечената филийка с тънък слой масло.

– Растат. Леля се грижи за тях. Взех я при себе си да ми помага.

Яденето на съомгата създава известна пауза в разговора, запълвана от тракане на прибори; звуци на гръцка реч. Къса пауза, защото Маргарита две минути по-късно подхвърля:

– Питаш за децата, а не питаш за мене.

– Какво да питам, когато ти цъфтиш пред очите ми. Изглеждаш наистина великолепно.

– Това нищо не значи.

– Завърши ли филологията?

– Завърших я. Сега работя като преводачка в една дирекция. Половин работен ден. Помагам си на пенсията. Материално съм обезпечена... Ако това е всичко, което те интересува...

– Защо се дразниш?

– Не се дразня, но ти винаги говориш с мене за прозаични неща: децата... филологията...

– Може би ми е неловко да те питам за любовта... А може би е и излишно... След като виждам край тебе такива млади поклонници...

– Говориш глупости. Това... това...

Тя мъква, понеже сервитьорът наново се е появил, натоварен този път с огромния поднос с вечерята.

А после Маргарита сякаш забравя какво е искала да каже и додето се храним, ние говорим за неща без значение и аз, уловил настойчивия поглед на някакъв грък от съседната маса, отправен към дамата ми, припомням на Маргарита как съм се дразнел от подобни прояви на интерес към нея в миналото.

– Други мъже са доволни, че се движат с една желана жена – усмихва се тя.

– Да. Само че аз не обичам да бъда обект на любопитство. Нито аз, нито човекът, който е с мене.

– Това се дължи на професията ти – свива дамата рамене. – Освен

ако не е проява на най-обикновена ревност.

– Любовта не може без ревност – пускам аз отново в ход своите банални философии.

– Любовта? Мислиш ли, че наистина си ме обичал?

– А ти как мислиш?

– Мисля, че у тебе имаше съчувствие, за което съм ти благодарна, понеже ми помогна в лош момент... Имаше, разбира се, и онова обикновено влечение... Но любов?

Тя млъква за миг, сетне се навежда над масата и произнася тихо и настойчиво:

– Аз те обичах, аз! До забрава и до полуца!... Как съм те обичала, божичко! А може би и още те обичам.

Тя се дръпва назад и казва вече с безцветен глас и някак уморено:

– Но всичко това е инцидент без последствия. Разминахме се с любовта. Искам да кажа – аз се разминах.

– Защо да сме се разминали? Изживели сме я.

– Да. Като инцидент без последствия.

Наливам вино в чашите, за да внесе малко по-бодър тон на масата, и вече се готвя да се чукна с дамата си, когато забелязвам Борислав и Рангел, застанали на входа на терасата. Те правят две крачки към една освободила се маса до входа, после Борислав ме забелязва, кима ми едва забележимо и хванал подръка Рангел, се отправя назад към вътрешната част на ресторанта. Една уместна тактичност наистина, но която едва ли ще ми спести утре в службата някоя реплика като например: „Няма нищо по-скъпо от първата любов, нали, Емиле?“

Дреболии без значение, разбира се. И все пак не мога да подтисна у себе си чувството на стеснение, почти на срам, затуй че съм се върнал повторно към нещо, с което съм се разделил завинаги, че седя отново на масата с една жена, на която съм казал отдавна, много отдавна, сбогом. Също като Борислав с неговото постоянно напускане на тютюна.

Когато си тръгваме към полунощ, приятелите ми вече не са в заведението.

– Накъде живееш? – питам, като излизаме на улицата.

– Какво значение? Не искам да ме изпращаш – отвръща Маргарита.

И понеже се готвя да възразя, добавя:

– Искам да идем у вас...

– За да почне цялата тая мъка отначало?

– Не бой се, няма да почне. Знаем, че всичко е свършено.

Ние тръгваме мълчаливо към къщи и почти през целия път мълчим,

защото няма какво повече да си кажем по този въпрос, и аз се ядосвам на себе си зарад малодушието, зарад поддаването на една привичка, не на едно чувство, а на една привичка, също като Борислав с неговите цигари.

– Тук е чисто! – произнася с учудване Маргарита, когато се озовава в хола на едностайния ми апартамент.

– От време на време идва една жена – обяснявам, преди да се отправя към кухнята, дето държа бутилките.

– Млада?

– Чистачка! – уточнявам.

– Ясно. А приятелка имаш ли си? – продължава да любопитствува дамата, като ме следва в кухнята.

– Нямам, представи си.

– Остави тия шишета, не ми се пие – промърморва тя, като забелязва, че ровя в шкафа с бутилките. – Дай да направя кафе.

А по-късно, когато се разполагаме в хола да пием кафето, Маргарита отново забелязва:

– Тук е чисто, но инак нищо не се е променило. Същата чергарска обстановка...

Не намирам за необходимо да възразя.

– Когато влезеш в една квартира, веднага забелязваш какви са вкусовете на нейния обитател, от какво се интересува той, каква му е професията, кое му е хобито... А при тебе няма нищо освен дузина банални мебели и купчина вестници. Нищо... Нито картини, нито снимки, нито цветя, нито книги...

– Книгите са в килера – обяснявам.

– Да. Те са от десет години в килера. И вероятно половината от тях са моите стари учебници.

– Не е изключено.

– Господи, Емиле! Ти така и ще си умреш като чергарин.

– А кой не е чергарин?

– Ами другите... Хората наоколо... Тия, дето не са като тебе...

– Другите... – избъбрям, като отпивам от кафето. – Те само си въобразяват, че не са чергари. Всички идваме, минаваме и заминаваме. Идваме с празни ръце и си отиваме с празни ръце. Значи същественото не е това, което междувременно си натрупал около себе си...

– Но то ти служи...

– Което ми служи, е тук. А ако друг има нужда от повече, нека събира – не възразявам. Някои си представят живота като един топъл

курник, пардон, един уютен апартамент, а пък аз съм свикнал да го виждам просто като един път – изминаваш маршрута, който ти е определен, и си отиваш. Следващият, моля!

Тя ме слуша замислено, може би защото никога досега не съм благоволявал, да ѝ сервирам някакво резюме на моето верую, защото никога не съм разговарял с нея достатъчно сериозно по тия неща.

– Може би си прав – произнася тя сякаш на себе си. – Всичко е вятър!

– Не съм казал това.

– В такъв случай аз го казвам... И все пак от момента, в който идваш, до момента, в който си отиваш, нали ти е отредено време, твое време, което можеш да изживееш... Ах, как ми се живее, но истински, разбираш ли, истински, без тия глупави сметки за утрешния ден, дето ги правех някога...

Маргарита ме гледа наново с тоя странно оживен поглед и с тая настойчивост, сякаш иска да ме хипнотизира с порива си. И в тоя момент от спомените ми изведнъж изниква образът на скъпата Дороти от Копенхаген. Да, именно моята скъпа Дороти, с нейната трескава жажда да опита от всичко, преди старостта да е спуснала безвъзвратно кепенците върху сладкарницата на насладите.

– Разбирам – казвам, като лениво се облягам на дивана. – Но как всъщност го виждаш ти това живеене? В тълпата на случайните приятели, или?...

– Ти пак се връщаш на оня млад глупак – избъбря с досада Маргарита и погледът ѝ угасва. – Остави го... обикновен познат от учреждението... Макар че понякога по липса на по-добро...

Тя с нетърпелив жест угася недопушената цигара в грозния пръстен пепелник. Сетне става, сваля жакета си и почва да разкопчава роклята, сякаш това е нещо, което се разбира от само себе си, сякаш не са минали десет години от последната ни прегръдка, сякаш ние винаги и без прекъсване сме делили с нея тая безлична квартира. И което е най-лошото, аз не изпитвам ни сянка на недоволство пред тая безцеремонност. Напротив.

Бавно и акуратно тя смъква всичко или почти всичко, като сгъва внимателно нещата си и ги поставя върху облегалото на креслото, и като ми предоставя достатъчно време, за да си припомня физиката ѝ и за да оценя качествата на финото бельо.

– Не съм ли много напълняла?

Такъв въпрос настойчиво изисква да отговориш „Съвсем не,

чудесна си.“ Което и правя.

Тя застава пред мен, за да мога, след като съм я изучавал в движение, да ѝ се наслажда и в неподвижната поза на антична статуя. Една дос-та заоблена статуя, но още съвсем не за пренебрегване. И като увертюра към очакващата ни нощ на замайващи нежни трепети тя деловито подхвърля:

– Надявам се, че в банята има топла вода?...

ТРЕТА ГЛАВА

При нашата ера на техническа революция, когато апаратурите за подслушване, наблюдение и фотографиране с всеки изминат ден бележат нови и нови епохални завоевания, малкото устройство, предоставено ми от Драганов, изглежда мизерно и демодирано. Мизерно и демодирано, обаче върши работа.

Едно обективче, миниатюрно като главичка на карфица, е вградено в стената на стаята, дето се води разпитът. Същото това обективче посредством увеличителни лещи препраща от другата страна на стената в съседното помещение един образ, който вече е достатъчно голям, за да можеш да го наблюдаваш и без да се взираш.

Прочее, аз съм се разположил удобно в това съседно помещение и съзерцавам в малкия екран фигурата на Драганов, седнал зад бюрото с гръб към мене, и фигурата на Апостол, изправена във фас. Това е висок и мършав младеж, готов за баскетболист, ако не беше тъй отпуснат, някак безсилно отпуснат и леко прегърбен, сякаш тънките му нозе едва издържат тежестта на тоя дълъг скелет. Отпуснато е и лицето му, също дълго, бледо като лице на истински апостол от евангелието, ако не бром известна доза нахалство в погледа и в гънките на устата, каквото не знам дали е присъщо на евангелските апостоли. Момъкът е облечен в черен пуловер с висока яка, но с твърде къси за дългите му ръце ръкави, и в омачкан, тесен сив панталон, също твърде къс за ръста му.

– Апостол Велчев... – произнася Драганов със сух, служебен глас.

– Същият – потвърждава невъзмутимо посетителят.

– Апостоле бе, ти докога ще продължаваш да ни създаваш главоболия? – запитва Драганов, като преминава изведнаж и съвсем непринудено от служебния тон към свойското обръщение.

– Защо? Какво пак се е случило, другарю майор? – пита новодошлият с израз на невинност и топла отзивчивост.

– А ти защо смяташ, че нещо се е случило?

– Ами след като говорите за главоболия...

– Кога видя за последен път Фантомас?

Апостол поставя на лицето си печата на дълбока размисъл, премества тежестта на скелета си от левия крак върху десния и отвърща:

– Вчера.

– Изключено.

– Тогава завчера... Вчера или завчера, във всеки случай мярна ми се в „Ялта“, но не влязох, понеже бързах.

– А! Теб ти се случва и да бързаш... И за къде бързаше?

– Ами... – посетителят отново се замисля и отново сменя опорната точка на скелета си, този път от десния крак върху левия. – Отивах у Боян. Бях обещал да му занеса една книга.

– Бърза работа наистина – кима Драганов. – И колко беше часът?

– Не мога да кажа точно. Трябва да беше към четири.

– И оттогава вече не си виждал Фантомас?

– Не съм.

– И дори не знаеш дали това е било вчера или завчера?

– Ами, другарю майор, вие знаете... при моето психическо състояние... – избъбря мъченически Апостол...

– Че щом психическото ти състояние е лошо, дай да те лекуваме, бе Апостоле!... – подхвърля Драганов.

– Мерси... Знам го вашето лекуване...

– А къде е морфинът? – запитва рязко и ненадейно майорът.

– Кой морфин? – сепва се момъкът.

– Този, същият, дето Фантомас го е задигнал при разбиването на аптеката!

– Каква аптека? – маркира ново сепване Апостол.

– Петдесет ампули морфин!... Петдесет!... – произнася натъртено Драганов, без да обръща внимание на искрената изненада, изписана върху дългото бледо лице на посетителя.

– Но какво съм виновен аз, ако Фантомас е разбил аптека – възкликва Апостол, като той път се опитва да изрази едновременно невинност, безпомощност и засегнато честолюбие.

– Само че Фантомас го пипнахме, а ампулите ги няма – уточнява Драганов. – Значи Фантомас ги е предал на някой от вас. На кого? Това те питам!

– Нямам нищо общо с тая история, уверявам ви – мърмори младежът все тъй безпомощно.

– Нямах нищо общо с най-близкия си приятел?

– Във всеки случай не съм разбивал аптеката с него.

– Ти още малко ще кажеш, че въобще с морфина нямаш нищо общо...

– Не казвам това – избъбря Апостол и отмества поглед встрани. – Но дали съм се тровил с морфин или с друго и изобщо дали се троя или не, кого засяга това, боже мой! Ако някой ден си забия кухненския нож

ей тука – той прави красноречив жест към корема си, – пак ли ще ми търсите сметка? Къде? На оня свят?

– Ние не ти търсим сметка, а търсим начин да те спасим.

– Не искам да ме спасявате – произнася навъсено мършавият. – Ако почна да викам за помощ, тогава ме спасявайте.

– А като обираш аптеки, ний какво?... Да седим и да те гледаме, а?

– Не съм обирал аптеки, казах ви.

– А откъде се снабдяваш с морфин?

– Отникъде... Откакто последния път ме заловихте с фалшивите рецепти, просто агонизирам от наркотичен глад... само че вие това не можете да разберете – произнася мъченически Апостол.

– Като те пратим в Курило, тогава ще видиш наркотичен глад...

– За мене цяла София е Курило... Целият свят е Курило... – извиква младежът с нотки на надигаща се истерия в гласа.

– Така ли? А кой го е създал това Курило, бе Апостоле? Ние ли, или такива като тебе? – запитва Драганов, без да повишава тон.

И преди посетителят да отговори, майорът подхвърля на появилия се в тоя миг милиционер:

– Изведете го! Следващият!

* * *

Следващият се оказа от женски род. Момичето е едро, макар и не колкото Апостол, и също тъй отпуснато, само че това е отпуснатост на преждевременна пълнота, пълнота от застоял живот, от леност или може би просто от неправилен обмен на веществата. Лицето е миловидно, бяло, с една малко болезнена белота, едва-едва навъсено и заедно с това апатично, неподвижно, изобщо съвсем неспособно да се мери с артистичната мимическа динамика на Апостол. Младата дама е облечена с минижуп, не твърде подходящ за едрите ѝ бедра, частично закрити все пак от дълго до глезените леко манто, съобразено с дъждовните капризи на пролетния ден. Като се изключи бялата плът, всичко у тая дама е черно, или почти черно – облеклото, гъстите, небрежно разчорлени коси, очите.

– Лиляна Милева...

Тя не казва нито „да“, нито „не“ и стои неподвижно изправена пред бюрото, сякаш е оставила тук тялото си, а духом е някъде далеч, бог знае къде.

– Седни, Лили – поканва я майорът с обичайния си маниер да минава непринудено от служебния към интимния тон.

Лили сяда, все тъй апатична, като човек под хипноза, и кръстосва импозантните си бедра сред разтворилите се като завеса поли на мантото.

– Как живееш? – пита я дружески Драганов.

– Както обикновено...

Гласът е нисък, леко продран, глас на джазова певица от стария тип.

– Искам да кажа: с морфин или без морфин?

– Знаете, че вече го прекъснах.

– Да се надяваме – кима майорът. – А завчера вечерта, по-специално, какво си правила?

– Завчера? – тя вдига леко черните си вежди, но лицето ѝ си остана все тъй апатично. – Мисля, че бях на кино.

– А, добре... Какъв филм гледа?

– „Багдадският крадец“ – уточнява без колебание момичето.

– Този филм не върви тая седмица в никое кино – уточнява на свой ред Драганов. – Можеш да кажеш това на Апостол или на Боян, или на тоя, дето те е подучил да излъжеш.

Тя мълчи, сякаш става дума за въпрос, който съвсем не я засяга.

– А после след киното, на което не си ходила, какво прави?

– Прибрах се.

– Сама?

– С Боян... ако това има някакво значение.

– Никакво значение... Щом е с Боян... Защото предварително сте си плюли в устата...

Майорът замлъква, сякаш съобразява да продължава ли тоя безполезен разпит или да го прекъсне. Сетне подхвърля:

– И все пак към колко часа се прибрахте?

– Към единайсет.

– Там, на тавана?

– А къде другаде?

– И повече не сте излизали?

Лили кимна утвърдително.

– Странно... – промърморва Драганов.

Бележката обаче не произвежда никакъв ефект върху момичето.

– Странно... – повтаря майорът. – Защото към полунощ са ви видели да излизате от „Ягода“...

– Е, и какво е странното? – промърморва все тъй невъзмутимо Лили. – Това, че нямам часовник? – тя вдига дясната ръка и заголва

китката си. – Ето, вижте: нямам. Продадох го. И изобщо живея, без да гледам часовник. Макар че ако знаех, че ще ме извикате, щях да го погледна, за да бъда точна в отговорите.

– А ампулите?

Лили дори не запитва „какви ампули“, а продължава да седи безучастно, облегната на стола, кръстосала бедра и свела поглед, сякаш го това да се поддаде на настъпващата дрямка.

– Ампулите, които Фантомас е задигнал от аптеката същата тая нощ! – извиква Драганов, за да я събуди.

– Това от вас го чувам.

– Слушай, Лили...

Тя вдига лениво тъмните си очи и сякаш за да му спести напразните усилия, произнася:

– Нищо не знам.

Произнася фразата спокойно, но така, че тя отчетливо прозвучава като „Нищо няма да кажа“.

Драганов натиска звънеца под бюрото и нарежда на появилия се милиционер:

– Изведи я! Следващият!

* * *

Този път следващият е Боян.

– Мислех, че вече няма да се виждаме с тебе, поне тук, в тая канцелария – подхвърля Драганов подир няколко незначителни въпроса.

– И аз така мислех – мърмори момъкът. – И наистина не разбирам...

– А!... Не разбираш...

– Съвсем искрено ви казвам, че вече съм го прекъснал. Ако щете, направете ми анализ...

– Кажи по-добре, прекъснал ли си връзката с тия, дето чакат навън?

– Почти... Освен с Лили.

– Да... Лили... Така и не разбрах на кое кино е ходила тя онази вечер...

– На какво кино не е ходила.

– Но тя каза, че е ходила.

– Нали ги знаете жените: щом се уплаши, и почва да лъже.

– Не ми се видя много уплашена.

– Такава си е, не й личи.

– А от какво има да се плаши?

– Колкото тя знае, толкова и аз... Но щом ни викате...

– Не се и сещаш значи защо ви викам?

– Нямам понятие.

– А кога видя за последен път Фантомас?

– Отдавна не съм го виждал.

– Но оная вечер си бил в „Ягода“...

– Бяхме само двамата с Лили.

– А какво знаеш за обира на аптеката?

– Коя аптека?...

– ...„И какъв обир?“... – допълва Драганов.

– Но аз искрено ви казвам...

Боян постепенно набляга на това свое „искрено“ и реакциите му са далеч по-естествени от тия на Апостол, но аз не мога да се освободя от впечатлението, че моят човек лъже също тъй, както и Апостол.

– Добре, върви си – махва отегчено с ръка майорът.

Момъкът обаче не си тръгва, а поглежда колебливо към Драганов:

– Бих искал само да ви помоля...

Той млъква и Драганов на свой ред го поглежда:

– За какво става дума?

– Бих искал да ви помоля да не съобщавате на другаря Боев... още повече аз наистина не знам нищо за тая аптека... и почти съм скъсал с цялата компания... и изобщо...

– А защо се страхуваш от другаря Боев?

– Не се страхувам... Неловко ми е...

– Добре, върви си – повтаря още веднъж майорът. – Я виж ти. Неловко му било.

* * *

На мястото на Боян се явява Пепо, едно такова нервно хлапе, което, кой знае защо, ми прилича на испанец, може би зарад матовото мургаво лице или зарад къдравата черна коса и острите бакенбарди. Пепо има лош език и се държи арогантно, поне до момента, в който Драганов спокойно му обяснява, че може да го прати да прави компания на Фантомас в ареста. Подир което хлапакът показва, че при нужда е способен да се държи и по-прилично.

После на подиума се явява Роза, привлечена сякаш в компанията, за да служи като антипод на Лили. Роза е поетично безпътна и изобщо кльошава като манекените от модните журнали. Мършава не само във фигурата, а и в останалите си изяви, включително и в изразните

средства. Нейният речник, поне доколкото мога да съдя от разпита, се изчерпва главно с „да“, „не“ и половин дузина възкличания, значително по-смътни по значение. Една съвсем безцветна персونا – сиви, сякаш избелели от слънцето очи, пепелява, някак повехнала коса, бледи устни и костюм с широк панталон в неопределен сивобозов цвят.

Последна в кабинета внася физиката си Марго – жената-дете, едно вече доста развито в телесно отношение и доста покварено по битова линия дете, с вирнато носле и сладникаво красиво лице, галена щерка на богати хора в минало време, в чиито жили тече синята кръв на три поколения търговци на рогат добитък. Марго също като Роза, Пепо и всички останали не знае абсолютно нищичко за обира на аптеката, но тая неосведоменост съвсем не накърнява самочувствието ѝ, напротив, жената дете се фръцка ту на една, ту на друга страна, за да покаже силуета си във възможно най-изгодно положение, и изобщо се държи тъй, сякаш стои пред кинооператор, а не пред майор от милицията. И понеже Драганов и без това е вече на края на търпението си, той я изпраща от естрадата с едно лаконично, но красноречиво „вн!...“, като само поради завидното си самообладание успява да преглътне останалата част на репликата.

– Труден материал... – въздъхвам, когато малко по-късно сядаме в стаята на майора да изпием чаша кафе.

– И да... и не... – отвърща Драганов. – Ако бях водил разговора малко по-настойчиво, бъдете уверен, че в тоя час вече поне едно от момичетата щеше да е направило първите стъпки към капитулацията. На понеже вие наредихте да не ги притискам твърде...

– Именно. Те няма къде да избягат. И все пак материалът е труден, като материал за превъзпитание, искам да кажа.

– И да... и не... – повтаря майорът. – Когато са така, в пакет, наистина са трудни. Но вземете ги един по един и ще видите, че повечето са поправими... Всъщност всички са поправими, освен може би Апостол и особено Пепо.

– „Поправими“, това звучи ободрително – промърморвам. – Но практически погледнато, по-важно е дали наистина ще се поправят.

– Сложен въпрос. И във всеки случай въпрос, който не може изцяло да се реши тук, в тая канцелария. Ако нямаме помощта на околните, на близките...

Той прокарва уморено ръка в сивеещите вече коси, поглежда ме и забелязва:

– Когато ги гледаш отстрани как лъжат и клинчат, иде ти да им

удариш по един шамар и да ги пратиш, дето им е мястото. Но когато малко повече ги опознаеш, виждаш, че зад всеки от тия случаи се крие по една човешка драма... Ето тази Лили, да речем... На пръв поглед ще кажете – инат и поквара. А всъщност не е лошо момиче. Но какво искате, когато от малка е загубила майка си и няма никакъв близък човек, и живее сред дрипите в някакъв мизерен таван.

– А бащата?

– Бащата? Той не иска и да я чуе. За него тя е само една мръсница.

– Прав сте – кимам. – Драмите са налице. Въпросът е как да избегнем трагичния епилог.

* * *

Следобедът и този ден минава в служебен разговор с Борислав, само че сега за разнообразие към темата „Томас“ е прибавена и темата „Чарли“.

– Нечист човек... – забелязва приятелят ми.

– Какво точно имаш предвид?

– Всичко... Но най-вече краката.

Борислав изважда от една папка няколко снимки и ми ги хвърля през бюрото.

– Но той е бос! – избъблям, като поглеждам първата снимка.

– Само когато е в парадна униформа – уточнява колегата ми.

Гражданинът Чарлз Уест – за приятелите си Чарли – е щракнат в пълното си величие в момента, в който излиза от посолството. Слаб и висок, макар не колкото Апостол, той е облечен с артистична небрежност – риза на едри карета, разгърдена почти до корема, измачкано кожено яке и също тъй измачкан ковбойски панталон. Лицето е представено главно от едрият остър нос, доколкото цялата останала част в една или в друга степен е закрыта от буйна къдрава растителност – дълги чорлави коси, рошава брада и увиснали надолу мустаци. Обесената на рамото китара и босите крака щастливо допълват тая парадна външност.

– А! Той е моторизиран – заблязвам, като минавам на следващата снимка, представяща Чарлз Уест в момента, в който възсяда мотоциклета си.

– Докарал е тая стара браква от Турция и пърпори с нея насамнатам.

– И къде е резиденцията му?

– Живее на Патриарх Евтимий у една старица, сестра на майка му.

– А какви са заниманията му през последните дни?

– Същите: шляе се по кафенетата. В посолството във всеки случай не се е отбивал, ако това имаш предвид.

Той посяга към цигарите ми и запалва с разсеяния вид на човек, който върши съвсем машинално нещо, без дори да го съзнава. Сетне казва, като изхвърля заедно с думите и съответно количество дим:

– Засега това е фигура без значение. Най-банален случай на изтърван хлапак от богато семейство. Един от хилядите скитащи ленивци, де-то шляпат по света с босите си крака, понеже смятат, че това е модерно, и понеже скуката и наркоманията не им дават мира.

– Един наркоман не може да намери провизии у нас.

– Е да, но този е намерил Марго.

– Такива като Марго ги има навсякъде... с лопата да ги ринеш.

– Знаеш, че когато човек се влюби, той си въобразява, че неговата Марго е единствена.

– Наркоманите не са твърде силни в любовта.

– Може да не е любов... Приятелство, привързаност, каквото щеш там, но за мен тоя тип е фигура без значение.

– В живота няма фигури без значение. Също както и в шаха.

– Знам това. Но аз говоря в дадения момент.

Дадения момент... Всъщност ние нямаме никаква представа какво се подготвя в дадения момент, ако изобщо нещо се подготвя. Може тоя чорлав и безхарактерен Одисей вече да се е превърнал в инструмент на една операция, за чиито истински цели самият той да няма дори и понятие. А може и цялата ни акция да се окаже добре подготвена хайка в една гора, където всъщност отдавна липсва дивеч, хитроумна засада за ловене на призраци, изобщо излишно прескачане в една територия, която интересува не нас, а майор Драганов.

Ние двамата с Борислав сме свикнали да реагираме на действията безспорни и брутални, толкова брутални, че изискват незабавна намеса. Ние сме нещо като пожарникари, а пожарникарят не се мъкне по улиците, за да гадае ще има ли в тая къща пожар, или няма да има. Но понеже задачата ни е вече възложена и понеже някакво професионално чувство ни подсказва, че пожарът не е изключен, ние обсъждаме още известно време вероятностите за тоя проблематичен пожар, преди да напуснем своята болнична стая.

Оставяме в службата координатите си за в случай, че стане нещо непредвидено, и отскачаме да закусим в „България“. Сядаме на една маса до широката витрина и следим движението на минавачите по булеварда, додето лениво консумираме кренвиршите и бирата си. Късен

следобед е, тоест час за разходка, и по тротоара в меката светлина на залязващото слънце бавно дефилират млади хора на двойки или на по-големи групи, бърбят, смеят се и поглеждат към нас, с което ни поставя в неловкото положение на манекени, рекламиращи от витрината кренвиршите и бирата като вкусна и питателна храна.

Така или иначе, но приятно е, след като си се занимавал с болести и с болни хора, да се огледаш наоколо и да видиш, че си заобиколен от един многолюден, жизнерадостен и здрав свят. „Само няколко дузини са“ – бе казал Драганов. И може би дори наум не му минава, че за него, за Драганов, ограничеността на бройката съвсем не е от значение, понеже той е осъден да се занимава цял живот именно с тия няколко дузини, да прекарва по осем и по десет часа на ден само с тях, да се движи сред техните драми и катастрофи, защото те вече са се превърнали в част от собствения му свят.

– Знаеш ли, Емиле – забелязва Борислав, сякаш отгатнал мислите ми. – Понякога изпитвам някаква малодушна носталгия ей по тоя обикновения, ама съвсем обикновения и съвсем мирния живот... Поиска ми се да съм учител или шеф на кантора, или, да кажем...

– Често ли ти се искат такива неща? – прекъсвам го.

– Не, рядко. Съвсем рядко.

– Тогава не е опасно. Мислех да не си мръднал.

Той не отговаря и наново се заглежда към булеварда.

– На времето – казвам – една вечер седяхме в околийското и пушехме, а Любо ми вика: „В нашето градче, брат ми, някога човек не можеше да се размине от плъхове и във всяка къща имаше по няколко капана от тия, простите, телените. А сега целия град да обиколиш, я намериш един капан, я не. Ние с тебе, брат ми, сме като тия капани: като се свършат плъховете, и ние ще идем на боклука“.

– Ако питаш мене – промърморва Борислав, – готов съм веднага да вървя в пенсия, стига да изчезнат плъховете. Уви, засега поне такава нещо не се очертава.

Поръчваме още по една бира и Борислав най-сетне запитва:

– Как е Маргарита?

– В момента е „Веселата вдовица“. Или се опитва да си внуши, че е такава.

– Струва ми се, че сбърка, дето навремето я остави – забелязва Борислав с тая понякога досадна прямота, която се установява между стари приятели.

– Искаш да кажеш, че сега трябва да поправа грешката си?

– Нищо не казвам. Но, струва ми се, не биваше на времето да я оставяш.

– Кой кого и защо е оставил, това, знаещ, е доста сложна история... И твърде стара...

– Добре, добре, само не се впрягай – успокоява ме Борислав.

– Не се впрягам. Просто не съм сигурен, че съм сбъркал, дето съм изтървал едно семейно щастие, което имаше всички изгледи да бъде като семейното щастие на Любо Ангелов.

Борислав ме поглежда, сякаш се готви да отговори нещо, но само избъбря „наздраве“ и вдига чашата си.

Когато излизаме, вече се е мръкнало. Намираме служебната кола в теснотията на Бенковски, дето сме я оставили. Сядам на волана, потеглям и след не повече от десетина минути спирам в тясна, зле осветена уличка.

– Това ли е кооперацията? – пита Борислав, когато слизаме.

– Това е сестра ѝ – пояснявам, защото целият блок е съставен от почти еднакви, неугледни жилищни сгради, строени някъде към началото на войната.

Проникваме в тъмното стълбище, за да излезем тутакси след това през задния вход, пресичаме два разградени двора, хлътваме в друг заден вход и се изкачваме на втория етаж. Прилагам морзовата сигнализация върху копчето на звънеца, вратата леко се отваря, мярва се лицето на един от нашите хора и миг по-късно ние се озоваваме в чудното царство на геологията.

Домакините явно обичат професията си, защото цяла една стена на хола е заета от стъклена витрина с десетки най-различни минерали. Някои от тия камънци на мене лично ми изглеждат доста сиви и обикновени, за да бъдат излагани в специална витрина. Затова пък кристалите и рудите с техния златист, червеникав или синкав блясък са като истински украшения. Насрещната стена също е покрита от застъклени рафтове, но тук е светът на книгите. Изобщо тоя чист уютен хол, изглежда, служи не толкова за гостна стая, колкото за работен кабинет, и това е много добре, защото и ние сме дошли за работа.

– Нещо ново? – обръщам се към лейтенанта и помощника му, които в момента са тук на дежурство.

– Нищо, чакаме...

Докато чакат, те очевидно не си губят напразно времето, макар че заниманията им едва ли са пряко свързани с геологията. На масичката е пръснато тесте карти, а върху полето на „Вечерни новини“ се мъдрят на

драскани с молив две колони подозрителни числа.

– Кой пчели? – пита Борислав.

– Нека той да каже – промърморва скромно лейтенантът по адрес на помощника си.

– Не ми върви карта... – извинява се оня.

– В белота, Илия, майсторът разчита не на картата, а на себе си – произнася поучително Борислав.

И като се обръща към мене:

– Какво ще кажеш, другарю полковник, да им предадем ли един урок на тия момчета?

А понеже аз винаги съм готов да окажа помощ на ближния, ние без повече предисловия се разполагаме около масичката и потъваме в тънкостите на белота.

За жалост, силната карта – сякаш за да опровергае максимата на Борислав – тече все към лейтенанта и помощника му. И момчетата, макар инак да са дисциплинирани служители, не пропускат случая да натупат порядъчно шефовете си.

– Добре, бихте ни, но сега да видим какво ще каже реваншът – забелязва приятелят ми, който съвсем не е от тия, дето се обезсърчават.

Реваншът обаче не казва нищо, защото тъкмо в тоя миг откъм усилвателя се раздава многозначителен шум и нашето внимание се насочва към апаратурата.

Върху екрана на телевизионното устройство, дето е отразен интериорът на един обширен хол – не нашият, а онзи в насрещната сграда, настъпва раздвижване. Вратата откъм антрето се отваря и влиза Марго, следвана от Апостол и от Пепо. Дватама свойски се разполагат по креслата, докато Марго се отправя в посока към нас, вероятно за да спусне завесите. Излишен труд – но няма как да ѝ го кажем. Завесите на нашия хол също отдавна са плътно спуснати, само че телевизионните устройства не се тормозят от подобни препятствия.

– Дай нещо за пиене – обажда се мършавият.

– Че вие оня ден всичко изпихте – отвръща Марго, която отново влиза в обсега на устройството. – Впрочем мисля, че в кухнята има още малко коняк.

– На мене не ми се пие – заявява Пепо.

– Пие ти се или не, тук трябва да има бутилки, чаши...

– Смяташ, че хората на Драганов могат да довтасат? – пита Марго.

– Не вярвам... но не е изключено – отвръща Апостол. – Де да знаеш какво ще им дойде на ума. Макар че ако питаш мене, не вярвам да си

прахосват нощта за нас. Докато не изцеди нещо от Фантомас, Драганов няма да ни закача. А той нищо няма да изцеди от Фантомас.

– Фантомас е гроб! – потвърждава Пепо.

– Мислите само за себе си – промърморва Марго. – А не си представяте какво му е в този момент на момчето.

– Защо да мислим за себе си? – възразява мършавият. – Така се е случило, че сега е ред на Фантомас. А утре или друг ден може да дойде и нашият ред.

– „Така се е случило“... – повтаря сприхаво домакинята. – Нищо нямаше да се случи, ако не го беше накарал да се върне да разбие и втория шкаф.

– За вас мислех – произнася невъзмутимо Апостол. – Защото утре пак ще почнете да ми хленчите за став... и защото всеки ден не могат да се разбиват аптеки... Хайде, донеси коняка!...

В този миг се раздава звън. Марго изчезва към антрето, а след малко наново се появява заедно с Боян, Лили и Роза.

– А, ето кой носи коняка! – извиква Апостол, забелязал в ръцете на Боян една завита в хартия бутилка.

– Водка е – уточнява новодошлият.

– Няма значение какво е. Хайде, дайте чаши и направете мизансцена на гуляя, защото нервите ми ще се скъсат вече.

– Само твоите ли? – промърморва Роза.

Подир което в хола бавно се понася оня нестроен, но доста плътен шум, който се получава, когато шест души искат в едно и също време да кажат шест различни неща. Марго внася чашите и една полупразна бутилка, но още не сервираше питието, мършавият нарежда:

– Донеси авоарите.

Авоарите, както и следва да се очаква, се оказват от аптечно-медицинско естество. Апостол разтваря картонената кутия, подадена му от домакинята, и оповестява:

– По две ампули на глава от населението!

– Защо по две? – пита недоволно Боян.

– Защото останалите ще стоят тук, в общата каса.

– Да... Та ако рекат да направят обиск, да ги приберат закуп... Нека си ги разделим още сега и толкова.

– Не! – отсича мършавият. – Ако се пръснат из джобовете ни, рискът е по-голям. И без това ще идваме тук – друг терен няма. А за останалото – Марго си знае работата.

Веднъж авоарите разпределени, гостите се пръскат по диваните и

креслата на хола.

– Баща ти е доста досетлив човек – подхвърля към домакинята Боян, като се изтегля с Лили на дивана до вратата. – Приготвил ни е доста кушетки...

– Баща ми ли? – процежда презрително Марго. – Всичко тук е от дядо.

Че всичко тук в тоя хол не датира от най-ново време, това си личи и без обяснения. Мебелите, драпериите, лампата с копринен абажур, картината с тиролски пейзаж и гипсовият бюст на някаква антична богиня, лишена от нос, но с добре оформени гърди – всичко говори за плесенясал разкош от времето на буржоазния просперитет.

Само че в момента не тия подробности на обстановката привличат вниманието ми. Участниците в малкото светско сборище, усамотени всеки в своя кът, вадят спринцовки и запретват ръкави. Встрани от нашето зрително поле Роза навярно е пунала магнитофона, защото в стаята се разнася странна, монотонна и натрапчива с ритъма си мелодия. Но-което засега най-много ме интересува, то е, че Боян, след като напълва спринцовката на Лили, зарежда и втора спринцовка за себе си и с обигран жест я забива в ръката си.

Какъв лъжец!

В хола – оня, насрещният – постепенно настъпва мълчание и само ниските монотонни звуци, напомнящи донейде биене на далечни тъпани, остават да звучат. Гостите са стихнали, полуизлегнати наоколо, сякаш се взират всеки в своята идея-фикс. Единствен Апостол, който, изглежда, е най-трудно податлив на влиянието на морфина, бръщолеви нещо неясно на себе си.

– Това трябва да се формулира... да се предаде на... който има уши, да слуша... не можеш да възкръснеш, ако преди туй не си умрял... трябва да си мъртъв за живота... бракосъчетания, гласа на будилника, бебешки колички, стотинки за тролея... дай ключа от квартирата... кой ще черпи... глупости... смърт на всичко това... за да възкръснеш... възкръсваш и летиш... в синята безпределност...

Той засича на всяка дума, сякаш езикът му натежава при всяка дума все повече, додето замира и отпуска глава на облегалото.

Но тъкмо тогава откъм антрето наново се разнася звън.

Стреснат и повече раздражен, отколкото уплашен, мършавият избъбря:

– Кои са тия досадници?... Драганов? Изгони го!

– Навярно е Чарли – произнася сънливо Марго, като едва се

отърсва от вцепенението и става.

– И него изгони! – махва с ръка Апостол. – Освен ако носи став... – И той отново отпуска глава на облегалката.

Неизвестно е дали Чарли носи став или не, обаче той бива въведен в помещението при нула внимание от страна на околните. Единствен мършавият вдига повторно глава и изломотва:

– Аз!... Апостол... Аз, апостолът на наркотика!... – сякаш за да предупреди пришелица да не се опитва да си присвоява ролята на шеф.

Подир което пак потъва в света на някакви свои и съвършено невидими дори при днешната висока техника образи.

– Скъпо дете... – обръща се Чарли с церемониален жест към Марго.

– Остави ме сега!... – промърморва тя, като отново се отправя към дивана си.

Новодошлият безпомощно се оглежда в търсене на възможни събеседници, обаче всички в хола са в тоя миг еднакво неконтактни. Той подръпва веднаж-дваж машинално струните на китарата, с която, изглежда, и насън не се разделя, после се отпуска обезкуражен на кушетката до Боян. Потънал в себе си, Боян също не му обръща никакво внимание, додето оня не го хваща за рамото:

– Колко ампули си впръска?

– Колко искаш да впръскам?... Една.

– И вече си се опулил като сомнамбул!... На мене една ампула не ми стига даже за да дойда на себе си.

Чарли говори съвсем правилно български и само леко провлачва някои гласни.

– Всеки според възможностите си – избъбря Боян. Сетне поглежда косо новодошлия и добавя:

– Дай няколко ампули!

Чарли обаче вместо ампули дава само няколко тихи акорда на китарата.

– Дай де, дай!... Преди тия хищници да са ти преровили джобовете.

– Няколко ампули? – поглежда го Чарли. – Но какво са няколко ампули за цял живот?

– За целия живот после ще мислим.

– Така ли? А утре? А други ден?

И като се обръща към апатично седящата малко по-натам Лили, помолва нежно:

– Спри тоз магнетофон, мило дете... спри го, миличка... аз сам ще ти посвирия.

Лили става като автомат и бавно се отправя нейде навън от зрителното ни поле. Чарли също става, стъпва с крак върху кушетката, накланя се леко към Боян и задрънка с китарата в момента, в който магнетофонът замлъква. Разликата между секналото думкане и току-що зазвучалата мелодия не е лесно доловима с просто ухо. Затова пък репликата, придружаваща музиката, съвсем ясно се долавя:

– Можеш да имаш десетки, стотици, хиляди ампули, мой мили Боян...

– По кой начин? – пита Боян без особен ентузиазъм. – Като дойда с теб отвъд?

Чарли поклаща отрицателно глава:

– Тук, тук, мой мили Боян... Хиляди ампули и едно момиче като богиня...

– Богини не ми трябват – сбърчва чело момъкът. – И тия тук са ми много. Ти дай ампулите.

– Дай работа – ще дам ампули.

– Каква работа?

Чарли се навежда още повече към Боян, обаче в това време на дивана отново се настянява Лили.

– Всяко нещо – с времето! – промърморва чорлавият.

И за да допълни тая си оригинална мисъл, той запява полугласно, като не твърде умело се опитва да нагоди импровизираните думи към монотонната мелодия:

Има време за пиене,
има време за една... две... три ампули,
има време за смърт
и за малка любовна игра,
ето там, край града, под дърветата...

„Това е – мисля си, без да слушам повече граченето на чорлавия. – Ето го и другото. Ето го хлътването.“

И в главата ми изведнъж отново прозвучава тих, но странно отчетлив, оная далечен някогашен глас:

„Емиле, какво ще направиш, ако синът ти стане предател?“

„По-полека – казвам. – Не бързай. Още не сме дошли дотам.“

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

– Къде да те закарам? – питам, когато стигаме до гарираната в тъмната уличка кола.

– Да идем в къщи – предлага Борислав. – Елена ще ни опържи шунка с яйца.

– Сега, в полунощ?

– Не се безпокой. Тя чете до късно.

Не възразявам, понеже ми е напълно безразлично къде ще вървя. Сядаме в колата и потеглям, додето приятелят ми обяснява:

– На юни е последната й сесия. Затова чете непрекъснато.

Съвсем излишно е да го питам „Коя е тая Елена?“. По-рано беше Светла, сега е Елена, а след някой месец може да бъде Малина или Тененужка. Той има някакъв щастлив похват да завързва познанства, да ги превръща в трайни връзки без всякакъв ангажимент и да ги прекъсва, преди да са се изродили в бремене, със същата лекота, с която ги е и създал, без кавги и без драми. И целият му живот, като се изключат напреженията и рисковете на професията, минава пак така без сътресения. Без бог знае какви сполуки, но и без сътресения. Един човек на равновесието, който не е нито лекомислен, нито склонен към драматизации, нито буен, нито безучастен, нито женкар, нито отшелник. Един човек спокоен и устойчив дори при нашия неспокоен занаят. Един човек без вътрешни конфликти и раздвоения, освен раздвоението, на което го обрича епичната му борба срещу тютюна. С две думи, един щастлив човек, макар че ако му го кажа, той положително ще измърмори:

„Абе всеки си знае колко е щастлив.“

Когато влизаме в квартирата на приятеля ми, оказва се, че Елена наистина още чете, излегната на дивана в хола.

– Как само ме заварвате – промърморва тя, като става, явно притеснена от тоалета си, състоящ се от блузата на пижамата и един стар панталон, без да броим босите крака.

– Не се стеснявай – успокоява я Борислав. – Това е Емил.

– Известно ми е – кима Елена.

– Не знам обаче известно ли ти е, че Емил в момента е гладен.

– Ще се опитам да ви помогна. Само не очаквайте бог знае какво – произнася дамата, като обува чехлите си.

И изчезва в кухнята.

Апартаментът на Борислав е почти като моя, с тая разлика, че тук освен баналните мебели са налице и два предмета, говорещи за вкуса на обитателя, както би се изразила Маргарита – една огромна многоцветна географска карта на света, закрепена с кабари на стената, и една също огромна кукла, застанала в целофанената витрина на кутията там, в ъгъла върху етажерката.

– За какво си я окачил тая карта? – любопитствувам, като се изтягам на току-що освободения диван.

– Шшшт! – слага многозначително пръст на устните си приятелят ми.

И добавя полугласно:

– Остана от Светла. Тя, ако помниш, следваше география.

– А защо я държиш? За да си отбелязваш върху нея забранените вече зони?

– Красива е. Виж само какви цветове!

Не възразявам.

– А тая кукла и тя ли е от Светла?

– Сега, когато се връщам, я купих от Венеция на Мариана, само че ти Мариана не я знаеш. Мечтаеше за такава кукла и аз ѝ я купих, но когато се върнах, тя вече се беше омъжила.

– В такъв случай ще я подариш на Елена.

Борислав поклаща отрицателно глава и обяснява все тъй полугласно:

– Срегнах един ден Мариана и ѝ казах, че съм донесъл кукла. „Не мога да я взема – вика, – мъжът ми ще пита откъде е.“ „Тогава – викам – ще я дам на друга.“ „В никакъв случай – вика. – Ще я държиш.“ „Докога – питам – да я държа?“ „Няма значение до кога. Тя е купена за мене.“ И както виждаш, държа я.

Понеже освен картата и куклата обстановката не ни предлага други теми за разговор, ние изпушваме мълчаливо по една цигара, додето вратата на кухнята се отваря и до нас достига гласът на домакинята, съпроводен с ароматния мирис на пържени яйца.

– Хайде, идвайте, че ще изстинат.

Сядаме край малката маса и Борислав подхвърля:

– Ти можеш да си лягаш. И сами ще се оправим.

А когато Елена излиза, той добавя:

– Ще се оправим ли?

– Ако имаш предвид яйцата и шунката...

– Знаеш какво имам предвид.

Не отговарям и ние се съсредоточаваме върху яденето, всеки потънал в мислите си. Най-сетне домакинята донася от печката алуминиевата каничка кафе и поема предложената му цигара с обичайния си в подобни мигове унесен вид, сякаш не съзнава много добре какво върши.

– Ти трябва да помогнеш на момчето. Емиле.

– Готово. Стига само да ми кажеш как.

– Знаеш много добре как.

– Надценяваш ме. От одеде разсъждавам по тоя въпрос и доникъде не мога да стигна.

– Че тя е проста работа, бе! – възкликва Борислав. – Отиваш при него или го извикваш и му казваш, каквото трябва да се каже.

– Работата съвсем не е проста, само че ти се преструваш на прост. Отлично знаеш, че подобни неща при подобни ситуации не се правят.

– Е, веднъж пък ще ги направим. За сина на Любо Ангелов си струва да ги направим.

– Ако е въпрос да си играем на приказки... – промърморвам с досада.

Отпивам от кафето, поемам две порции дим и добавям:

– Както и да я въртим, генералът няма да се съгласи.

– Зависи как ще му представиш работата.

– Както и да я представя, няма да се съгласи. И ти знаеш това неazole от мене. Ние сме в самото начало на една операция, която може да се превърне в сериозен удар за противника. А ти искаш предварително да теглим кръст на тая операция и да идем да обясняваме на евентуалния предател, че добрите момчета не бива да бъдат предатели.

– Но това е синът на Любо!

– Професионално погледнато, това е един евентуален предател, и нищо повече. Една пионка в ръцете на противника и нищо повече. И нашата задача е само да чакаме, за да видим как ще бъде разиграна тая пионка.

– Недей така. Ти би могъл да използваш човека. Да му поставиш задача.

– Във всеки случай – не сега. И при всички случаи – не безусловно. Задача от тоя род се поставя, както знаеш, само на човек, заслужаващ пълно доверие. А към тоя, нашия, аз в момента не изпитвам никакво доверие. Той обеща, че ще скъса с тайфата, и ме излъга. Обеща, че слага край на морфина, и ме излъга. Вчера е взел участие в един обир, утре се готви...

– А ако Любо бе тук, така ли би разсъждавал?

– Кой? Аз или Любо?

– Не ти! Любо. Тебе вече те чух.

– Да ти кажа ли как би разсъждавал? На времето в граничния район бяха ни прехвърлили трима диверсанти... Оставихме ги да минат, защото директивата беше да узнаем с кого ще се свържат и какво мислят да правят. Укрива се у беден селянин – бай Георги, сродник на един от тримата, къщата му беше на края на селото. Взехме необходимите предпазни мерки и зачакахме. На другия ден, помня, седяхме с Любо пред кръчмата, а бай Георги минава и се запътва към бакалницата. „Защо – казвам – не го викнеш да го поразпиташ за туй-онуй? Ще изгори човекът.“ „Защото, брат ми – казва Любо, – сега негов ред е да играе, не мой. Не можеш да искаш от даскала да ти отмени изпита понеже има риск да пропаднеш.“ „Подскажи му поне малко, дай му знак“ – настоявам. „Не, брат ми – отвръща Любо. – Има в живота такива едни моменти, когато подсказването не влиза в работа и никой не може да ти помогне, ако не си помогнеш сам, и никой не може вместо тебе да вземе решението, и ти единствен го взимаш и единствен носиш отговорност за него“ И когато подир малко бай Георги наново мина край нас, Любо не го погледна дори с крайчеца на окото, а камо ли да подхвърли „А, бе, много цигари си купил бе, бай Георги“ или нещо от тоя род, за да му подсказва нещичко.

Борислав не пита какво е станало с бай Георги, нито как е приключила цялата история, защото в момента мисли за друго. Но това, което той мисли, аз самият отдавна вече съм го премислил и знам отлично, че изходът е само един, ако това изобщо може да се сметне за изход.

– „Професионално погледнато“... – така щеше да каже Любо – промърморвам. – Той даже и личните си работи ги оценяваше „професионално погледнато“.

– Човекът не може да се оценява само професионално погледнато – възразява Борислав и в раздражението си запалва още една цигара.

– Може... И трябва... Щом веднъж е влязъл в обсега на разведката. А Боян вече е влязъл. Досега те са го изучавали. Изучавали са го вероятно внимателно и подробно, за да не поемат излишни рискове. И сега вече идва ред на вербовката. Идва ред на изпита и само от Боян зависи дали ще го издръжи или ще пропадне.

Преместваме се в хола, но и там разговорът продължава в същия дух, защото моят спокоен приятел, когато си науми нещо, тъй спокойно и неотклонно настоява на него, че ти пробива дупка в главата. Известно време се стремя да оборвам аргументите му, но постепенно ставам все повече слушател, отколкото участник в беседата, а по-късно навярно

съм престанал да бъда и слушател, защото, когато в един миг се опомням, откривам, че лежа на кушетката, завит с някакво одеяло, а през тюлената завеса на прозореца вече светлее небето на ранното утро.

* * *

Следващите два дни представляват една дълга пауза. Дълга, защото е пауза на очакване. Компанията е под непрестанно наблюдение, но нищо в нейните действия не заслужава специално отбелязване, освен че вечерта на втория ден е ознаменувана с нова сбирка у Марго.

– До преди четвърт час лежах като трупове – съобщава на заранта лейтенантът. – Чарли и Боян току-що заминаха с мотоциклета.

– Бъди в постоянна връзка с проследяването – нареждам. – Съобщавай ми за всяка промяна в ситуацията.

Цялата сутрин обаче не настъпва никаква особена промяна. Боян се отбива за малко в къщи, после двамата сядат в „Ялта“, а по-късно сменят „Ялта“ с „Варшава“.

Най-сетне към обяд пристига една заслужаваща внимание новина, макар и от друга посока: Томас е поел със секретарката си шосето към Панчарево.

– Навярно отиват да хапнат в „Лебеда“ – казвам на Борислав. – Ние, уви, не можем да последваме примера им. Струва ми се, че не е зле да се прехвърлим в пункта на Проследяването.

В пункта киснем повече от два часа, за да получим само три мършави новини: Боян и Чарли са се преместили от „Варшава“ в бирарията край Дървенишкото шосе; Томас и секретарката, точно според очакванията, са седнали да обядват в „Лебед“; Томас и секретарката напускат „Лебеда“, отминават Панчарево и се разполагат да починат недалеч от шосето.

Цялата тази игра с наблюдения от далечно разстояние, с постоянни съобщения и нареждания по радиото, с телевизионни и подслушвателни устройства, колкото и да ми е добре известна, е нещо съвсем непривично за мене като практик. Защото като практик съм свикнал на съвсем други неща. И преди всичко свикнал съм цялата тази техника да се намира не в моите ръце, а в ръцете на противника, да бъда не проследяваният, а следеният, не той, който поставя капани, а оня, който се стреми да ги избягва. Нищо. Малко разнообразие никога не вреди на нервите.

– Разстоянието между Панчарево и Дървенишкото шосе не е чак толкова голямо – промърморва сякаш на себе си Борислав.

– При всички случаи една разходка на чист въздух няма да ни

навреди – допълвам аз мисълта му.

Подир което давам необходимите нареждания и ние с приятеля ми и с лейтенанта се качваме в екипираната кола и потегляме с болезнено свити стомаси и отровени от цигарите уста на малка екскурзия извън града.

Отминаваме разклонението, водещо към Семинарията, и шофьорът натиска газта, за да вземе нанагорнището, когато радиовръзката ни донася съобщението, че Томас и секретарката отново са свърнали по пътя за София. И веднага подир туй идва ново съобщение: Боян и Чарли са напуснали бирарията и са поели към Дървеница.

– Значи движат се в различни посоки – установява лейтенантът.

– И аз да бях на тяхно място, и аз така щях да се движа – отвърща Борислав. – Иначе как ще разбере дали нямам опашка подире си.

Свършено вярно. И все пак, докато това движение в различни посочки продължава, по-добре е да изчакаме да се очертае истинската посока, вместо да навиваме километраж. Затуй се отбиваме и спираме край шосето.

Когато излизаме с Борислав да се поразгъпчем, той ненадейно запитва:

– Какво предпочиташ, Емиле? С пълни ли ръце да се върнем, или с празни?

– Мислех, че този разговор е вече приключен – забелязвам.

– Напълно приключен. И все пак, какво предпочиташ?

– Същото, което и ти! – отвърщам троснато. – Да се върна с празни ръце, това предпочитам.

– Успокояваш ме – кима Борислав. – До тоя момент мислех, че само аз откачам.

И тогава от москвича се раздава гласът на лейтенанта:

– Колата на Томас се е отбила от шосето и е спряла в един страничен път...

И миг по-късно:

– Мотоциклетът е направил завой и поема в същата посока.

– Никога недей много силно да искаш нещо, защото в такъв случай винаги става обратното – подхвърлям на Борислав.

И ние хлътваме в колата.

* * *

Изминаваме няколкостотин метра пеша, додето стигаме до волгата с апаратурата, гарирана предпазливо в един хрусталак. Всъщност

разстоянието между нас и мястото на действието е твърде голямо, за да има опасност ония да ни видят. Затуй пък ние много добре ги виждаме през хрусталака с помощта на съответното устройство.

– Искате ли да слушате? – пита техникът.

– Затова сме дошли – казвам.

Наистина затова сме дошли. И нашето присъствие, служебно погледнато, както би се изразил Любо, съвсем не е наложително, защото малко по-късно всичко ще ни бъде сервирано като звукозапис, а още малко по-късно и като серия от снимки.

Техникът ми подава един миниатюрен приемател и обяснява с едва скритото задоволство на добрия специалист:

– Сложих му едно елементче в мотоциклета и връзката е готова.

Но аз едва го чувам, защото, излегнати в хрусталака с Борислав, ние вече изцяло сме заети с приемателя.

Участниците в действието са разделени на две групи. Томас и Чарли са застанали до колата, чийто капак е вдигнат, за да симулират при нужда момент на авария. На десетина метра по-нататък под сянката на дърветата седят полуизлегнати Боян и секретарката. Томас и Чарли от време на време разменят по някоя дума на матерния си език, но за мене значително по-важен е разговорът, който се води между дамата и кавалера на български:

– Не е ли по-добре да почнем от съкровището? – произнася в тоя момент Боян.

– И това ще стане – успокоява го секретарката. – Но в случая се касае за нещо значително по-важно: за нещо, което може да бъде далеч по-ценно за вас.

– Ценното всеки го разбира по своему – възразява момъкът. – Аз лично го разбирам като морфин.

– Ваша работа. Само че морфинът ще се изразходва бързо, а след туй ще са нужни нови дози и после ще имате нужда пак от други дози и изобщо след всяко ново засищане ще идва и новата криза. Докато ние ви предлагаме щастливия и окончателен изход.

– Бягство в западна посока?

– А защо не?

– По кой начин?

– Трябваше да запитате най-първо: срещу какво?

– „Срещу какво“? Това е без значение. Без значение е и вашият Запад. Дори с риск да бъде вулгарен, ще ви кажа, че плюя на вашия Запад освен по една точка: там снабдяването става малко по-лесно.

– Значи вашата цел се изчерпва с възможността да се тровите?

– Не да се троя, а да блаженствувам. Но това е въпрос на терминология.

– Ваша работа – свива рамене секретарката. – И понеже вече изяхме въпроса откъм края, не би било зле да го разгледаме и откъм началото...

Тя вади нещо от чантата си и го показва на младежа.

– Познавате ли тази млада дама?

– Не. До ако ми дадете адреса...

– А как бихте се запознали?

– Ами ще позвъня на звънеца, а когато тя ми отвори, ще кажа: „Здравей, бонбон! Какво, ще правим следобед?“

– Така може да успеете, но може и да не успеете – поклаща глава жената. – А връзката трябва да се постигне на всяка цена, разберете. Затуй ще ви моля да бъдете крайно внимателен и да се придържате точно към нарежданията ми.

– Мисля, че момичето изглежда доста посредствено, за да се горещите толкова около него – забелязва Боян.

– Нас ни интересува не момичето, а бащата. Но за да стигнете до бащата, това момиче трябва да стане ваше, да бъде готово на всичко за вас, разбирате ли?

– Безумната любов днес не е твърде на мода – възразява младежът. – Но нищо не пречи да опитаме.

– Само че нека безумието, ако има такова, се проявява само от нейна страна. Що се отнася до вас, вие следва да бъдете изключително предпазлив и дискретен. Вече сте уведомен, че ние възнаграждаваме щедро добрата работа, но ставаме неумолими дори при най-малката недискретност.

– Оставете заплахите – промърморва момъкът. – Аз не съм твърде боязлив. Ако бях боязлив, нямаше сега да се намирам тук.

– Ако бяхте боязлив, ние сами нямаше да прибягваме до вас. Но в случая не става въпрос за смелост или боязън, а за здрав разум. Запомнете, че отсега нататък, докато не приключите със задачата, вие сте в наши ръце, а нашите ръце и тук, и навсякъде са достатъчно дълги и достатъчно ефикасни.

И понеже младежът не възразява, тя добавя вече по-меко:

– А сега слушайте ме внимателно и се постарайте да запомните всичко до последната подробност.

И минава най-сетне към задачата.

* * *

Погледнато от страни, има нещо доста комично в сериозността, с която секретарката поставя на младежа една задача, вече всъщност напълно и безвъзвратно обречена на провал. Но макар да се дя именно от страни, аз почти не съм в състояние да се насладя на тоя комизъм. Защото през цялото време, додето наблюдавам сцената под дърветата и додето се вслушвам в приятния женски глас, идващ от приемателя, аз оценявам не толкова различните страни на задачата, колкото етапите на трагичния финал, заплашващ нейния изпълнител.

През цялото това време аз почти не давам ухо на редките и откъслечни думи на ония двамата. И едва когато монологът приключва, улавям гласа на Чарли:

– Моят човек и в огъня ще влезе за вас, ако трябва.

На което Томас благоволява да отвърне:

– Излишно е да влиза в огъня. На мене не са ми нужни пожарникари, а хора с акъл.

– Той има достатъчно акъл... И е като гроб... – продължава Чарли да хвали приятеля си, като че продава кон. – А вие носите ли моята част, или ще трябва да идвам в посолството?

– Казах ти, че вече нямаш работа в посолството. Нито ще идваш, нито ще се обаждаш по телефона. Ако стане нужда, ние ще те търсим. Колкото до твоята част...

Томас се напъхва до кръста в колата, изважда от там някакво пакетче и го подава на Чарли.

А малко по-късно секретарката бръква в чантата си и прави същия тоя жест на великодушно дарение по адрес на Боян.

– Библейската паница леща прие формата на опаковка морфин... – избъбря до мене Борислав.

Томас и секретарката се качват в колата и запрашват към шосето. Чарли и Боян поемат с мотоциклета в обратна посока. Волгата с апаратурата също потегля, а ние с приятеля ми тръгваме бавно към оставения по-нататък москвич.

– Тя му натика главата в примката с нежните си ръце, а този хапльо дори не разбра какво се е случило – обобщава Борислав.

– Не знам дали не разбира какво се е случило, или разбира, но му е безразлично. Имам чувството, че се е примирил с всички рискове. Имам чувството, че живее като обречен.

– Остави тия разбори. Кажй по-добре, какво мислиш да правиш?

И понеже не отговарям, той сам предлага:

– Имам един план: да го затворим в клиниката, а после...

– Аз също имам един план: да спрем някъде да изядем по три кебапчета на крак. А после... А после ще ида да докладвам на шефа.

* * *

На шефа не му е само до нашата история и когато най-сетне ме приема, работният ден отдавна е минал. Полилеят облива кабинета с мека златиста светлина, тежките тъмнозелени завеси на прозорците са спуснати и генералът стои сред стаята с ръце на кръста, сякаш преди миг е разкършвал вцепенения си от седене гръбнак.

– Сега вече имаме достатъчно време – произнася той, като ми показва познатото кресло до фикуса. – Сядай и разправай.

Той на свой ред се отправя към другото кресло, но преди да седне, се сеща и запитва:

– Кафе ще пиеш ли?

И понеже знае, че въпросът е съвсем излишен, натиска звънеца за секретарката.

Излагам най-последните новости в развитието на събитията и когато стигам до разговора под дърветата, забелязвам:

– Може би в същност ще предпочетете да чуете самия запис?

– Разбира се – кима генералът. – Сега поне имаме време.

И той наново натиска звънеца.

В скоби казано, на шефа това му е доброто, че владее изкуството за всичко да намира време и то по един съвършено прост начин: не поставя никакви рамки на работния ден.

Лейтенантът внася апаратурата и изчезва, а ние с генерала оставаме да прием кафе и да слушаме магнетофона. Също като на рожден ден.

– Е, какво смяташ? – запитва шефът, когато записът свършва.

– Проектът, поне на пръв поглед, изглежда изработен доста смело, бих казал, дори прекалено смело. Този Томас или е склонен към авантюризм, или подценява трудностите на обстановката у нас.

– Има такова нещо – съгласява се генералът.

– Той очевидно жадува за реабилитация и бърза да блесне пред началството си. Затова поема и риска.

– Всъщност сам Томас не поема бог знае какъв риск – забелязва шефът. – Големият риск, както винаги, е предоставен на изпълнителя. Колкото до Томас, той дори не е влязъл в личен контакт с Боян и в случай на провал ще се опита да си измие ръцете със секретарката или

светкавично ще я прехвърли оттатък. Но това е друг въпрос. По-важното е, че засега, ние изучаваме проекта само на пръв поглед, както се изразяваш, и може би още нямаме представа за всичките му аспекти.

– Възможно е, но планът е достатъчно опасен и в сегашния си аспект... в случай, че би сполучил, разбира се.

И понеже генералът мълчи, замислен за нещо си, аз минавам към същността на проблема:

– Как ще наредите да действуваме?

– А ти какво предлагаш?

– Струва ми се... Не знам... Може би това не е съображение, обаче...

– Какво почна да заекваш? – вдига вежди генералът.

– Имам предвид обстоятелството, че Боян все пак е син на Ангелов...

– Жалко наистина, но туй не може да бъде съображение за действията ни. Син на Ангелов или мой син... Щом е стигнал дотам...

Това е всъщност единственият въпрос, който в случая ме интересува. И това е точно отговорът, който съм очаквал. Преглъщам прочее и започвам да излагам проекта си за контраоперацията.

Генералът ме слуша търпеливо, прави тук-там къси бележки, а накрая заключава:

– Планът в общи линии се държи. Ще поговоря с Антонов, а утре по някое време ще се съберем да го обсъдим.

И той става, за да разкърши още веднъж вкочанения си гръбнак.

* * *

– Чашата ми от половин час е вече празна, а вие още не сте ми поръчали второ уиски – произнася девойката.

– Веднага ще си поправа поведението – отвръща момъкът.

Разговорът се е водил същия следобед в „София“, но ние с Борислав го слушаме вечерта в кабинета с белите завеси и белия глобус.

– Нетактична съм, нали? Може би нямате пари...

– Имам, не се безпокойте – уверява я младежът. И ние чуваме миг по-късно:

– Още две уиски, моля!

Пауза, запълнена с кадифения шум на движещата се лента.

– Ония от онази маса ще си счупят вратовете да гледат към нас – установява Боян.

Защото това е Боян.

– Ами че те са от моята компания – обяснява Ана.

Защото това е Ана.

– Дано и тримата едновременно не ви ревнуват. Трима наведнъж, ще стане твърде сложно.

– Бъдете спокоен: нито един не ме ревнува. Достатъчно сме си омръзнали. Само умират от любопитство да знаят кой сте. Мисля, че най-хуманно ще бъде да се преместим при тях.

– Не.

– „Още не“ или „изобщо не“?

Въпросът се слива със звъна на чаши. Навярно сервитьорката е донесла уиското.

Пауза.

– Струва ми се, че ще се почувствувам донякъде унизен сред тях.

– По каква причина?

– По причина на костюма. Те и тримата са като току-що изписани от модната централа.

– Толкова ли държите за мнението на другите? – пита Ана.

– Никак не държа. Но боя се, че вие държите.

– Глупости. Пет пари не давам за никого.

Къса пауза.

– Да, моите момчета са наистина позъори и лекета – признава девойката. – А вашите какви са?

– Никакви.

– И по-точно?

– И по-точно – наркомани.

– Наистина ли? Това трябва да е ужасно интересно...

– Ужасно е, без да е интересно.

– Значи вие не сте наркоман?

– Не. Пълен бездарник съм по тая част.

– Тоест как?

– Ами опитах, но не ми провървя.

– Трябва и аз да опитам. Обещайте, че ще ми помогнете да опитам!

И други глупости от тоя род, почти до края на лентата.

– Сложи и втората бобина – казвам, когато Борислав спира магнетфона.

– Не е твърде интересно – избъбря приятелят ми, додето сменя ролките. – Бих предпочел ние да сме в „София“, а те да седят тук и да ни слушат.

– И това няма да е забавно.

– За тях – не. Но за нас... Бих си разквасил гърлото...

Той млъква, защото отново се разнасят гласове. Същите гласове, записани един час по-късно:

– Вие настина никак не ме глезите. Чашата ми е пак празна – на-помня Ана.

– Изглежда, обичате да ви глезят.

– Не знам дали обичам, но съм свикнала. Всички ме глезят.

– Кои всички? Ония тримата?

– Ония? Глупости! Те нямат средства да глезят себе си, та ще гле-зят мене.

Къса пауза. Щракане на запалка и очакваният призив:

– Две уиски, моля!

– Имам предвид баща си и майка си – обяснява девойката. – Те всъщност са отдавна разведени.

– Защо?

– Ами както става обикновено: без сериозни причини. Баща ми е роб на работата си. А майка ми искаше да бъде неин роб.

– Вече не сме в робовладелческия строй.

– Е, ако не роб, то най-малкото разводач: да я води, накъдето тя си иска и най-вече по ресторанти, гости и театри. А баща ми, горкият, не знам дали въобще би могъл да изтърпи една пиеса, ако не я проспи.

Пауза, запълнена вероятно от действията на сервитюрката.

– Така че разделиха се и аз много плаках, защото бях още глупава и не разбирах, че само печеля от цялата история. Сега баща ми е гузен пред мене, защото се е развел. А майка ми също е гузна, понеже се омъ-жи втори път. Истинско щастие – да живееш между двама гузни родите-ли. Всеки се стареа да надмине другия по доброта.

И пак пауза.

– А твоят баща? – пита Ана.

– Почина.

– А майка ти?

– Тя е още жива. Все още...

И други от тоя род. Чак до края на лентата.

– Доста празен разговор, професионално погледнато – преценява Борислав.

– Но обещаващ.

– Да, обещаващ катастрофа. И то – съвсем близка. Момчето е сръч-но, не губи излишно време.

– Едно сръчно момче и едно вятърничаво момиче... Идеалната

комбинация за Томас.

– Смяташ ли, че ще се окаже вятърничаво чак дотам? – пита приятелят ми.

– Знаеш, че аз бавно смятам. Така че трудно ми е да отговоря веднага. Особено, когато материалът ми се поднася накълцан на парчета като тас кебап. На една страна – снимките на Ана Раева, на друга – писмена справка за същата, а на трета – запис на звънкото ѝ гласче. Струва ми се, че ако разменя пет приказки с тази Ана, но така – лице в лице, ще си съставя много по-точно мнение за нея, отколкото чрез купища звукозаписи и визуални документи.

– Взе ми думите от устата – забелязва Борислав. – Тая техника може да е много полезна, но понякога почва да ти играе по нервите. Особено, когато всичко става само техника и ти вместо да действуваш, да се движиш, да се срещаш очи в очи, само седиш вкочанен между четири стени, сменяш ролки, пускаш видеозаписи и прелистваш досиета.

И той захвърля в знак на протест празното цигаре върху бюрото.

* * *

– Е, сега вече няма да се оплакваш, че седиш затворен между четири стени – казвам на Борислав, когато влизам на следния ден към обяд в кабинета. – Път ти се пада...

– До Панчарево или до Дървеница? – пита скептично приятелят ми.

– Малко по-далеч. До Истанбул.

– По какъв повод?

– Поводите са два: Томас и Чарли. Първият заминава с влак, а вторият със самолет. Причината засега не е известна, но съвпадението е вълнуващо.

– И ти правиш тоя жест да пратиш мене, вместо да идеш сам? – пита Борислав, изпълнен все още с недоверие.

– Няма жест. Аз вземам влака, а ти – самолета. А сега не е зле да се поразтърпчем. Чарли има среща с Марго в собствената ѝ квартира.

Двадесет минути по-късно ние сме в семейното гнездо на геолозите. Лейтенантът ни посреща с малко сънлив вид, а помощникът му се събужда и става от кушетката едва при влизането ни.

– Цяла нощ са вилнели – съобщава офицерът. – Пак са свършили морфина и вече се чудят какво да правят. Гълтат разни таблетки, наливат се с коняк, не разбирам как досега още не са се изтровили.

– Едва към пет часа се пръснаха – добавя помощникът.

Ние заемаме места пред телевизионната апаратура и тъкмо

навреме, защото в насрещния хол откъм антрето се появяват мъж и жена, вече попрезрели, но все още с претенции за младост. През тия дни в обстановката са настъпили известни изменения, нещо, което забелязват и новодошлите, защото спират леко озадачени наред помещението.

Копринените гарнитури на диваните и креслата са смъкнати и развлечени насам-натам, някои столове, вероятно вследствие на неловка циркулация, лежат преобърнати. Навсякъде са пръснати празни бутилки, чаши, пепелници. Гипсовият бюст на античната богиня е увенчан с каскет, а върху тиролския пейзаж е залепена снимка на гола секс-бомба, откъсната от някакво списание.

– Тая твоя дъщеря вече съвсем е побесняла! – установява бащата, но в тона му се усеща примирението на човек, свикнал вече на подобни гледки.

– Колкото е моя, толкова е и твоя. И не съм я учила аз на оргии, ами ти с твоите гуляи – възразява свадливо майката, като пътем се опитва да постави някой и друг стол на мястото му.

– Без кавги, деца! – чува се в тоя момент гласът на самата Марго, която се появява отляво в обсега на екрана.

„Побеснялата“ вероятно току-що се е вдигнала от леглото. Разчорлена и облечена в пижама, тя разтърква още сънливото си уморено и бледо лице и се прозява в очакване да мине малката семейна сцена.

– Ние наистина трябва да сме същински деца в сравнение с тия покварени типове, дето ги водиш – забелязва бащата.

– Не можеш да си намериш някой свестен човек и да си седнеш на задника... – допълва майката.

– Може и да съм си намерила – подхвърля Марго.

– Кажй поне кой е?

– Кво да ви кажа, като не го познавате. Чужденец...

– Чужденец? Истина ли?... – възкликва тихо, но с явно вълнение майката.

– Какъв е? Румънец или чех? – пита скептично таткото.

– За твое сведение – капиталист.

– Капиталист? Истина ли? – продължава с развълнуваните си, но доста еднообразни възклицания майката.

– Докато не видя, не вярвам! – все още не се предава таткото, който очевидно е скептикът на семейството.

– Ще го видиш още днес на обед. И ако си ми баща, още днес трябва да почнеш да действуваш. Паспорт ми трябва! Разбираш ли, паспорт! Измисли една екскурзия с Балкантурист или някаква сложна болест, или

каквото искаш там, но ми намери паспорт. То аслъ това ще ми бъде и зестрата!

И след тази наставническа тирада шерката отново изчезва от полезрението ни, като оставя на родителите си грижата за разтребване на хола с оглед предстоящата визита на чужденеца.

* * *

Една бегла справка с досието на миловидната жена, дето тутакси показва, че тя спада към категорията „Момиче, което чака“. Едничкият личен акцент при Марго е тоя, че тя чака чужденец. Доколкото тая мечта е родена в къркосата глава на жената-дете и доколкото тя е наследство от родителите – това е въпрос, по който досието не се произнася, но вероятно тук и двете страни имат своя дял от заслуги. Моделът на мечтата в грубия си вид е дошъл от мама и тате, а съвременният му вариант е бил доизваян от Марго.

Ако древните хора на Изтока са сътворили мита за летящото килимче, то момичетата от рода на Марго са създали легендата за летящия креват. Защото за тях брачното легло не е нищо повече от удобно превозно средство, годно да ги отведе нейде по на запад. Едничкото превозно средство, на което биха могли да разчитат за подобен маршрут.

Родителите на времето мечтаеха Западът сам да дойде у нас. Дъщерите обаче се оказаха по-големи реалисти и решиха, че щом планината няма възможност да дойде при Мохамед, то налага се Мохамед сам да се приготви за път. И те седят готови, тия няколко дузини или няколко десетки дузини момиченца, щерки на бивши хора, и чакат летящото брачно легло, което ще ги отведе към страната на техните блянове, и изобщо, нейде по на запад. Чакат и се стараят според силите си да подпомогнат действията на съдбата, разхождат нагоре-надолу прическите и задните си части, мотаят се по големите заведения, по плажовете и изобщо навсякъде, дето съществува шанс да се появи тая странна и глупава птица – женихът чужденец. А понеже птицата не бърза да се появява и понеже чакането е по начало доста отегчителна работа, щерките се развличат да трупат брачен опит в извънбрачни отношения с туземци, които само по облеклото и маниерите приличат на чужденци.

В случая обаче чуждоземната птица е налице. Тя се появява в хола, преди още да съм изпусшил две цигари, и нейната поява е действително потресаваща. Защото чужденецът, разбира се, е все тоя Чарли, с дългата си нечиста коса, рошавата брада, разкопчаната риза на карета, измачканите тесни панталони и босите крака.

– Здравейте – кима той, снизходително по адрес на родителите. – Аз съм Чарли!

И в очакване да види какъв ефект ще произведе това заявление, застава в стойка „свободно“, като разсеяно потропва с пръсти по обесената на врата китара.

– Ааа... – промучава неясно слисаният баща.

– Заповядайте, седнете – отзовава се майката, като опитва да се отърси от шока на първото впечатление.

Чарли сяда, все тъй снизходителен, сякаш се е озовал между малки деца, кръстосва нозе и временно заменя потропването на китарата с машинално ритмично движение на мръсния си крак. Тоя динамизъм на долния крайник спонтанно привлича вниманието на бащата. Така че известно време домакинът фиксира стъпалото на госта си, докато гостът равнодушно наблюдава домакина.

– Смуштавам ли ви? – сеща се Чарли, уловил погледа на родителя.

Той улавя с ръка крака си, сякаш го приканва с тоя жест да мирува, и пояснява:

– Това нервно време ражда у всички ни разни тикове...

– Наистина, какви времена, божичко! – залавя се охотно майката за подхвърлената тема.

– Времената – после! – казва сухо Марго, която пуши, изправена до вратата. – Дай сега кафето!

* * *

Кафето е изпито, родителите тактично са се оттеглили в покоите си и това е дало възможност на госта да се излегне удобно на дивана и поставил единия крак върху другия, да остави крайникът си да се наиграе до насита, несмушаван от никого.

– С морфина нищо не излезе – мърмори той. – Още един празен ден и ще почна да крещя и да си късам ризата.

– Защо не отидеш при своя приятел в посолството?

– Тая заран бях там, обаче не можах да го видя. Прие ме помощникът му. Възложи ми дори една задача, но морфин – нито капка. „Ще го получиш на цели опаковки – казва, – само че след като свършиш работата.“ Тия глупаци мислят, че морфинът ми пречи на работата, и не искат да разберат, че без морфин съм просто като парцал.

– А каква е задачата?

– Не знам. Ще я науча в Истанбул.

– Заминаваш за Истанбул?

– Мисля, че ясно се изразих.

– А аз?

– Мога да взема и тебе – избъбря великодушно Чарли. – Паспорт имаш ли?

– Знаеш, че нямам.

– Тогава какво питаш?

И понеже Марго мълчи намусена, Чарли обяснява по-меко:

– Отивам само за няколко дни. Оставям всичко тук – мотоциклета, багажа...

– Би могъл да почакаш – прекъсва го Марго, все тъй намусена. – Татко може би ще изкопчи и за мене един паспорт до Цариград.

– Не мога да чакам, работата е бърза, така ми казаха в посолството. Те имат нужда от мене... И, знаеш, доста ме ценят... Пет пари не давам за това, разбира се, но то няма да е без значение, когато ще трябва да уредим заминаването ти. Така че вместо да правиш тия физиономии, мисли за паспорта.

– Ще мисля...

Уморен да лежи, гостът сяда на дивана, взема поставената на пода китара и като подръпва машинално струните, произнася замислено:

– Един режим на дезинтоксикация ще ни оправи и двамата, мисля... Като се приберем там, у нас... Един режим...

– На мене не ми трябва режим. Аз вече спрях.

– Откога, от оная вечер?

Марго кима.

– Аз също спрях от тогава... по липса на ампули – забелязва Чарли и се размива тихо и малко дрезгаво.

– Не се смей. Казвам ти, че вече спрях.

– Аз също бих спрял – заявява Чарли, като продължава да подръпва струните. – Но има една работа... Тая същата работа... Не мога да спра, додето съм в Истанбул... Нервите ми го искат...

– Кажй най-после нещо, де! – произнася капризно Марго. – Все трябва да си понадушил нещичко...

– Шшшшт! – прави знак с пръст на устните си гостът.

И като навежда глава към китарата, подхваща с малки изменения познатия вече речитатив:

Има време за всичко:
и за малки признания,
и за малко любов,

и за малко умирање

ПЕТА ГЛАВА

Влакът като по чудо заминава точно по разписание. Това е същият тоя стар Ориент-експрес, прочут някога като комфортно средство за пътуване към екзотичния Изток.

Времената обаче са се изменили. Изтокът вече не е тъй екзотичен и Ориент-експресът не е твърде комфортен. Богатите пътници предпочитат самолетния превоз, а бедните не са рентабилни, защото нямат навика да пътуват в спални купета. На всичко отгоре на Балканите има социализъм. И ето че някогашният символ на бързия и удобен транспорт се е превърнал в обикновена и доста занемарена пътническа композиция, която пълзи и пухти, сякаш е болна от астма, спира да си почива пред всяка керемида и прави закъснения между половин час и половин денонощие...

В спалното купе все пак са оцелели някакви помръкнали остатъци от някогашния уют. Шоколадената кадифена тапицерна, полираните части от червеникаво дърво, малиновият филц на пода и кожената облицовка на стените, украсена с монограмите на Кук, всичко това напомня за времето, когато линията Париж-Истанбул е представлявала наистина златна жила за реномираната фирма на Вагон-ли. И цялата тая старинна обстановка, напоена с вечната железопътна миризма на дим и сгурия, ми напомня за други стари неща, свързани с други пътувания, в ония времена, когато още не броях годините си.

Навън вече се здрачава и силуетите на дървеса и сгради прелитат край прозореца на купето, синкави и неясни, и аз се вирам в тях, без твърде да ги виждам, и слушам тропота на траверсите и звъна на чашите в шкафчето, без твърде да го чувам.

На вратата се потропва и влиза шафнерът, вече не млад мъж с умерено лице, с тромаво тяло и с кафява формена фуражка, която изглежда му е малка. Той прибира билета ми, хвърля бегъл поглед на моя паспорт, оставен върху масичката, и предлага услужливо:

- Ако искате кафе или нещо за пиене...
- Бих взел едно кафе – кимам.

Малко по-късно той донася голяма чаша от масивен син порцелан с вензела на Кук, поставя грижливо между чашата и чинийката книжна салфетка и отново произнася услужливо:

- Ако нещо ви е нужно, можете да натиснете звънеца.

Благодаря му и го отпращам. В гласа на тоя човек има една нотка, която не ми допада твърде, нотка на угодливост, надхвърляща обикновената служебна учтивост.

Изпивам кафето без особено удоволствие, понеже това е най-посредствено нескафе, издъхващо като всичко наоколо тая железопътна мизантропия на дим от каменни въглища. Сетне спускам пердето на прозореца, поставям веригата на вратата и се обтягам на леглото.

Моето купе е точно до служебното отделение на шафнера. В целия вагон са заети всичко на всичко само още четири купета, но мене ме интересува по-специално онова, което се намира в другия край на коридора. И за да задоволя тоя си интерес, вадя миниатюрния приемател и натискам бутона.

Неизбежният шум на пътуването – тракането на колелата по траверсите, скърцането на старата каросерия и разнородните звуци, издавани от чаши, бутилки и закачалки за дрехи – до голяма степен удавя звуците на разговора, воден почти полугласно. Разбира се, впоследствие, записът ще бъде съответно прочистен от тия паразитни шумове, но аз не мога да чакам дотогава.

Всъщност откъслечната беседа, която долавям още по-откъслечно и която явно се води между Томас и секретарката, засега поне не ме вълнува особено и аз на няколко пъти изключвам и наново включвам приемателя, като изчаквам появата на нещо по-любопитно.

Вече минава полунощ и аз изпълнявам приемателните си операции в полудрямка, заплашваща да премине в здрав ободряващ сън, когато най-сетне любопитното излиза наяве. Гласовете и тоя път са два, ала сега и двата са мъжки.

– Някой видя ли ви? – чува се доста ясно гласът на Томас.

– Коридорът е пуст – отзовава се гласът на шафнера.

След което разговорът изведнъж става съвсем тих и аз, колкото и да напрягам слух, долавям сред паразитните шумове само отделни думи.

– ...Новини... от страна на Стария... – чувам съвсем откъслечно репликата на съветника.

Отговорът е тъй тих, че не разбирам нито дума.

– ...Защо тия тревоги? – разнася се отново и малко по-членоразделно гласът на Томас.

– ...Задържането ми е въпрос на дни... – повишава за миг тона шафнерът.

Сетне следва цяла поредица от реплики, реплики на хора, които явно спорят за нещо, но не си дават труд да говорят малко по-високо и по-

ясно, та всеки да ги разбере. И само когато под влияние на възбудата гласът на шафнера стане по-остър, ухото ми улавя отделни думи. Някои от тия думи са съвсем без значение, но други, макар и откъслечни, изглеждат доста съществени. Така в продължение на десетина минути в главата ми се натрупва малка колекция от словесни отломъци.

„Не са търсели това... следят ме понякога и тук... смятате, че фантазирам... не съм дете... нищо не ви заплашва... може би въпрос на часове... пет години... да скачам по жаравата... жена ми и децата... без тях е безпредметно... да бъда и метач...“ – и други подобни все от страна на шафнера.

Колкото до Томас, неговият принос към колекцията от отломъци също не е без значение:

„Контрабанда на наркотици... сяха да опипват бельото ви... шев по шев... преуморен и изнервен... и ще направите признания... дипломатическата поща... наши въпроси, а не ваши... последния ви рейс... ще ги измъкнем... човекът от името на Стария...“

Подир което същият глас произнася с необичайна яснота:

– А сега можете да си тръгвате. И – внимателно.

Колекцията, съставена в главата ми, е доста оскъдна за един обстоен служебен доклад. Но тя е повече от достатъчна, за да се долови поуката от цялата история. Старата история. Историята за предателя и за неизбежния конфликт между предателя и неговия господар.

Нашите служби нямат никакви специални подозрения към тоя износен и уморен човек, облечен в кафявата и също поизносена униформа на Кук. Син на средно заможно семейство, той влиза в живота с едничката квалификация, която може да му даде следването в чуждестранния колеж – знанието на два чужди езика, ако не броим привычката да живееш, без да се преуморяваш. Тия познания и тая привычка подир различни служебни перипетии му осигуряват скромното място на работник в спалните вагони, инертен, но, общо взето, порядъчен по всички линии.

Към тоя банален и безинтересен портрет в последно време се прибавят известни черти на страх и безпокойство, наподобяващи началната фаза на една кротка мания за преследване. И това е всъщност единствената подробност, отбелязана от нашите служби, които не могат в една или друга степен да не държат под око такъв човек, движещ се периодично с международните влакове.

Да, един безпричинен страх, проявяващ се даже в тия нотки на сервилност към някакъв случаен пътник с дипломатически паспорт. Един безпричинен страх, чиято причина изведнаж излиза наяве.

Изчаквам малката стрелка на часовника ми да се забодее в цифрата едно и натискам звънеца. В тоя час съществуват всички шансове прислужникът да не се отзове на сигнала по простата причина, че е заспал или че счита за по-удобно да се прави на заспал. Но когато човек се бои от нещо, той трудно може да се въздържа да не провери дали страхът му е основателен, или не. Затуй откачам веригата на вратата и минутка по-късно без изненада установявам, че тя се отваря и в пролуката се показва главата на шафнера, сега вече освободена от тормоза на тясната фуражка.

– Влезте и поставете веригата – казвам.

– Защо... какво... – недоумява служителят.

– Влезте и поставете веригата – повтарям.

– Но аз... Но вие...

– Местоименията ще ги изреждате после – произнасям, без да повишавам тон. – А сега направете, каквото ви казах.

Тия фрази без значение дават достатъчно време на шафнера, за да съобрази, че всяка съпротива от негова страна би могла само да усилит подозренията от моя страна. Той покорно влиза, заключва и закачва предпазната верига.

– Седнете... Отпуснете се... Ако щете – запалете цигара. Изобщо пригответе се за един по-обстоен разговор, чието времетраене до голяма степен ще зависи от вас.

– Бих запушил наистина, ако разрешите, макар че не разбирам...

Подавам му пакетчето цигари и запалката и го изчаквам да вдъхне две-три освежителни порции дим.

– Вие всичко разбирате – казвам кротко, – и аз също всичко разбирам, затова нека още отначало се условим, че няма да прибегваме до дребни детински хитрости при един мъжки разговор. Както вероятно отдавна се досещате, ние знаем доста за вашата дейност, не тая – по оправянето на леглата и наливането на прясна вода в шишетата, а оная, другата, от областта на шпионажа. Липсваха ни някои съвсем дребни детайли, но сега вече и те са налице в резултат на току-що приключилия ви разговор с Томас...

И за да придам по-голяма убедителност на думите си, вадя малкия приемател и небрежно го подхвърям в дланта си.

– Тая кутийка съдържа точен запис на споменатия разговор, който, както сам знаете, е от такова естество, че може да изиграе ролята на пълни самопризнания.

Шафнерът разглежда миниатюрната апаратура и от израза му личи,

че си дава достатъчно ясна сметка за нейното значение.

– Така че – продължавам – ние лесно ще минем и без вашите самопризнания. Но ако те не са нужни за нас, за вас самия те са от съдебно значение. Разкажанието, стига да не дойде прекалено късно, винаги може да смекчи участието на прегрешилия.

Служителят мълчи, сякаш преценява дали наистина разкажанието може да му донесе нещо, или не. И както седи до прозореца в евтината си бяла риза, леко прегърбен, с уморено лице и с цигара, забравена в ъгъла на устата, той предизвиква у мене някаква глупава тръпка на съчувствие, от която напразно опитвам да се отърся.

– Вие казвате... разкажанието да не дойде много късно... – проговаря най-сетне той. – Но след пет години всичко вече не е ли много късно...

– Не съм юрист и не мога да ви информирам в подробности. Това, което имам предвид, е да избегнете най-тежкото наказание.

Човекът кима унило. Вероятно преситен от красиви лъжливи обещания, шафнерът приема с известно доверие моето не дотам изкуствено, но правдоподобно предложение. Той обаче продължава да мълчи още няколко минути, сякаш претегля всичките „за“ и „против“ на едно пълно самопризнание.

Решавам да му помогна:

– Имайте предвид, че никой, включително и човекът от татък, вече не е в състояние да ви помогне. Вие сте изцяло в наша власт оттук чак до Свиленград, където вероятно и ще завърши пътуването ви, така че преди да пристигнем там, нашият разговор трябва да е приключил и аз трябва да съм направил своите изводи.

– Но, аз дори не знам кой сте вие...

– Може да не знаете, но се досещате. Не е нужно много мислене, за да разберете, че ако бях от Външна търговия, нямаше да си прахосвам нощта заради вас.

Той отлепя от устните си загасналата угарка, хвърля я в пепелника и отново свежда поглед към нозете си, обути в евтини износени чехли. Аз също мълча и чакам, но не чувам нищо повече от тракането на колелата по траверсите и звъна на чашите в шкафчето.

– Откъде да почна?... – произнася най-сетне глухо човекът.

– От вербовката.

– Само не мислете, че те просто така са ме купили срещу пачка банкноти.

Не отговарям и продължавам да чакам.

– Те ме измамиха и аз хлътнах, без даже да го съзнавам... ей така, хлътнах, все едно че падаш в трап, без да си го видял.

Той захлупва лице в едрите си шепи и машинално разтърква с пръсти слепоочията си. Сетне вдига глава и продължава:

– Преди около пет години жена ми заболя от левкемия. Лекарите смятаха, че няма да изкара повече от няколко месеца. Намерих се в чудо. Не искам да говоря за чувства, но за мене тя и децата са всичко на тоя свят...

Шафнерът млъква, обхванат вероятно от това противно усещане за самосъжаление, и в купето за известно време се чува само тропотът на колелата и звъntenето на чашите.

– Тогава Бертен, един чужденец, който работеше в агенцията, ми каза, че на Запад вече бил пуснат някакъв ефикасен специалитет против левкемията, но тоя специалитет бил фантастично скъп. Обърнах се за съдействие към здравните органи, обаче ми отговориха, че въпросният специалитет нямал никакъв сигурен ефект и всичко било рекламен шум.

„Така разправят, защото им се свида валутата – рече Бертен. – За такива като тебе валута не се харчи“. „Тогава услужете ми вие – викам. – За година-две ще ви се издължа.“ „Фирмата не може да поема такива разходи – отвърна Бертен. – Но понеже се касае до човешки живот, аз лично ще ти помогна. Ще ти дам бележка до един познат в Истанбул и той ще ти набави медикамента.“ Така и стана.

Шафнерът замълчава и многозначително поглежда към пакетчето цигари, хвърлено на леглото. Подавам му го и сам запалвам.

– Колкото и да е невероятно, дозата помогна – произнася човекът, след като изхвърля гъста струя дим от устата си. – Не знам в специалитета ли бе причината, или в другите процедури на лечението, но се получи някакво стабилизиране. Само че това бе една доза, а имаше нужда от повече дози, от много повече. И Бертен продължи да ме праща при познатия си. Отпърво ми даваше отворени бележки до него, сетне – малки, добре запечатани писъмца. „Вземи това – вика – и го скрий нейде в хастара на куртката“. „Защо трябва да го крия? – питам. – Нещо секретно ли е?“ „Нищо секретно няма – вика, – за мои лични работи пиша, но не е нужно митничарите да са в течение.“ И аз криех писъмцата и ги носех все на същия тоя познат и дори да изпитвах известни съмнения, нямах кураж да отказвам, защото Бертен правеше такива жертви за мене и защото жена ми се нуждаеше от още няколко дози. И чак когато тя отчасти се възстанови и лекарят нареди да спрем специалитета, нещата излизаха съвсем наяве.

Той прекъсва разказа, сякаш за да си припомни как точно нещата са излезли наяве, и пуши мълчаливо, вперил поглед пред себе си.

– Специалитетът бе вече прекъснат, когато веднаж Бертен отново ми подаде едно от малките писъмца. „Знам, че много съм ви задължен – викам, – но не мога повече да ви служа за куриер. Тая работа е съвсем противозаконна и вие знаете...“ „Я виж! – рече французинът. – Че откога работата стана тъй противозаконна? Май че от момента, в който ти получи каквото ти трябваше, а?“ Той беше прав, разбира се, но аз също бях прав за себе си и затова повторих, че повече не мога да служа за куриер. „Какво, страх ли те е?“ – попита Бертен. „Ами страх ме е, естествено“ – рекох. „И ти мислиш, че като спреш да ми правиш услуги, вече си спасен за цял живот?“ – попита отново той. „Не искам да се забърквам в такива неща – рекох.“ „Ами че ти – вика – вече си забъркан до гуша в тях и нямаш никакъв начин да се измъкнеш.“ Той отвори чекмеджето, извади една плоска кутия и ми я подаде. „Ето – вика – записи на разговорите, когато съм ти връчвал писмата. Ето ти и снимки от момента когато ти си връчвал тия писма в Истанбул. И бъди сигурен, че човекът, на когото си ги връчвал, е добре познат на вашите. И бъди също тъй сигурен, че цялата тази кутия, както я виждаш, може за четвърт час да се озове в ръцете на милицията.“ „Няма да го направите – рекох. – Нямам интерес да го направите.“ „Вярно – вика, – но само дотогава, докато можем да разчитаме на тебе. След като станеш излишен, нищо не ни пречи да те похарчим. Аз съм чужденец. Заминавам – и толкова. А на другия ден след заминаването ми ти също ще заминеш, само че към затвора.“

Човекът угася с нервен жест цигарата в пепелника и продължава:

– Той здравата ме бе заклешил и ми даде хубавичко да го разбера, и най-първо ме изплаши, а после взе да ме успокоява. „Страх те е да не те хванат? – вика. – Добре, влизам ти в положението, край на писмата. Оттук нататък ще носиш не писмо, а едно копче. Едно ей такава кафяво копче, зашито на куртката. Ако и това е опасно, тогава вече не знам!“ И още: „Мислиш, че вършиш бог знае какво ли? Ами че ако искам нещо да предам, аз и без тебе ще го предам – има посолства, дипломатически куриери, десетки начини... Ти си полезен, признавам, но не смятай, че си незаменим и че вършиш никакви страшни работи.“ И още: „Ти така си ми задължиял с това лекарство, че и за пет години не можеш да се издължиш. Е, добре, смятай, че си се издължил. Нещо повече: смятай, че оттук нататък за добавъчния труд ще ти се плаща добавъчно.“ „Да – викам, – докато ме хванат. Защото тая работа стане ли редовна, все някой

ден ще ме хванат.“ А той: „Ние – вика – знаем да си пазим хората. Тия задачи няма да траят дълго. А в случай, че се яви и най-малка опасност, ще те прехвърлим отвъд, и тебе, и семейството ти.“

– Къде е сега Бертен? – питам, защото останалото е ясно.

– Замина си още преди две години.

– Оттогава с кого поддържаш връзка?

– Със Стария.

– Кой е той?

– Не знам.

– Как така „не знаеш“?

– Не знам. Никога не съм го виждал. Но Бертен, преди да замине ми каза, че нарежданията вече ще идват от Стария. И те идват от Стария.

– А кой ти ги предава?

– Никой.

– Как „никой“?

– Исках да кажа, че нямам пряка връзка с никого. В случай, че предстои да заминавам, трябва да забележа по особен начин пердето на прозореца. А след това чакам. Ако има нещо да нося – получавам го през нощта в плик, пуснат под вратата. Но в плика обикновено няма нищо друго освен едно такова кафяво копче, което зашивам на куртката си. Само на два пъти съм получавал съобщения, натракани на машина, когато се е налагало да предам копчето на друг адрес.

– А ти на кой адрес се обръщаш тук, ако имаш да съобщиш нещо?

Шафнерът избърба някакъв адрес на Евлоги Георгиев.

– Но аз не познавам никого там. Казано ми е само, че ако има нещо важно, ама наистина важно, трябва да напиша едно съвсем обикновено писмо и да вмъкна в него една фраза, ако се касае за опасност, и друга фраза, ако се налага лична среща, а после да пусна писмото в кутията на Касабова.

– Колко пъти и кога си използвал пощенската кутия?

– До миналата година нито веднъж. Но понеже напоследък нещата около мене се съгъстиха, изпратих едно подир друго пет писма – всеки месец по едно.

– Е, и?...

– И – нищо. На съобщенията за опасност ми се отговаряше, че са взети мерки и че ако се наложи, ще бъда изтеглен. А на молбите ми за лична среща изобщо не получавах отговор.

– А как получихте връзка с Томас?

– По обичайния начин. Тая нощ намерих бележка, с която ми се

съобщаваше, че ще бъде потърсен по време на пътуването.

– Запазихте ли бележката?

– Как ще я запазя! Изгорих я.

– И после?

– Ами когато влязох при чужденеца да му оправям леглото, той ми пошушна да ида при него по-късно, щом всичко утихне, и в случай, че във вагона няма гранични офицери или други такива лица.

– За мене съобщихте ли му?

– Вие още не бяхте дошли.

– И сега Томас ти предлага спасение, а? – запитвам, като се ползвам от оскъдните данни на словесните отломъци.

Шафнерът мълчи.

– И ти му вярваш?

– Отдавна съм престанал да им вярвам – произнася той, като бавно вдига глава. – Но какво друго ми остава?

– Другото ти си го проиграл... още преди години... още много отдавна... Ако беше събрал смелост да дойдеш и всичко да признаеш... Но това е минало. Кажй по-добре как си го представяш бъдещето.

– Какво има да си го представям... – промърморва унило мъжът.

– Искам да кажа: в случай, че не бях се намесил. Ще се озовеш отатък, след месец-два ще ти прехвърлят и семейството и ще заживееш нов живот... така ли?

– Ами...

– А не си ли се запитвал за какво им е притрябвало да спасяват тебе и семейството ти, след като вече не си им нужен?

– За да ме държат на своя страна... За да не ида в нашето посолство и да издам комбинацията им...

– Искаш да кажеш, че все още представляваш известна опасност за тях... Вярно. Само че тая опасност те могат да я отстранят и наистина са решени да я отстранят, не като те държат при себе си, а като те премахнат. Това е по-евтино, по-изгодно и най-важното по-обичайно, защото такива им са методите.

Шафнерът мълчи и мислено преценява думите ми.

– Сигурно така са смятали да я наредят... – промърморва най-сетне той.

А след малко добавя:

– Но това вече няма значение... И дори да бях се прехвърлил отатък и да ме оставят на мира, пак няма значение... Щом жената и децата не са при мене, нищо няма значение...

– Засега нека прескочим вайкането – казвам. – Ти веднъж вече си извършил голямо престъпление, въобразявайки си, че го правиш от любов към своите. Сега е дошъл ред наистина да направиш нещо и за тях, и за себе си.

Човекът отново вдигна бавно глава и някакъв несигурен проблясък на живот се мърва в очите му.

– Не става дума да сложим кръст на всичко с един замах – бързам да го предупредя. – Така или иначе, ти ще понесеш наказание, защото в тая страна има закони. Но степента на наказанието може да бъде различна и тя ще зависи именно от поведението ти.

– Кажете какво искате от мене? – запитва шафнерът все с тоя несигурен блясък в погледа.

– Да продължиш пътя си до Истанбул.

– Но нима... Но как...

– Така: сякаш нищо не се е случило.

– Аз може вече да не се върна обратно... – поглежда ме изпитателно човекът.

– Твоя работа.

– А ако те ми попречат да се върна?

– Ние ще ти помогнем.

– А ако се опитат да ме ликвидират?

– Това ти е рискът. Но ти вече си предупреден и ще можеш да се пазиш. Става дума само за едно денонощие – сетне се връщаш обратно. Главното е да не даваш вид, че нещо е станало и че си променил намеренията си.

Шафнерът отново потъва в размисъл. Сетне изведнаж решава:

– Добре. Готов съм.

– В такъв случай – казвам – да изгорим по още една цигара и да видим по-подробно как стоят нещата.

* * *

Гарата на Истанбул. Нищо за отбелязване освен блъсканицата, шума и жегата, които също не са за отбелязване. Из вратите на второкласните купета с припрени викове един по един къде се свличат, къде биват избутвани навън пътниците. Избутването върви бавно, защото всеки пътник има около осем-десет куфара, задръстващи изхода на вагона. Нетърпеливците изнасят имуществото си от прозорците, подпомагани от ентузиазираниите посрещачи. Новопристигащите са все гурбетчии, завръщащи се от Швейцария, ФРГ или Дания.

Някога хората отиваха на гурбет, въоръжени с майсторство и занаят. Днес единственото изискване е да имаш здрави ръце и да си готов да се хванеш на оная тежка работа, която за изтънчените европейци е прекалено груба и която се свежда обикновено до копане и пренасяне на тежки предмети. А след като си работил години и след като здравата си пестил, можеш да събереш достатъчно средства, за да напълниш мукавените куфари с долнопробна преоценена стока и да се върнеш триумфално в родината.

Изправен в коридора до прозореца на вагона, наблюдавам освобождаването на влака от победители и трофеи, като търпеливо очаквам в навалищата да се появи моят човек. Няколко прозореца по-нататък Томас със секретарката си също очаква посрещачи. Не давам вид да го забелязвам, а и той, струва ми се, не ми обръща никакво внимание.

Томас е по-щастлив от мене. Висок мъж с тъмносиня шофьорска фуражка си пробива път през множеството и поема от ръцете на дипломата двете малки куфарчета. Минута по-късно изниква и моят човек и ние през жегата, навалищата и грамадните куфари успяваме да доплуваме до мястото, дето е гариран нашият мерцедес.

Един разсеян поглед ме убеждава, че дипломатът и секретарката вече потеглят в някакъв черен буик и че малко по-нататк Борислав в компанията на непознат младеж дреме в едно луксозно такси. Тия неща обаче в момента не ме засягат и аз давам знак на моя човек да потегли към хотела.

– Трябва на всяка цена да видя приятеля си – казвам полугласно. – Трябва да го видя, макар и за минутка. И колкото по-бързо, толкова по-добре.

– Първата условна среща е подир час – осведомява ме човекът на кормилото, когото познавам бегло по лице, макар да не съм знаел допреди малко, че тъкмо той е Манев. – Каква жегата, а?

И ние заговаряме за жегата.

Хотелът се оказва от категория над средната и под луксозната, както се и полага за служебното положение, вписано в паспорта ми. Барът на заведението обаче просто няма цена с уютността, спокойството и най-вече с хладината си. Отдавам му дължимото, като убивам точно час и четиридесет минути в пиене на кафе и четене на френски вестници с вчерашна дата.

Точно след час и четиридесет минути Манев се появява на входа и ми прави знак за тръгване. Качваме се отново в мерцедеса и след известен брой предпазни обиколки се изравняваме с тротоара, дето Борислав

ни очаква в мършавата сянка на едно дърво.

– Томас ми се изплъзна – разказва приятелят ми, като сяда до мене на задната седалка. – Изплъзна ми се, понеже спазвах инструкциите ти...

– Правилно си постъпил – кимам, като преглъщам любезния намек.

– Едва отседна в хотела и наново излезе, спря едно такси и потегли нанякъде. Додето се движеше из града, все още можех да го следвам, но после пое навън от града и по всичко личеше, бе нащрек и трябваше да свия знамената, за да не рискувам да ме открие.

– Правилно си постъпил – повтарям.

– За щастие – продължава Борислав, без да обръща внимание на одобрението ми, – както бяхме спрели встрани от пътя, изведнъж видяхме да минава оня с китарата в някакво раздрънкано такси. И понеже за него не си ми дал толкова строга инструкция, сподирихме го. С две души, узнахме адреса на вилата.

– Къде е сега Томас?

– Върна се в хотела.

– А оня, чорлавият?

– Хлътна в някакъв вертеп, дето половината клиенти си дупчат ръцете с игли, а останалата половина пушат марихуана.

– И двамата под око ли са?

– И тримата – поправя ме Борислав. – Забравяш секретарката.

– Чудесно. А сега слушай и записвай в главата си.

Разказвам му накъсо за разговора с шафнера. Съвсем накъсо, понеже Борислав има хубавата черта да разбира от малко.

– Така че, първо, те може да се опитат да премахнат шафнера. Второ: вероятно ще се опитат да ликвидират и чорлавия. Иначе е трудно да се обясни за какъв дявол им е притрябвал този тип в Истанбул. Трето: много е възможно с оглед за по-голямо удобство да са решили да премахнат единия посредством другия. Навярно затуй Томас е определил и среща на Чарли в оная вила. А тия три възможности изискват да подготвим и съответните контрадействия.

– Вие какво, в качеството на спасителна команда ли идвате? – не се стърпява да забележи Манев, напълно в разрез с обичаите на професията.

– И аз не знам – промърморвам. – Понякога е трудно да решиш дали едно нещо е спасителна акция, или катастрофа. Всичко зависи от гледната точка, от която наблюдаваш пейзажа.

* * *

– Мисля, че не е зле да посетим някоя и друга фирма – казвам на Манев, след като приключваме с обрета на обета в ресторанта на хотела. – Смятам, че това е редно за един служител в командировка.

– Ще уредя нещо – кима Манев, – но туй ще стане, като попремине жегата. Така че имате достатъчно време да си починете.

Качвам се в стаята си, прохладна и приятно здрачна с тия спуснати на прозореца зелени жалузи. Обтягам се в пастеленозеленото кадифено кресло и се опитвам да дочета една статия за спътниците шпиони, започната заранта. Но тоя следобед не ми върви в самообразованието. Вестникът леко се изплъзва от ръката ми и пада на килима.

Моето участие в операцията фактически е приключено, ако не се смята най-неприятната част – очакването. Оттук нататък всичко е в ръцете на Борислав, на младия му помощник и на случая. И от тримата не се иска много, касае се за възможно най-прости действия, но при тукашната обстановка неуспехите не са изключени. Едничкият гаф, който ни е абсолютно запретен в момента, е гафът на преждевременно саморазкриване, и тъкмо това се опитвам през цялото време да втълпя в малко упоритата глава на Борислав. Тоя иначе спокоен човек подир дългото бездействие е изпаднал донейде в оживлението на ловец в началото на ловния сезон. Томас... вилата... Като че ли това ще го доведе до разконспирирането на някоя централа от съдбоносно значение. Томас... Важното е Томас дори за миг да не се усъмни, че сме по дирите му. Защото ако това стане, всичко отива по дяволите.

Към четири часа Манев се явява да ме вземе и аз правя малкото си посещения на добра воля в три експортни фирми, като предоставям грижите по разговора главно на спътника си. Подир което Манев предлага да ме разведе из града и да ми покаже някои забележителности.

– Ако е чак толкова наложително... – промърморвам без ентузиазъм.

– Разбира се, че не е наложително... Но защо да не видиш поне как изглежда отблизо Света София.

– По-добре би било да видя как изглежда отблизо София Лорен – избъбрям все тъй унило.

Но понеже времето до девет часа все някак трябва да се убие, сядам покорно в мерцедеса. Спираме тук-там пред разни джамии, пред поручени от влагата стени, зеленявали кубета, закрити пазари и Манев добросъвестно ми дава съответните исторически справки, обаче аз през

цялото време мисля за другото, което става може би тъкмо сега в същия този град и което решава съдбата на операцията.

Точно в девет пристигаме на гарата, значително по-тиха в тоя вечерен час. Спалният вагон е вече друг и шафнерът също е друг, защото оня вагон и оня шафнер ще пътуват едва утре, ако изобщо пътуват. Качваме се с Манев в купето да изпушим по една цигара, тъй като влакът тръгва чак в девет и двадесет. Борислав обаче го няма.

– Борислав го няма – забелязвам без всякаква нужда, когато сядаме върху оправеното вече легло.

– Има време – отвръща успокоително познатият ми, но лицето му е също тъй напрегнато, както вероятно и моето.

– Да, Борислав го няма – произнася вече с друг тон Манев четвърт час по-късно. – Трябва да изчезвам.

Подаваме си ръка и разменяме по един не твърде бодър поглед. Познатият ми слиза, но остава да стои на кея, а аз съм се облакътвил на прозореца и обхождам с очи перона.

Железничарите вече затварят с трясък вратите на вагоните, когато от изхода на чакалнята изниква фигурата на Борислав, прекосява с едри крачки перона и скача на стъпалото на вагона няколко секунди преди влакът да потегли. Манев вдига ръка за сбогом и на лицето му се явява нещо като усмивка.

* * *

Борислав се е излегнал до прозореца на половината легло, като е предоставил на мене другата половина към вратата. Той си налива четвърт чаша уиски, отпива едра глътка и установява:

– Не е лошо. Манев ли ти го даде?

– Да – кимам. – Но не е казал, че само ти трябва да пиеш.

– Прощавай, тая вечер съм малко така...

Той прави красноречив жест към главата си, поема втората чаша, налива щедро от златистото питие и ми я подава.

– И повече да си мръднал, пак не е страшно – успокоявам го. – Свой човек си, няма да те оставим.

Той отново отпива. Сетне се оглежда и на лицето му се появява някакво стеснително изражение, чийто смисъл ми е добре познат:

– Дай една цигара, че съм си забравил цигарето и просто не знам де да си дяна ръцете.

– Добре, добре, без оправдания – промърморвам и му хвърлям пакетчето.

Той пуши, притворил очи, като мисли за нещо си или просто дреме. Сетне угася цигарата и избъбря неясно:

– Едва не изтървах влака...

– Ако това е единствената беда, която те е заплашвала...

– А какво друго?

Нямам намерение да се впускам в подробности по този въпрос, защото, когато си в един чуждестранен влак на чужда територия, не можеш да знаеш кой откъде и защо те подслушва. И ние задряваме всеки в ъгъла си, макар че над главите ни има второ и съвсем свободно легло с меки одеяла и свежи чаршафи.

Малко преди разсъмване слизаме в Свиленград, където ни очаква наша кола. Шофьорът също е наш човек от групата и едва потеглили, аз запитвам Борислав:

– Освен дето едва не си изтървал влака, нещо друго имаш ли да кажеш?

– Всичко мина почти според очакванията – отвърща приятелят ми, вече разсънен. – Китаристът е останал в оня вертеп чак до вечерта. Моят човек лесно е успял да се запознае с него и със съдържанието на джобовете му. Аз пък влязох в контакт с другия. Сетне отидох да се осведомя за Томас. През целия следобед не бе напуснал хотела. Точно в осем вечерта обаче излезе секретарката и се качи в едно такси. Ние с моя човек направихме същото. Таксито въртя по разни улици около четвърт час, после спря на някакъв тъмен ъгъл. Тя слезе, а шофьорът остана да чака. Ние с моя човек подминахме малко и направихме същото. Сподирих я и видях, че влиза в някаква градина. Градината бе пуста и доста тъмна, така че не беше мъчно да си намеря наблюдателен пост. Жената седна на една скамейка и след малко пристигна оня с китарата. Не пристигна, а връхлетя.

„Той е мъртъв – вика, – мъртъв! Аз го убих!“

„По-тихо! – шепне секретарката. – Кой е мъртъв?“

„Той, човекът от вагона... Вие ме измавихте... Вие ме направихте убиец... Ще го приспиш само – вика Томас... И аз го приспах, но завинаги.“

„Седнете, успокойте се – дърпа го секретарката. – Как сте го приспали, с какво?“

„Ей с тая играчка“ – вика оня, като вади нещо от джоба си.

После се тръшва на скамейката и пак започва:

„Убийци!... Излъгахте ме, че ще заспи, а той умря...“

„Но аз нямам понятие... аз наистина не съм в течение“ – заеква

секретарката.

„Тогава какво търсите тук?“

„Просто чакам да ви предам опаковката.“

„Дайте я тогава... Дайте ми морфина... Ох, не мога повече!“

Тя му даде някакъв пакет и той го разкъса и изглежда взе да си приготвя инжекцията, не можех да виждам ясно какво прави, само го видях, че малко по-късно се изпъна назад, а сетне рухна и се свлече от скамейката... Жената се наведе над него, после изхълца глухо и се спусна да бяга... Отидох на мястото. Мъртъв. Подир туй се върнах при колата и макар че шофьорът бясно караше, едва не изтървах влака.

– Тая подробност вече ми е известна – напомням. – А опаковката?

– В чантата ми е. Не знам всъщност трябваше ли да я вземам, но я взех.

– Не вреди – казвам. – Може да ти потрябва... Искам да кажа, като средство окончателно да напуснеш тютюна.

ШЕСТА ГЛАВА

– Тая Касабова трябва да бъде проучена обстойно и възможно по-бързо – казвам, като потупвам с пръсти книгата пред себе си, които всъщност нямат нищо общо с Касабова.

– Слушам – отвръща лейтенантът.

– Какво ново при наркоманите?

– Компанията се разпада – докладва офицерът. – Няма морфин, няма свободен апартамент, Марго се е отдръпнала, Боян – също. Останалите се събират най-често в „Ягода“.

Кимам на лейтенанта и той излиза.

– Значи – казвам на Борислав – Боян вече направо влиза в действие...

– Щом снощи е спал с Ана във вилата...

Телефонът извънпява. Вдигам слушалката, за да чуя един добре познат женски глас:

„Ти ли си?... Най-последно... От два дни напразно те търся.“

– Нещо случило ли се е? – питам с тоя тон на гласа си, който пазя обикновено за служебни разговори.

„Случи се. Бях решила да не те срещам вече... и изведнаж промених решението си.“

– Дано да е за хубаво... – мърморя колебливо.

„Ако не е за хубаво, няма да е и за лошо. Изобщо искам да се видим още веднаж, преди да си заминал.“

– Това е най-лесната работа.

„В такъв случай кажи къде и кога.“

– Довечера в осем. На същото място.

– Май че чух женски глас – подхвърля Борислав, след като затварям телефона.

– Маргарита... Интересно откъде е научила служебния ми номер – произнасям, като го гледам втренчено.

– Няма защо така да се блещиш... Разбира се, че аз ѝ го дадох. Срещна ме оня ден, попита ме и аз ѝ казах. Не вярвам да съм издал държавна тайна.

– Служебният телефон е за служебни цели – напомням сухо.

– Абе, Емиле, нали знаеш, че щом една жена е тръгнала да те търси, значи непременно ще те намери...

– Добре, остави това. Провери по-добре дали материалът е вече готов.

Борислав излиза, за да се върне подир малко и да съобщи, че ни очакват. Отиваме в прожекционната стая и наистина заварваме там двама от техниците.

– Какво да пуснем по-напред – записа или филмовия материал? – пита старшият техник.

– Карайте по хронологията – нареждам.

– Там е, че началото и краят са заснети, а средата е записана – обяснява онзи.

– Ами тогава първо да слушаме и после да гледаме – обажда се Борислав.

Свивам рамене. В последна сметка всичко това е без значение. Но понеже ние с Борислав сме лаици в тия технически методи и понеже и без туй се дразним, че всичко ни се сервира на парчета, иска ни се поне тия парчета да се поднасят подред, а не разбъркано.

Техникът приближава до масичката с магнетофона и обяснява:

– Всъщност първият филмов материал представя само как Боян се вмъква в стаята на Ана през прозореца. Стаята е на първия етаж на вилата. Ана му хвърли въже и той се качи по въжето.

– Разбрано. Дай да чуем нататък.

Техникът пуска в действие магнетофона и след късо механическо съскане в помещението прозвучава звънливият момински глас:

– Ти си истински алпинист!

– Не те ли е страх, че ще разбудиш баща си? – раздава се гласът на момъка, не тъй висок и не толкова ентузиазирани.

– Между нас казано, баща ми никога не влиза тук, когато чуе, че вътре има друг човек – обяснява Ана.

– Тогава защо ме накара да се катеря като маймуна?

– За да те изпитам – размива се девойката. – Миналата година излъгах по същия начин едно момче, като му казах, че ако баща ми го усети, ще го претрепе... И, представи си, това леке изобщо не посмя да дойде, а камо ли да се катери. Не обичам пъзливците...

– Ясно. А колко души горе-долу си карала да се катерят по въжето?

– Само тебе и она хапльо... понеже държах на вас... Ако не държа на някого, защо трябва да го изпитвам?... Такъв го пускам направо през главния вход.

– Аха, значи от там влиза навалицата?

– Е, чак навалица!... Надявам се, че не се дразниш зарад няколко

глупави връзки... Макар че това би трябвало да ме ласкае.

– Не съм ревнив.

– Наистина ли? Жалко...

– Искам да кажа, че досега не съм бил ревнив. Понеже не съм обичал. За в бъдеще мога да стана, не гарантирам.

– Значи аз трябва да те направя ревнив? Да ти размътя главата, да те накарам да изгаряш от копнеж, да тръпнеш, да оглупяваш, да забравиш всичко и – и какво още беше там? Кажи по кой начин искаш да те шашна, скъпи?

– Знам я рецептата – обяснява момъкът. – Първо...

Къса пауза.

– Цялата съм слух – извиква девойката. – Първо?

– Първо, престани да се гевезиш.

Отново къса пауза.

– А, че аз на това най-много разчитам – отвръща Ана с лека въздишка.

Гласовете спират, заменени от лекото съскане на лентата.

– Следващата част от записа е направена подир четиридесет и шест минути пауза – обяснява със служебна педантичност техникът.

– Нещо като многоточията в любовните романи – подхвърля Борислав.

Техникът вдига предупредително ръка, защото в тоя момент от апарата се разнася гласът на Боян:

– Искаш ли глътка коняк?

– Милият... Не само героичен, но и съобразителен... – забелязва Ана.

– Вземаш ме на майтап...

– Радвай се. Ако те взема на сериозно, ще бъде по-зле за тебе. Сериозните работи, както знаеш, завършват обикновено с брак и изобщо зле.

Вероятно девойката междувременно е приела предложеното питие, понеже чуваме:

– Чудесно е...

И малко по-късно:

– Кажи, мили, да не си сложил вътре наркотик, за да ми направим сюрприз?

– Още не сме дошли до сюрпризите – отвръща Боян.

Техникът шраква копчето на апарата и обяснява:

– Тук свършва записът. Втората част на филмовия материал, който

ще видите, е направена двадесет минути по-късно.

Другият техник загася лампите и пуска в действие кинопрожектора. На екрана се появява фасадата на кокетна двуетажна вила, открояваща се сред листовината на дърветата.

– Филмът е заснет на инфралента, затова изображението е така ясно – обяснява вторият техник. – В действителност нощта беше доста тъмна.

На прозореца на първия етаж се показва Ана, оглежда се, сякаш върши някакво твърде секретно действие, и хвърля единия край на въжето. Долу между дърветата се появява Боян. С ловки движения и едва опирайки нозе в стената, момъкът се изкачва по въжето и влиза през прозореца.

Върху екрана пробягва отражението на някаква издраскана лента, сетне отново се появява фасадата на вилата.

– Това е втората част – обяснява техникът.

Сеансът на алпинизма този път се осъществява без помощта на въже. Боян се появява на прозореца, стъпва върху перваза, хваща се с ръце за балкончето на таванския етаж и с няколко леки движения се добира до него. Младежът прескача преградата, отправя се към балконската врата, вади нещо от джоба си и, по всичко изглежда, се заема с ключалката. Малко по-късно вратата се отваря, Боян влиза в тъмното помещение и затваря зад себе си.

Като епилог ни бива прожектирано слизането по обратния път от балкончето на таванската стая до прозореца на Ана.

– Времето между двете действия е точно пет минути – обяснява техникът.

– Само пет минути? Как е възможно? – възкличава Борислав.

А мене ми се струва, че чувам гласа на Любо:

„Емиле, какво би направил, ако синът ти стане предател?“

* * *

Обаждам се в „Рила“, за да запазя маса на терасата, понеже е събота вечер, и отивам няколко минути по-рано, както се изисква от възпитания кавалер. Ако се гледа календарът, още сме в края на пролетта, но ако се съди по термометъра, вече е началото на лятото. С това се обяснява и фактът, че Маргарита изгрява на входа на терасата в лека елегантна рокля – едри бели цветя на син фон, или сини цветя на бял фон, изобщо нещо от този род. Масите на терасата са вече заети от разнородна публика и когато тръгвам да посрещна дамата, установявам със сянка от

някогашната си досада, че мъжката част от публиката вече оглежда телосложението на приятелката ми.

– Ослепителна си... – прошепвам. – Синята Маргарита...

– Стига си се занасял – отвърща тя, но лицето ѝ засиява доволно.

Отвеждам я на масата в самия ъгъл, която предвидливо съм избрал, и ѝ подавам листа.

– Продължават да те гледат – избъблям, додето Маргарита обмисля съдържанието на вечерята.

– Няма да е задълго... Както почвам да пълнея...

„Почвам да пълнея“ е в случая доста скромно казано, обаче аз не съм педант.

– Нали знаеш поговорката на французите: „Мъжете излизат с тънки жени, а се прибират със закръглени“.

– Което на прост език значи, че ние закръглените сме добри главно за в къщи и по-точно за леглото... Ако смяташ това за комплимент...

Тя отново сбърчва чело над листа и решава:

– Раци... Телешко филе... Салата. А ти?

– Същото. Какво ще бъде питието?

– Това оставям на тебе.

Вечерята минава приятно, сиреч без много приказки, но към края аз ставам донейде меланхоличен, защото знам от опит, че краят на яденето е обикновено начало на сериозните разговори, а ако Маргарита е дошла за сериозен разговор, мога предварително да се обзаложа за характера му.

– Какво се кисна? – пита дамата.

Това му е лошото на дългото съжителство, че хората почват взаимно да се познават като петте си пръста.

– Нищо не съм се киснал. Просто преядох.

– Не бой се, не мисля да ти се окачам на шията, казах ти го вече.

– Ти малко ме надценяваш като страхливец.

– Понякога, знаеш, изпитвам такива пристъпи на самота, че я усещам съвсем като физическа болка тая самота...

– Не си изключение – успокоявам я. – В наши дни все по-голяма част от хората се чувствуват самотни. Колкото до останалите, те пък напразно мечтаят да останат сами. Изобщо по тая линия рядко може да срещнеш доволен човек.

– Ти винаги се подиграваш.

– На кого? На себе си?

– През тия последните години аз много се промених – забелязва тя,

сякаш не ме е чула. – Оная катастрофа с Тодоров... А после и тоя брак, който се оказа не по-малка катастрофа...

– Това, второто, досега не си ми го казвала.

– Защото ме беше срам... И защото може би дълго време не смеех да го призная и пред себе си.

Тя се заглежда замислено към насрещната тъмна фасада, върху която грее зеленият надпис на голяма светлинна реклама. Един доста тайнствен надпис, тъй като две от буквите са изгорели и хвърлят пълен мрак върху смисъла на думата.

– Всъщност в битово отношение това бе един съвсем приличен брак с един приличен човек на добра длъжност и с добри привички. От къщи – на работа, и от работа – в къщи, с половинчасово отбиване за една ракия с приятелите. Изобщо един човек не като тебе, дето кога си тук, кога те няма... и дето можеш някой ден да заминеш и да не се върнеш...

– Някой ден... – повтарям. – Някой ден това на всекико може да се случи. Падне керемидата, удари те...

– Какъв съпруг само... – продължава Маргарита да се рови в спомените си. – Кротък, тих старателен...

– На идеален мъж си попаднала, бог да го прости.

– ...Особено старателен беше в сметките. Любимото му занимание след вечеря беше да преглежда сметката на домашните разходи през деня... Със съответните критически коментарии, разбира се... А каква мъка, господи, додето му измоля някоя нова рокля. И когато най-сетне я измоля, ще се окаже, че сезонът почти е минал...

– Грешката е твоя: трябвало е през зимата да молиш за лятна рокля и обратното.

Пускам тия глупави бележки с надежда да прекъсна прилива на спомени, тъй като ми е неловко и безинтересно да надничам в чужди работи. Но що се отнася до Маргарита, тя не изпитва никаква неловкост, защото толкова е свикнала с мене, че ме смята по-близък от всякакъв съпруг и защото има хора, които като им се натрупа много нещо тука вътре, все едно, някой ден трябва да го изприказват.

– ...Тих и кротък, истинска муха... – продължава жената. – Като приключи със сметките, ще извади вестника и ще прегледа програмата на телевизията. Ако има мач или някой криминален филм, ще пусне апарата. Ако не – ще се изтегне на дивана, додето изчете спортната колона. А после ще стане и ще обяви: „Аз си лягам“, сякаш до тоя момент не е лежал... Един човек, с когото просто дума не можеш да размениш

освен по домашните разходи, разбираш ли?... Отпърво наистина говореше... за мачове и за любимия си отбор... А после, като му казах, че не ме интересуват мачове, млъкна. Един чистичък спретнат апартамент... и един тих, старателен съпруг... една къща, в която само се мълчи... божичко!...

Тя отново поглежда към тъмните фасади и към тайнствената зелена дума с две неизвестни.

– Мислеше само за спорт, а бе хилав и с хлътнали гърди и носеше дълги до глезените гащи, за да не би да настине, а зимно време непрестанно се мажеше с някаква мас, която уж предпазвала от простуда, и цялата къща бе вмирисана на тая мас...

„Дано да не почне да ми разказва и как е правел любов тоя тиквеник“ – помислям почти в паника.

– ...Един съвсем приличен брак – повтаря тя. – ...И една пълна катастрофа.

– А децата? – опитвам да я изведа на по-здрава почва.

– Децата?... Вие като кажете „децата“, смятате, че това решава всичко. Като че жената няма право на друго, освен на майчински чувства.

– Не съм помислял подобно нещо. Казах го просто, защото си спомних как копнееше навремето да имаш дете.

– Копнеех за дете, понеже имах другото... имах тебе... или си въобразявах, че те имам... А когато имаш само две деца на ръцете...

– ...И то – на ръцете на леля си...

– Не съм ги зарязала чак дотам, не бой се. Но не мога и по цял ден да седя до тях. Още повече, имам чувството, че когато седя до тях, това не ги развлича особено.

Тя млъква за миг, поставя бялата си ръка малко над едрия бюст и казва едва чуто:

– Празно ми е тук, разбираш ли... празно... Това проклето усещане за празнота...

– Това проклето усещане за празнота изчезва едва когато се появи гръдната жаба – забелязвам философски.

– Ти си невъзможен – въздъхва жената. – За убиване си.

– И други са ми го казвали. Предимно мъжете, естествено.

После добавям:

– Ти постоянно питаш: „Разбираш ли?... Разбираш ли?...“ Добре, разбирам. Но кажи ми, какво очакваш?

– Нищо не очаквам – произнася все тъй тихо Маргарита. – Там е, че

нищо не очаквам. И тъкмо затова оня ден поисках да те видя отново... така, без особена причина... След няколко години, викам си, ще се сетиш, че си могла да бъдеш с него още един-два пъти и не си била, и ще се ядосваш, че си пропуснала случая...

Тя ме поглежда, обаче очите ѝ са някак разсеяни и може би дори не ме виждат.

– Странно, но като се сетя сега... ние с тебе също не сме говорили за много неща... изобщо не сме говорили много... и ти винаги си имал тая слабост да мълчиш като дърво или да се правиш, че не разбираш за какво става дума... и все пак не съм чувствувала, че нещо ми липсва, защото тук ми беше пълно, и пълно не с твоята гръдна жаба, а с онова, другото...

– Пълно ти е било с илюзии.

– Не – поклаща глава Маргарита. – Илюзиите бяха тук – и тя посочва с ръка грижливо оформената си фризура. – Тук бяха и всичко развалиха... Илюзии за спокойно семейство и за уютен дом... Аз го получих това спокойно семейство... съдбата ми го натри в носа...

И тя също като предния път ме поглежда внезапно с някак странно оживен поглед и произнася полугласно и заедно с туй поривисто:

– Колко време трябваше да мине, за да разбере, че съм готова да тръгна през кал и през вятър, и през всякакви прекеждия с един човек, но с оня единствения човек, защото какво друго и какво повече можеш да искаш на тоя свят от един истински скъп и близък човек, господи!

„Да го беше казала преди десет години... преди пет години“, отвърщам на ума си.

И сякаш отгадала тая безмълвна реплика, жената отмества очи и добавя уморено:

– Минали истории...

Тая фраза слага край на разговора, на този разговор, искам да кажа, и ние минаваме към по-неутрални теми.

Подир един час тръгваме към къщи, без да се питаме къде отиваме, и бавно се движим по стихналия булевард, и аз разсеяно следя как под светлината на уличните лампи сенките ни постепенно се удължават, а после внезапно отскачат назад и сетне отново почват да растат и пак отскачат – две сенки на мъж и жена, на двама души, които случаят е свързал и разделил, и пак свързал, за да ги раздели отново.

– Ти си още млада... – чувам се да казвам малко ненадейно и за самия себе си.

– На трийсет и три...

„Трийсет и пет“, поправям я наум.

– Във всеки случай млада си. И вместо да се тровиш за хубавото, което не е дошло, по-добре е да мислиш за хубавото, което е възможно да дойде...

– Щастието?... – тя тихо се изсмива.

– Направила си един нещастен опит. Други правят и по повече.

– Нямам вече кураж за опити... И няма с кого да ги правя, ако не смятам някой млад глупак, с когото още от първи път ми доскучава... И изобщо не съм те потърсила, за да ме успокояваш. Искам просто да бъда още малко с тебе.

– Да, но подир това малко време с мене ще има още друго време, още много време.

– И какво от туй? Ти чакаш ли хубавото, дето може да дойде?

– Искрено казано, не мисля по тия неща.

– Искрено казано, не чакаш нищо – поправя ме тя. – Аз – също. Така че няма какво да ми даваш кураж, защото и двамата сме един дол дренки. Вървим по пътя си, без да чакаме нищо особено.

И тъй, ние продължаваме да вървим по пътя си из пустия булевард заедно с тези две сенки, две сенки на мъж и жена, които се появяват, растат, а сетне изчезват, сякаш никога не са съществували.

* * *

Не знам колко е точно часът, защото когато спя, не гледам часовника, но внезапно усещам, че някакъв свредел се забива в главата ми и почва да дълбае – веднаж, още веднаж, още веднаж. Протягам ръка, без да отварям очи, тъй като тоя свредел ми е добре познат, и вдигам слушалката на телефона, поставен до възглавницата.

– Другарят Боев? – чува се от другия край на жицата.

– Същият. Кой е?

– Боян... Боян Ангелов... Бих искал да ви видя, и по възможност – веднага. Знам, че часът не е подходящ, но...

– Защо не! – промърморвам, като отварям очи и поглеждам светещия циферблат на часовника си. – При бърза работа всеки час е подходящ.

– Само че аз не ви знам адреса...

Давам му адреса и обяснявам:

– Мини през антрето на стълбището, влез в двора и чакай там.

– Кой е?... Какво има?... – чувам до себе си сънливия глас на Маргарита.

– Всичко е наред, скъпа. Спи спокойно.

– Спокойно?... С тебе?... – избъбря тя, но сънят, изглежда, се оказва по-силен от иронията, защото жената се загръща в завивката и ми дава гръб.

Часът по-точно казано е три без нещо. Обличам се, сварявам кафе, а сетне слизам долу. Адресът, който съм дал на Боян, не е моят, а на една кооперация в съседната улица. Когато стигам до задния вход на дома, момъкът вече ме очаква.

– Ако друг път ти се случи да идваш при мене, минавай по същия път и гледай да няма никой подире ти – казвам, като го въвеждам в кухнята.

– Едва ли ще ми се случи – произнася мрачно Боян. – Вие бихте могли да идвате при мене, но аз при вас – никога.

– Тъй ли? Че защо?

– Ами защото навярно ще ме натикат в затвора.

– Да не си обрал някоя аптека?

– Не – поклаща глава младежът. – Извърших шпионаж.

– А, това е друго – забелязвам без особен драматизъм. – Тогава седни на тоя стол и обясни по-точно за какво става дума.

– Тя е дълга история... – казва тихо Боян и се отпуска на стола.

– Няма значение – отвърщам, като наливам кафето. – В събота срещу неделя имам време дори и за дълги истории.

Той изважда от джоба си цигари и кибрит, но се сеща:

– Тук пуши ли се?

– Пуши се, и то много – успокоявам го и сядам от другата страна на масата.

– В оная компания от „Ялта“ идва от известно време и един чужденец – Чарли... Майка му е българка и той има тук роднини. От него почна цялата история...

И момъкът бавно и не съвсем последователно ми я разказва тази история, която ми е добре позната и която все пак слушам търпеливо и внимателно не само за да преценя доколко е откровен човекът насреща ми, но и за да разбере как изглежда тази история откъм другата, неговата страна.

– ...Имал някакви познати сънародници, които работели с наши фирми. „Богати хора – вика, – от тия, дето дават едри пари за дребни услуги и най-важното – могат да платят в ампули“...

Подир някои предварителни обяснения от тоя род Боян минава към срещата във от града и доста точно разказва за ония неща, които вече

съм видял и чул.

– ...Операцията не бива да се повтаря всяка вечер – вика жената. – Това е опасно и безполезно. По наши сведения най-интересните документи той ги носи у дома си в събота, за да работи над тях през неделата. Затова ще действувате винаги в събота и само в събота. А когато поисках да знам какви са все пак тия документи, тя ми отговори: „Стопански... търговски... Такива, каквито можем да си осигурим по хиляди други пътища, само че с повече труд и време... Изобщо не си въобразявайте, че ви караме да вършите предателство“ После взе да ме сплашва: нейните хора щели да ме следят и да се разправят с мене в случай, че не бъда изпълнителен и дискретен. После извади миниатюрното фотоапаратче, филмчетата, инструментите за отключване и взе да ми показва как да действам с тия дреболии. А накрая ми поднесе и опаковката с морфина.

Момъкът говори спокойно, но изразът на лицето му е напрегнат и някак сепнат, израз на човек, който едва сега си дава сметка за нещо, вече извършено и невъзвратимо.

– Е, какво? Всичко за една опаковка морфин ли беше? – питам.

– Е, не за една... Жената ми каза, че ако работя добре, ще получавам и други опаковки... Ще ги получавам на същото място, на което ще оставям и негативите. А негативите тя ми нареди да оставям в пощенската кутия на някоя си Касабова на Евлоги Георгиев. Да ги оставям в неделя призори, след като съм изпълнил задачата.

– Е, какво? Изпълни ли задачата?

– Искате да кажете дали съм се удавил? Удавих се.

Той вади от задния си джоб миниатюрна касетка, не по-голяма от цигарен фас, и я оставя на кухненската маса.

– А защо не я пусна в кутията на Касабова? – питам небрежно.

– Ами защото, докато снимах тия документи, видях, че на тях пише „ПОВЕРИТЕЛНО“, на всичките пише „ПОВЕРИТЕЛНО“ или „СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО“, а аз мислех, че са най-обикновени търговски сведения и...

– ...И това ли е всичко? – питам, понеже Боян замълчава.

– Не знам... Не е всичко... Но просто не мога да ви обясня – произнася някак стеснително и на пресекулки момъкът. – Онзи път, преди два месеца, когато седяхме в „София“, нещо като че стана с мене... Всъщност нищо не стана... Но аз го бях забравил този човек... баща си... Може би даже съзнателно го бях забравил, понеже бе причинил толкова страдания на майка ми... А вие ме накарахте да си спомня за него... и

тия неща, които ми разправихте... и тия думи, че съм негов наследник... Не знам, но особено подир срещата с оная жена там, извън града, все по-често се сещам за тия неща... и особено тази нощ... особено след като всичко вече е свършено... непрестанно си мисля какво ли би казал той, ако можеше да ме види отнякъде... да ме види докъде съм стигнал...

– Ами че той те вижда. Вижда те чрез мене... и чрез колегите си, пред които утре може да се изправиш... И не мисли, че му е леко.

В кухнята изведнъж е станало съвсем тихо. Толкова тихо, че звънко и отчетливо се чува падането на капките върху умивалника и аз се сещам, че трябва най-сетне да я оправя тая чешма, дето непрекъснато капе.

– Дааа... – пускам в ход своето нищо неозначаващо възклицание. – А сега накъде?

Момъкът мълчи, замръзнал на стола и сякаш загубил всякакви чувства за място и време.

– Добре, тази нощ си правил снимки. А предната вечер какво прави в мансардата?

– Взех отпечатъци от ключалките. Жената ми каза, че щом оставя отпечатъците в кутията на Касабова, още същата вечер ще намеря там ключовете и че така ще бъде много по-добре, защото с инструментите се губи излишно време и е рисковано да ги мъкна у себе си.

Момъкът отговаря като автомат, сякаш без да мисли. Но мисълта вероятно изведнъж заработва в главата му, защото на бледото отпуснато лице ненадейно се изписва израз на изненада:

– Но вие знаете, че предната вечер съм бил в мансардата... Вие сте ме следили...

– А ти как мислиш?

– Значи всичко това, което ви казах, е за вас съвсем без значение, вие и без мене го знаете...

– Едно е ние да го знаем, друго е ти да ни го кажеш. И особено да го кажеш, преди сами да сме те запитали и преди да си пушал тази дреболия в кутията на Касабова.

И като посочвам лекия белег до слепоочието му, добавям:

– Също като историята с тая драскотина. Лошо си се подхлъзнал, момчето ми... паднал си... Но раната не е смъртоносна... Ще се изправиш и пак ще тръгнеш.

– И къде ще вървя? – пита апатично момъкът, обаче изразът на напрежението вече се е стопил.

– Да, това е уместен въпрос. Съдбоносен въпрос. Но преди да стигнем до него, аз също имам един въпрос: Толкова ли е силна у тебе жаждата да се тровиш, че си готов да извършиш и най-страшното зарад няколко дози морфин?

– Аз не се троя.

– Бояне!... – вдигам предупредително показалец. – Понеже вече си надникнал в нашата кухня, не тая тук, а оная, служебната, ще ти кажа, че аз със собствените си очи съм видял как си забиваш иглата...

– Това не е морфин – прекъсва ме с лека досада момъкът. – Аз един единствен път съм взимал морфин и ако искате да знаете, само ми прилоша от него. Оттогава си слагам витамин С – същият жълтеникав цвят и същата опаковка от два милиграма.

– А, ти се поддържаш с витамини... А за какво ти е морфинът?

– За майка ми...

Ако той беше ми сервирал не този отговор, а един пистолет, насочен в главата ми, това по-малко би ме изненадало. „За майка ми...“ Едно съвсем ненадейно решение на една съвсем банална загадка, твърде лека за решаване и все пак останала нерешена до тоя миг, просто защото не сме се сетили за нейното съществуване.

Момъкът ме поглежда, озадачен от млчанието ми и сякаш недоумяващ дали не съм го чул, или не съм повярвал.

– По-рано, додето бях при нея, тя намираще успокоение, като си изливаше гласно мъката и разправяше колко неща е правела за баща ми и как той винаги всичко е развалял, и го оплакваше или го проклинеше, и чумосваше, и него, и вас... Тя е от тия хора, дето могат да повтарят едно и също нещо по сто пъти, по хиляда пъти все с едни и същи думи, все по един и същи начин, така че може да полудееш, докато я слушаш, а тя самата се успокоява... изприказва се, изтощи се и утихне... за един или два часа... а после – пак. Но аз търпях, защото ми е майка и защото нямаше никакъв близък човек освен мене, и защото правото беше на нейна страна, мислех, че правото е на нейна страна, макар че сега вече не знам доколко това е така и доколко – не... А после отидох в казармата и тая раздяла бе истинска трагедия за майка ми и тя все повтаряше, че като се върна, няма да я намеря жива... Намерих я жива, но в какво състояние... Цялата кожа и кости и един поглед... едни такива очи... като че не е тя... като че не е на себе си...

„Като че ли е луда“, вероятно се готви да каже Боян, ала преглъща фразата, помълчава малко и продължава:

– Докато ме нямаше, беше се сдружила с някаква позната от

младини и беше научила от нея тайната да успокоява мъката си. Онази използваше квартирата ни като „терен“, за да се крие от близките си, и носеше на майка ми ампули, получавани от някаква лаборантка. Отпърво майка ми разправяше, че инжекциите, дето си слага, са ѝ предписани за лекуване на нервите, но после онази лаборантка я изхвърлиха и вече нямаше никакъв източник на морфин и истината излезе наяве, защото майка ми почна да ме моли и да ме заклева да ѝ намеря морфин, и казваше, че ще полудее, ака не намеря морфин, че ще се отрови, че ще се хвърли от прозореца... и веднаж наистина едва успях да я смъкна от прозореца... и оттогава тая мисъл, че някой ден, като се прибирам, мога да я намеря просната на тротоара с разбита глава, така ме преследваше, че предприемах всичко, каквото можех да измисля, за да ѝ осигуря морфин, и най-сигурното средство беше тая компания, дето я знаете, и дето влязох, само за да мога да си доставям ампули, а понеже тия не търпят външни хора и зяпльовци, трябваше да се преструвам, че и аз съм като тях...

– Ясно – кимам, когато момъкът млъква. – Ти си мислел, че спасяваш майка си, а всъщност тя те е погубвала.

– Тя е една нещастна жена – произнася тихо Боян.

– Не твърдя обратното. И добре разбирам синовните ти чувства – казвам не твърде уверено, защото никога не съм имал майка. – Но тя се е оказала слаб човек...

– Слаба, съвсем безпомощна – потвърждава младежът.

– А тия, слабите, момчето ми, понякога крият опасна сила: освен че закопават себе си, но могат да закопаят и тебе.

– Тя е една нещастна жена – настоява Боян на своето.

– Съгласен. Само че пътят по който си тръгнал, за да я отървеш от нещастieto, не води до добър край. Майка ти трябва да се лекува.

– Недейте! – извиква момъкът и този вик е първата му поривиста реакция. – Тя ми е казала, че има някъде скрит цианкалий и ще се самоубие, щом само опитат да я отведат.

И понеже мълча и размислям, той ме поглежда, като че съм дядо господ:

– Недейте, моля ви! Оставете я поне засега на мира. Тя има в момента достатъчно ампули... взима си дозата и кротува... защо трябва да я погубвате?...

– Добре – кимам. – Ще отложим тоя въпрос за по-удобно време.

– А с мене какво ще стане?... Какво ще правя аз?...

– Нищо. Ще продължиш да шпионираш.

Той ме гледа като треснат.

– Точно така: ще продължиш да шпионираш.

Ставам и се опитвам да завинтя крана на тая чешма, дето непрестанно ми тропа по нервите с вечното си кап-кап. Но колкото и да я завинтвам, тя продължава да капе и явно е, че трябва тия дни да се заема по-сериозно с нея. Зарязвам я, облягам се на стената и отправям поглед към Боян.

– А сега слушай внимателно: дотук всичко при тебе е било батак, неразбория, серия от злополуки. И дори да приемем, че подбудите ти са били съвсем човешки, това не променя картината по същество. Първата ти мъжка постъпка е тази, сегашната, когато се яви и всичко ми разказа. Затуй и аз ще говоря с тебе по мъжки. Ти си спрял в началото на провинението си, но играта е вече започната. И тая игра не е с някакви си търговци, а с организирана противникова агентура. Затова играта трябва да продължи до пълно разкриване на агентурата. А за да продължи, онези не трябва да знаят, че ние сме в течение на операцията им. Следователно всичко трябва да става и за в бъдеще тъй, сякаш ние не сме в течение. С една единствена разлика: твоята шпионска дейност няма да бъде действителна, а мнима. Ясно ли ти е?

И за да му бъде напълно ясно, уточнявам:

– Негативите, които ще оставяш в кутията на Касабова, ти ще ги получаваш от нас. А горе в мансардата няма нищо да снимаш, но ще стоиш толкова време, колкото ти е нужно, ако наистина снимаш.

– В такъв случай защо трябва напразно да се катеря догоре?

– Защото вероятно ще бъдеш наблюдаван. И вече не от нас, а от ония. И понеже засега не знаем нито кога, нито от кого ще бъдеш наблюдаван, и понеже не трябва да предизвикваш ни най-малко подозрение, налага се да вършиш всичко тъй, както би го вършил, ако действително шпионираше.

– Разбирам.

– Трябва да разбираш и още нещо: заплахите на оная жена, която не е никаква съпруга на търговец, а секретарка на чужд дипломат, не са празни приказки. Така че, следва да си отваряш очите, за да не изпаднеш в опасно положение.

– Не ме е страх от тях.

– Това е хубаво, но не бива да бъде причина за безразсъдни действия. Пак с оглед на тия съображения ти повече няма да идваш в квартирата ми. Когато се наложи, ще ме търсиш по телефона или тук, или в службата. Ще се обаждаш от улична кабина и така, че никой да не чува

разговора. Ако обстоятелствата изискват свиждане, аз ще ти посочвам къде да стане то.

Запалвам цигара, сетне вземам касетката и я пускам в джоба на панталона.

– Часът е пет – казвам. – Налага се да изляза, за да отнеса тази дреболия където трябва и да ти донеса друга, която ще оставиш в кутията на Касабова. Ако ти се пие нещо – в шкафа има бутилки. И ако чуеш отатък шум, не се стряскай. Аз, знаеш, не съм сам в квартирата.

Шумът, доколкото го има, навярно е причинен от мене, когато се обличам в спалнята, защото Маргарита се размърдва в леглото и запитва сънливо:

– Какво?... Какво пак има?...

– Всичко е наред, скъпа. Налага се да прескоча за малко до службата. Съвсем за малко, бъди спокойна.

– Спокойна?... С тебе?... – промърморва тя, обръща се на другата страна и отново се унася.

СЕДМА ГЛАВА

– Ти, Бориславе, ми приличаш с това празно цигаре на ония бебета, дето майките им ги лъжат с празен биберон – произнася добродушно генералът, додето седим в тъмнозелените кресла край тропическата листолина на тъмнозеления фикус.

Тая забележка не се формулира за пръв път, както не идва за пръв път и обяснението на Борислав:

– Напуснах тютюна, другарю генерал, но с ваше разрешение ще запала по случай добрата новина.

Той посяга колебливо към изветрелите луксозни цигари, сетне променя решението си и запущва от моите.

– Да, новината наистина е добра – потвърждава шефът. – Радостна, от човешка гледна точка, и приятна – от служебна. Това ни дава по-широк простор за действие.

Той отпива глътка кафе, посяга на свой ред към импозантната кутия, взема една цигара, разглежда я замислено, после наново я оставя.

– Наблюдението на наркоманите, макар да е обременително и да се очертава като напълно безполезно, трябва да продължи. За Томас, така или иначе, те представляват един евентуален резерв и ние не знаем дали някой от тях няма да бъде използван примерно за наблюдение на Боян или за нещо друго. Що се отнася до Касабова, мисля, че тия дни би могло да ѝ се направи една визита от куртоазия.

– Тя едва ли представлява нещо повече от пощенска кутия в буквалния смисъл – подхвърля Борислав.

– Вероятно. Обаче съществуват пощенски кутии, които знаят добре кого точно ползват. Така че изчакайте проверката и дайте предложенията си за действие.

Той става, прави няколко крачки към бюрото и донася два машинописни листа.

– На нашето запитване за шафнера ни се отговаря, както и очаквахме: „безследно изчезнал“. Колкото до убийството на онзи, наркомана – едно късо съобщение от десетина реда във вестниците с едно удобно за всички заключение: отравяне вследствие на превишаване морфиновата доза. Така че и двете произшествия навярно ще бъдат погребани в архивата, което също е удобно за всички.

– А какво да правим с майката? – казвам, след като сме изчерпали

другите въпроси.

– Нищо. Засега не създавайте сътресения там, дето и без туй ги е имало достатъчно.

Напускаме кабинета и едва излезли в коридора, Борислав подхвърля:

– А защо не го запита какво да правиш с Маргарита?

– Гледай си работата – сръзвам го. – Не можах да те науча да не смесваш служебните неща с личните.

* * *

Обстановката в апартамента на Евлоги Георгиев е доста пищна, макар и леко поизносена. Стопанката – също.

Жената ме е посрещнала на входа съвсем студено, после в антрето, при показване на съответния документ е станала малко по-топла, а сега е седнала върху дивана насреща ми почти усмихната, кръстосала гостоприемно краката си във фини прозрачни чорапи. Справедливостта изисква да се признае, че краката имат наистина младежки вид за разлика от лицето, което въпреки грижливите козметически манипулации издава възраст, близка до моята.

Правя лека обиколка с поглед из интериора: стилна мебел с дървени части в сребристосив цвят и тапицерия от бледолилаво кадифе, два още запазени персийски килима в хола и в холната стая; няколко картини от неизвестни на мене, а може би и на останалата част от човечеството, майстори, кристални фруктиери, порцеланови вази и едно огромно огледало в златна рамка, което може би е имало щастието да отразява образа на стопанката при по-голяма степен на запазеност.

– Хубаво жилище имате – признавам. – Вероятно фризьорската професия е доста доходна.

– Не се оплаквам. Но ако мислите, че всичко това може да се купи с правене на фризури...

Тя накланя към мене бюста си и не без сянка на гордост сервира обяснението:

– Покойният ми мъж беше дипломат.

– Царски дипломат?

Бюстът се оттегля на изходната си позиция.

– Служеше на страната си, доколкото силите му позволяваха.

– В такъв случай той трябва да е бил доста възрастен.

– Да, наистина. Но нали знаете, че любовта не признава възрасти.

И тя още по-високо оголва бедра, сякаш за да ми внуши, че това

правило може да бъде в пълна сила и днес.

– Права сте – кимам. – Обаче ние се отклоняваме от служебната тема. А служебната тема е вашата пощенска кутия.

Жената не прави грешката да ме погледне стреснато и изобщо в леката изненада на лицето ѝ няма нищо подозрително, и все пак аз долавям, че под изискания грим на това лице напрежението изведнъж е нараснало.

– Пощенската кутия?... Какво е станало с пощенската кутия?...

– С нея нищо не е станало – казвам успокоително. – Обаче вътре в нея стават наистина странни неща: появяват се и изчезват материали и съобщения от съвсем секретен характер. Така че моят въпрос се свежда до следното: кой поставя и кой прибира тия материали от кутията ви?

– Но аз нищо не знам за такива материали! – произнася жената, като вдига вежди и ме поглежда открито в лицето.

– Признавам, че за пръв отговор друго и не съм очаквал – кимам. – Така че нека този отговор просто не го слагаме в сметката.

Физиономията на дамата приема израз на съдържана обίδα:

– Известно ми е, че хората от вашата професия не вярват на нищо и на никого, но аз наистина...

– Чакайте – спирам я. – Не си хабете напразно думите и оставете засега служебните характеристики. Изобщо разберете, че ние знаем малко повече по въпроса, отколкото предполагате, и че ако съм дошъл тук, то не е за да науча нещо, а за да потвърдите нещо, което ни е вече напълно известно.

Запалвам цигара, за да ѝ дам време да смели този пасаж под фризура си, а после минавам на следващия:

– Ако вашата пощенска кутия беше използвана един-два пъти, тоя отговор „нищо не знам“ би могъл да влезе в работа. Само че кутията ви е използвана многократно и в продължение на дълги години и няма такъв наивник, който да повярва, че през всички тия години вие ни веднаж не сте попадали, та макар и случайно, на някой от тези материали и не знаете нищо за тях. От друга страна, следва да добавя, че не ще се намери и наивник, който да използва една чужда кутия за секретни цели без знанието на нейния собственик, защото това е не просто опасно, а направо глупаво.

Жената мълчи, вперила поглед в носа на елегантната си обувка – признак, че мисловната дейност под фризура продължава.

– Но аз дори не съм допускала, че това могат да бъдат секретни материали... – произнася най-сетне тя полугласно и с лек нюанс на

разкаianie.

– А! Това е вторият очакван отговор – установявам. – Но преди да ви кажа мнението си за него, и понеже все пак сме направили крачка напред, позволете да запитам какви са били, според вас, тия материали, щом не сте ги смятали за секретни.

– Ами че любовни писма!

В тоя дом, по всичко личи, любовните проблеми с заели трайно място.

– Любовни писма от кого и до кого?

– Нямам понятие...

– Вие, какво? Искате да почнем пак отначало ли?

– Казвам ви съвсем откровенно: не знам. На времето имам една клиентка, омъжена жена, която преживяваше някаква там авантюра, и беше ме замолила да ѝ разреша да използва пощенската ми кутия, за да поддържа връзка с приятеля си... После, авантюрата като всяка такава авантюра мина... Обаче един ден клиентката наново ми се обади и наново поиска същата услуга, само че вече не за себе си, а за някаква своя позната. И изобщо оттогава, когато се е случвало да намеря в кутията нещо, адресирано не до мене, оставяла съм го да лежи там и, разбира се, не съм се учудвала, че след това то е изчезвало.

„Мисловната работа под фризура явно не е протекла в моя полза“, казвам си наум. А гласно произнасям:

– Името на вашата позната?

– Йорданка Бисерова... Данчето...

– Адрес?

– Гробищата. Тя почина.

„Да. Мозъчните реакции са се развили изцяло в моя вреда.“

– Оставих ви да си помислите – промърморвам, – но изглежда времето не се е оказало достатъчно. Очевидно ще се наложи да ви отведе на по-спокойно място и да ви предоставя повече време, колкото щете време, за да проумеете, че лъжите пред органите на властта могат само да отегчат положението ви.

Тя мълчи и моторът под прическата, напомняща бароков дворец, наново заработва с пълни обороти.

– Не забравяйте – казвам, – че ние знаем всичко и че признанията ви ще бъдат от полза по-скоро за вас самата, отколкото за нас.

– Тогава какво ме питате? – произнася тя тихо, но с нотка на предизвикателство.

– А, вие искате и да не ви питаме? Да ви оставим да правите

каквото си щете, без да задаваме въпроси? Или да дойдем и да заявим: знаем това и това и имаме необходимите доказателства, но все пак ще бъдете ли тъй любезна да го потвърдите?

Загасим цигарата в масивния пепелник от розов венециански кристал. Кристалите „Мурано“. Стара история... от времето на Любо...

– Впрочем, ако толкова ви е трудно да си дадете сметка за реалността, аз съм готов да ви подсказва нещо. Например едно име... Не името на Данчето, бог да я прости, а примерно името на Жул Берген... Жул Берген, чухте ли добре?...

– Но аз нищо не съм знаела за характера на тия материали! – проснетва мъченически домакиня.

– Сега не ви питам за характера, а за източника!

– Ами че като всичко знаете, какво ме питате!... Така е: Берген ми поиска услугата. Ходех у тях да правя фризури на жена му... сближихме се постепенно... и един ден ми поиска тая услуга...

– За да праща любовните си писма?...

– „Лични писма“, така ми каза... от съвсем интимен характер...

– А какво получихте срещу услугата?

– Е, даваше ми по нещичко... дреболии...

– Но Берген отдавна е заминал, а движението в кутията ви продължава...

– Ами тъкмо преди да замине, той ми довери, че всъщност кутията била ползувана не от него, а от някакъв негов приятел, който искал да я ползува и за в бъдеще...

– А възнаграждението?

– Е, от време на време намирах по нещичко – пак в кутията... Дреболии...

– И нямате представа кой е този приятел на Берген?

– Наистина нямам понятие, повярвайте ми!

Не знам защо, но този път съм донейде склонен да ѝ вярвам.

– Имам впечатлението, че вие прекалено много залагате на своята неосведоменост – казвам. – Обаче в каквато и степен да сте неосведомена, това с нищо не намалява отговорността ви. Вие съзнателно и срещу заплащане сте станали инструмент на един чуждестранен поданик и за да бъда по-точен, на един западен шпионин, подпомогнали сте го в неговата шпионска дейност и продължавате да подпомагате по същия начин други шпиони чак до днешна дата.

– Но аз нямам понятие... Аз...

– Нали това тъкмо ви обяснявам, че вашето „нямам понятие“ в

случая е без всякакво значение. Вие сте извършили тежко престъпление, за което врагът ви е заплатил. Сега следва да очаквате и заплащането от наша страна. И ако от врага наистина сте получили дреболии, трябва да знаете, че от нас ще получите нещо значително по-едро.

Тя седи като вцепенена и, изглежда, едва сега съзнава докъде е хлътнала в блатото.

– Ще ме натикате в затвора?

– А вие какво очаквате? Два лева глоба?

– И колко ще лежа?

– Предполагам, че доста. Но това съдът ще го реши, не аз.

Замълчавам и запалвам, за да ѝ дам възможност да се окопоти.

– Излишно е да ме фиксирате с тоя убийствен поглед – забелязвам.

– Затвора вие сама сте си го осигурили. Ние ви осигуряваме само транс-порта. А що се отнася до мене, аз даже съм готов да облекча частично участта ви при две условия.

– Кажете ги! – отзовава се тя по-бързо от очакваното.

– Първо: че ще запомните тая дума „частично“, защото не съм чудотворец и не обичам да обещавам невъзможни неща. Второ: че ще ми помогнете да открием човека, който ползува пощенската кутия.

– Но как да ви помогна? Как?

– Чакайте! Спокойно! Тази кутия е била ползувана по два начина: едни са идвали от време на време да вземат или да пуснат нещо, а друг е поставял съответните директиви и е прибирал оставеното. Следователно този другият е имал значително по-често работа с кутията. За външен човек обаче един често повтарян риск се превръща в голям риск. Освен туй фактът, че Бертен се е спрял именно на вас, вероятно също не е случаен. Твърде е възможно изборът да е паднал на вас, тъкмо защото в същия дом живее човек, подходящ да използва кутията ви.

– Че защо ще използва моята кутия, когато може да използва своята? – запитва не без известна логика Касабова.

– Защото се бои да не би някой да проверява неговата кутия или просто защото ползува обща кутия. Помислете прочее и ми кажете кой или кои може да са хората от вашия жилищен дом, способни да се нагърбят с подобна задача?

– Не виждам такива – отвръща жената подир къса размисъл. – Тук са все спокойни хора, дето няма да вземат да бъркат с ръце в огъня.

– А вие как сте бръкнали?

– Подведоха ме...

– Щом са подвели вас, могат да подведат и друг. Помислете по-

добре. Почнете от партера и вървете апартамент по апартамент нагоре, чак до тавана.

– Коко е! – извиква в тоя момент домакинята. – Ако е наистина някой от нашата кооперация, значи само Коко е и никой друг.

– Никой друг?

– Никой, казвам ви! Аз от петнайсет години съм в тая кооперация...

– А какъв е тоя Коко?

– Никакъв. Развейпрах. Наследи апартаментата от майка си и, представете си, продаде две от стаите на братовчед си, за да купи мерцедес! Акъл! После взе тайно да превозва пътници от гарата, за да печели пари, но го спипаха два-три пъти и трябваше да спре. А после продаде и мерцедеса и го пропи с разни приятели. Сега е таксаджия на плацата.

– Да знаете иначе как живее, какво прави?

Пет минути по-късно аз вече съжалявам за необмисления си въпрос. Едва ли бих го задал, ако бях се сетил навреме, че разговарям с фризьорка. Касабова почва да бълва срещу мене такава обилна струя от всевъзможни сведения, та аз вече имам чувството на удавник, потъващ сред водовъртежа на тия неизчерпаеми сплетни за нощни гуляи, за игри на покер, за връзки с тази и с онази, която по-късно тръгнала с еди-кой си, не знам дали сте го чували, той миналата година катастрофира при Панчарево, даже вестниците писаха, но му се размина, понеже жената, дето беше я съборил, имаше само две счупени ребра и той, разбира се, заплати обезщетението, ама кел файда от обезщетение, като ти счупят ребрата... и т.н., и т.н....

– Вие за кого, за Коко ли?... – опитвам се да изплувам от въртопа от време на време.

Но получавам неизменния отговор:

– Не, не за Коко, а за приятеля му, ама не за тоя, за когото ставаше дума преди малко, а за онзи другия. А за Коко, не бойте се, аз тепърва има да ви разказвам. Само че този Стефо, нямате представа каква капия е той, взе, че се сдърпа с Коко за Лена и Лена тръгна с него, понеже получаваше долари от вуйчо си и беше пълен с пари, защото ги сменяше с корекомски бонове и ги продаваше по четири лева долара, но после вуйчото спря да праща и край на цялата комбинация и Лена му каза „чао, чао, бамбино“ и отново поиска да се върне при Коко, само че Коко няма да седи да я чака, той хич не е от тия, дето ще седнат и ще чакат, и вече беше тръгнал с оная, Жанет, каква ти Жанет, тя си е най-обикновена Иванка, ама иска да ѝ викат Жанет, и, разбира се, нищо не работи, освен дето харчи парите на баща си...

И аз отново усещам, че въпросът ме поема и ме увлича бурно надолу в дълбините на това словесно море.

– Стига, достатъчно! – набирам сили да кажа по някое време. – Вие бяхте наистина похвално изчерпателна. И изобщо притежавате изключителен дар слово. Не знам само дали владеете и уменията да мълчите.

– Когато е необходимо...

– Тъкмо сега е необходимо. Необходимо – за нас, а най-вече – за вас. Ако искате да прекарате поне още известно време тук, в тоя уютен апартамент, а не в затвора, и ако държите да си изпълня обещанието, трябва просто да забравите, че между нас е имало някакъв разговор и че изобщо съм идвал при вас.

– Добре. Забравям го.

– И внимавайте – казвам – да не се изкусите да пуснете нещо в кутията.

– Какво да пусна?

– Знаете какво: някой вик за помощ, сигнал, дори намек. Като се изключат служебните лица, никой освен вас не е в течение на тая история с пощенската кутия. Така че ако противникът се научи, ще бъдем хиляда на сто сигурни, че предателството е дошло от вас. И тогава...

– Няма защо да ми обяснявате – прекъсва ме тя. – Не съм дотам изкукуригала, че да си правя хакарири.

* * *

„Бих искал да ви видя“ – чувам гласа на Боян в слушалката.

– Важно ли е?

„Засега не е важно, но може да стане“ – отвърща неопределено той.

– Добре – казвам. – Ще се видим в седем часа.

И му давам адреса на една служебна квартира.

Тоя ден е понеделник и операцията в събота срещу неделя във вилата на Раев е протекла нормално, така че не ми е ясно защо момъкът иска да ме види. Но дори поводът да не е чак толкова важен, една среща с момчето съвсем не е излишна, поне за да му поддържа духа.

Квартирата, както казах, е служебна, мебелирана със стандартната мебел от преди две десетилетия – тежка, обемиста, мрачна и респектиращо грозна. С други думи, все едно че се намирам в обичайната си домашна обстановка, с тая разлика, че у нас е все пак малко по-проветрено. Изтягам се на твърдия като дъска диван, обзет от това неповторимо чувство за ергенски уют, и вероятно задрямвам, защото когато на вратата се позвънява, аз машинално протягам ръка, за да вдигна слушалката

на един несъществуващ телефон.

Боян влиза леко задъхан и леко възбуден, като бърбе някакви извинения, задето ми бил отнел времето.

– Провери ли дали някой не върви подире ти?

Той кима.

– И не си се оглеждал твърде, надявам се...

– Проверих точно както вие ме посъветвахте да го правя.

– Тогава сядай и разправай какво е това, което не е важно, но може да стане важно.

– Лили – отвърща лаконично той и се тръшва на един стол.

– Коняк ще пиеш ли?

– Благодаря, не мога. Одеве изпих два.

– Значи, Лили! – питам, като си наливам половин чашка от бутилката, която съм донесъл. – И какво става с Лили?

– Ами мъкне се след мен като опашка.

– Как си обясняваш това?

– Какво има да си обяснявам...

Той замълчава неловко. Сетне изтърква:

– Тя е влюбена в мене.

– И какво прави? Следва те по улиците?

– Е, не е, стигнала чак дотам. Но оня ден, в събота, точно когато бях седнал с Ана в „София“, Лили дойде и също седна на една близка маса. Тя никога не е идвала в „София“, но понеже ония, за да я дразнят, са й казали, че ходя там, пристигна и се инсталира на три крачки от нас и седя така през цялото време, додето ние бяхме там.

– Седя си мирно и тихо?

– Е, да, мирно и тихо, обаче хвърляше такива погледи към нас, че работата стана съвсем прозрачна. Аз, естествено, се правех на хремав, но Ана всичко разбра и настроението й се развали, и след като си тръгнахме, то се знае, почнаха обясненията и едва успях да я успокоя. А вчера Лили пак се появи и пак седна под носа ни. И днеска – същото, само че днес не можа да намери свободно място, затуй пък най-малко десет пъти мина край терасата и все поглеждаше към мене. И – отново разправи с Ана. Ако продължава така, можем да стигнем до пълно скъсване и тогава задачата ми във вилата ще стане съвсем трудна.

– Да, това няма да е много добре за нас, а предполагам и за тебе.

– О, ако имате предвид Ана, мисля, че малко преувеличавате. Вярно, че тя е някак по-чиста, по-различна, искам да кажа повече дете от тия нашите, но такова глезено и капризно дете, че понякога до тук ми

идва от глезотиите ѝ.

– Това са си твои проблеми – казвам. – Само че когато две приятелства се застъпят, усложненията са неизбежни. Защото все пак Лили ти е приятелка, нали?

– И да, и не – отвърща момъкът уклончиво.

Той вади едно вече доста изтъняло пакетче и запалва цигара.

– Работата е там, че в приятелството единият често влага повече, а другият – по-малко. И какво съм аз виновен, че тя влага повече, а аз – по-малко. Не съм ходил да я гоня и да я кандардисвам, тя сама дойде.

Боян замълчава и ме поглежда:

– Но това наистина са лични проблеми, както казвате, и аз доста се разбъбрах, навярно от двата коняка, и сигурно вече ви отегчавам.

– Съвсем не. Просто не искам да мислиш, че надничам в тайните ти.

– Тайни! – той махва небрежно с ръка и поема гъста струя дим. – Мизерни тайни, без всякакво значение. Всичко почна всъщност от моя абитуриентски бал... Имам предвид себе си, защото кашата при Лили бе почнала още преди това. Всъщност вие навярно сте запознат с досието ѝ...

– Е, чак пък досие... – избъбрям. – Ако вземем и за такива като вас да отваряме досиета... Чел съм нещичко за нея в една справка, дето бяхте изредени всички от тайфата.

– Тя е всъщност едно нещастно същество...

„Като майка ти“, минава през ума ми.

– По-рано, искам да кажа, преди тоя бал, я познавах едва-едва, просто защото беше от квартала и защото като минаваше по улицата, хлапетиите се мушкаха в ребрата и си шепнеха „жена и половина“, като го разбираха в преносен и в буквален смисъл, защото, ако сте я виждали, тя е доста едра. Живееше само с баща си, тъй като майка ѝ бе починала – от ядове, както Лили казваше, – понеже баща ѝ никога не могъл да прости на жена си, че му е родила момиче. Има ги все още такива типове, знаете, и баща ѝ бе тъкмо от тях, и не стига, че бе превърнал Лили на слугиня, но я и ругаше непрекъснато за слабите бележки, а тя от пране и от чистене къде ще има време да си приготви добре уроците. На всичко отгоре, като поотрасна, взе да я държи под ключ – до училището, до бакалницата – и нищо повече. Само че той работеше в някаква администрация или експедиция на един вестник и работата му изискваше често да пътува и в такива случаи поверяваше Лили на съседката, а съседката, разбира се, няма да тръгне да върви подире ѝ, тъй че един ден

кашата се забъркала...

Момъкът млъква, поглежда почти пълната бутилка и запитва:

– Може ли все пак малко коняк? Съвсем малко, една глътка...

– Разбира се, нали сам ти предложих – промърморивам и му наливам половин чашка.

Той отпива наистина съвсем малко и отново се връща към историята си:

– Те имаха една таванска стаичка и бащата я даваше на студенти, за да си помага на заплатата, и тоя студент, дето живееше тогава у тях, взел, че се повеселил с Лили един-два пъти, когато бащата отсъствувал, и тя за късмет забременяла. Когато разбрала какво е станало и казала на студента, оня почнал да извърта в смисъл „не е от мене“, макар че тя преди него не била виждала друг мъж, и така се уплашил, че една нощ изчезнал от квартирата и повече не се вестил. Приятелките посъветвали Лили да иде в поликлиниката, понеже не била навършила осемнайсет години, и тя отишла, и всичко щяло да мине и замине, но ония от поликлиниката не знам с кой акъл взели, че уведомили бащата и оня се върнал в къщи като див звяр. А точно в това време шивачката от квартала била донесла на Лили абитуриентската рокля и тъкмо ѝ я пробвала, а оня тип се хвърлил върху Лили и почнал да я бие и да дърпа и да къса роклята. И Лили, разбира се, побягнала, а той я сподирал чак до стълбището и викал „марш, мръснице, от дома ми, да не си стъпила вече тук, мръсница такава“, и разни други от същия буквар.

Боян смачква цигарата в пепелника и наново ме поглежда:

– Да продължавам ли?

– Така не се пита – казвам. – Един разговор или се почва и свършва, или изобщо не се почва.

– А... добре... Мислех просто да не ви отегчавам... Всъщност всичко това го научих после от Лили. А в деня на самия абитуриентски бал при мене идва Роза, тая слабичката, сигурно я знаете, и вика: „Съгласен ли си да бъдеш кавалер на Лили, горката, много е нещастна. Събрахме пари – вика – и ѝ купихме една рокля, не бог знае какво, но все пак нова е, и искаме да я доведем на бала, защото е в такова състояние, че не знам какво може да направи, така че ако си съгласен да ѝ бъдеш кавалер...“ „Защо не – викам, – ако смяташ, че това ще бъде някаква утеха за нея.“ Така че, казах да ѝ съобщят, че ще я чакам вечерта в градинката при Военния клуб, а когато отидох, тя вече бе там, пременена в нова рокля, една съвсем проста рокля на някакви зелени карета, и на всичко отгоре тясна, и в тая рокля Лили ми се видя по-едра отвсякога и

ми стана даже неудобно, като си помислих, че ще вляза с такова момиче, какво ти момиче, с такава жена на бала, но понеже и аз не бях особено ослепителен в моя костюм конфекция, рекох си, какво пък толкова, и двамата сме една стока, и я поведох към ресторанта.

Боян отпива още четвърт глътка, запалва нова цигара от смачкано-то пакетче и продължава:

– Поведох я към ресторанта, а тя на всичко отгоре пита: „Не съм ли съвсем невъзможна в тая жабешка рокля?“ – „Защо да е жабешка – казвам, – съвсем редовна си е роклята.“ А тя: „Да имах малко повече пари, щях да си взема една друга, малко по-прилична, дето поне нямаше да ме стяга и да се боя, че ще се пръсне по шевовете.“ „Да имах повече пари – викам, щях да те инсталирам в един червен ягуар и да слезем сред ония зяпльовци и тия с фиатките да се пукнат от мъка.“ Но понеже приличната рокля я нямаше, а за ягуара и да не говорим, ние се промъкнахме иззад навалищата и влязохме незабелязани и когато седнахме в един ъгъл, дето вече се бе настанил нашият Апостол, малко ни поолекна и изобщо вечерта мина някак си, а през нощта спяхме у Марго, понеже техните ги нямаше и Лили изглеждаше почти щастлива, а аз, право казано, от цялата нощ съм запомнил само, че чорапите ѝ се бяха скъсали над коляното, понеже и те ѝ бяха тесни... Изобщо така почна...

Той пак ме поглежда, но тоя път не се осмелява да запита „Не ви ли отегчих?“

– Баща ѝ дълго време не искаше да я чуе, обаче той е един от тия мизерни еснафи, дето колкото повече вървят срещу приличието, толкова повече държат на него, и понеже съседите постоянно му говореха, че е срамота да изгони дъщеря си, той най-сетне премести парцалите ѝ в таванската стаичка и ѝ разреши да се засели там, но без да го безпокои за каквото и да било, а под „каквото и да било“ той имаше предвид храната и парите. И понеже дипломата ѝ беше ниска, трябваше да почне каквато и да е работа и добре, че знаеше да готви, та постъпи в кухнята на някакъв стол.

– Тя сега работи ли някъде?

– Работи си... пак там... От седем заранта до два...

– Значи не е съвсем изтървана?

Боян ме поглежда озадачено:

– В какъв смисъл?

– Известно ти е в какъв смисъл...

– А... Вие за морфина ли?... Че тя едва ли е взимала повече от два-три пъти, и то от немай-къде.

– Тъй ли?

– Уверявам ви. И се мъкне в компанията само зарад мене. И си бие витамин С, за да пази ампулите за мене, защото единствена тя знае тайната ми.

– Тогава ти си й задължен в известен смисъл...

– Е да, задължен съм. Но с какво да й се отплатя? С любов ли? А какво да правя, когато любовта не иде насила? Веднаж ми каза, че съм бил приветлив като некролог... „Тогава защо ходиш с мене?“ – викам. А тя: „Ами има хора, дето обичат да четат некролозите“. Само че и нейната физиономия прилича на некролог. Тя и аз – каква двойка, представяте ли си? Два некролога, които взаимно се четат. Мила ми е понякога... съжалявам я... но тя не иска това, тя би ме намразила за това, тя иска любов! Вкопчила се е за мене, също както майка ми, а аз искам да се откопча, разбирате ли, от майка си не мога да се откопча, понеже ми е майка и понеже не искам смъртта й да ми тежи на съвестта, но от Лили трябва да се откопча, защото както съм притиснат от тия две жени, все едно че от една страна ме прегръща истерията, а от друга – меланхолията...

Той прекъсва разказа, сетне запитва:

– Вие сте я виждали, нали?

– Коя точно? Истерията или Меланхолията?

– Лили.

– Само веднъж. И съвсем бегло.

– „Само веднъж“ тя може и да направи известно впечатление. Има мъже, които харесват такива жени. Но какво да правя, като на мене не ми харесва!... Това едро тяло и тая бяла кожа, и тая пълна ръка с много чист маникюр, и тоя дъх на кухня и на жена... Не казвам нищо, знам, че не може да се къпе по два пъти на ден в тоя мизерен таван и че се мъчи, доколкото може, да бъде чиста и спретната, но тази миризма на кухня сякаш е просмукала и нея, и тоя мизерен таван с купчината стари книги и стари вещи, навяващ меланхолия като самата нея, с нейната любов към черния цвят и към демодираните любовни романи, и към меланхоличната музика...

– Вкус, какво да се прави... – промърморвам, колкото да запълня паузата.

– Всичко това не е важно – забелязва изведнъж Боян. – Тя може да се къпе в одеколон. И да си прави ослепителен маникюр. И да си купи за трийсет лева една пъстра рокля като цветна градина. И да ходи всеки ден на фризьор. И дори да скрие тия предизвикателни бедра. И аз пак

няма да я обичам. Защото винаги ще ми напомня за самия мене, за нещо от мене, от старите ми неща, от майка ми, от тоя ампулено-аптечно-морфинен свят, от бъркотиите ми, от всичко това, което искам да забравя, да изтрия, да преодолея, разбирате ли?

– Мисля, че разбирам. Но не забравяй, че и нея все някой трябва да я разбере.

– Ами нека си го намери тоя някой. Нали ви казах, има мъже, дето я заглеждат. Да си намери един и да си уреди живота. А тя си втълпила да търси опора в такъв като мене, който и сам едва се държи на краката си. Или вие смятате, че трябва да се жертвувам?

– Не съм казал подобно нещо. И изобщо това са въпроси, които всеки сам си ги решава. Просто имай предвид, че тя е едно нещастно същество, както сам се изразяваш. Един човек, на когото никога в нищо не е вървяло.

– Също както и на мене.

– Вярно. Обаче ти си на път да се измъкнеш, сигурен съм, че ще се измъкнеш. А тя тъкмо сега е може би по-зле от всякога. Така че би могъл да я щадиш в границите на възможното.

– Как да я щадя?

– Ами например защо трябва непременно да се срещате в „София“, щом виждате, че Лили идва там, гледа ви и се дразни.

– Тя не се дразни. Тя направо боледува.

– Тъкмо затуй трябва да смените мястото. Това е уместно, ако щеш и професионално погледнато, понеже утре-другиден между двете може да стане и някакъв скандал и да усложни обстановката.

– Добре. Ще се постарая да сменя заведението. Макар че това не е лесно при такова капризно женче като Ана. „Аз съм си свикнала да ходя в «София»... Тук са ми познатите... Няма да капитулирам пред тая твоята“ – и други подобни.

– Знам, знам, но ти ще се справиш.

– Надявам се. И наистина съжалявам, че ви отнемам време с тия женски истории.

– Те се налагат отчасти от самата операция. Когато трябва да се използва дъщерята, за да се стигне до бумагите на бащата... Впрочем, как ти изглежда бащата?

– Харесва ми. Сериозен човек, спокоен. И най-вече – съвсем не се интересува от нас. Когато веднаж се сблъскахме в антрето и стана нужда Ана да ме представи, той измърмори: „Мисля, че вече сме се виждали...“ А тя: „Татко! Онзи, когото си виждал, беше Павел, а този е Боян.“

А той: „Възможно е, възможно е, не споря...“ После кимна с глава и си излезе. Сигурен съм, че ако на Лили се беше паднал такъв баща, нямаше да се извъди такава меланхоличка.

Разменяме още няколко думи по деловите задачи и момъкът става. Аз също ставам да го изпратя и едва тогава се сещам:

– Щях да забравя: вчера заранта не намери ли нещо в кутията?

– Да, наистина. Пак бяха оставили морфин. Тук е, нося го.

Боян вади не твърде охотно две кесийки с ампули и ми ги подава.

„Надявам се, че не си вземал от тях“ понечвам да запитам, но премълчавам. Сигурен съм, че и тоя път, както навярно и миналия, той е заделил нещичко за майка си.

* * *

– Какво ще кажеш за тоя Коко? – пита Борислав.

– Името звучи детински-невинно. Колкото до поведението...

– Според мене работата е ясна – отсича приятелят ми, като ми връща обратно сведенията и снимките.

– Ясна за тебе и за мене. Обаче фактите още ги няма тук, в папката.

Засага съдържанието на папката наистина е бедничко. Няколко снимки на Коко в таксито и въвн от него, няколко визуални момента от контактите му с различни клиенти плюс лаконична справка за действията му от последната събота насам. Химикалката ми си е позволила да постави знак върху следните пасажи:

„Условията за директно наблюдение на стълбището са твърде неблагоприятни, особено при изискването за крайна предпазливост. Наблюдението ще може да се осъществи ефикасно едва подир съответно оборудване, което вече е подготвено.“

„След като в неделя заранта в пощенската кутия на Касабова бе поставен материалът, не можа да се установи поради посочените причини дали някой е отворил кутията и прибрал материала. Напълно е възможно това да е станало в нощта на неделя срещу понеделник.“

„Неделята беше почивен ден на Коста Щерев (Коко) и пред целия този ден, както и през следващата нощ, той не е напускал дома си.“

„В понеделник Щерев застъпи на работа на пиацата на бул. Руски в шест часа заранта. В отделни справки са дадени точни часове, в които Щерев е вземал пътници, местата на потегляне,

посоката на отделните рейсове и имената на идентифицираните пътници.“

Изобщо подробна и съвестна справка, от която няма никаква практическа полза с изключение на един единствен пасаж, върху който химикалката ми се е разходила по-обстойно:

„В 10.35 ч. Щерев спира на бул. Стамболийски пред бюрото на чуждестранната авиокомпания и взема директора на бюрото Стоян Станев. Преди да спре на посоченото място, Щерев е подминал на два пъти с празно такси пътници, желаещи да наемат колата. При направената справка не можа да се установи с точност дали таксито се е явило в резултат на телефонно повикване от страна на бюрото. Щерев откарва Станев на ул. Оборище и го оставя пред дома му. По време на пътуването между пътника и шофьора не е имало разговор, освен няколко обикновени думи при заплащането.“

Ако има нещо, заслужаващо внимание в цялата информация, то е именно тоя пасаж. Борислав е на същото мнение, само че малко избързва в изводите си:

– Подминава на два пъти клиенти, за да спре триста метра по-натам. Ясна работа.

– Може да е бил извикан по телефона.

– Да, но виждаш, че следи от подобно повикване няма.

– Такива пропуски не са рядкост. От това не може да се прави капитал.

– За мене дори това прескачане на Станев до къщи е съмнително. В осем часа отива на работа, в десет и половина се връща, кой знае защо.

– На всеки човек могат да се случат непредвидени дреболии.

– Добре де, съгласен съм – вдига ръка Борислав. – Това още не е безспорен изобличителен материал. Но за мене работата е ясна.

Действително безспорните улики още липсват. Но налице са симптомите и догадките. И за да бъдат те подложени на проверка, извиквам лейтенанта и нареждам гражданинът Стоян Станев да бъде взет под наблюдение.

В тоя момент по телефона ми се обажда Драганов.

* * *

– Вие ли замествате другаря Драганов? – пита Лили, като нерешително застава до вратата.

– Аз, заповядайте...

– Само... не знам доколко сте в течение.

– В течение съм – казвам. – Заповядайте.

– Искам да кажа, дали познавате тия... нашата компания.

– Познавам я – потвърждавам за трети път. – Елате и седнете тук. Отдалеч малко трудно ви чувам.

Лили най-сетне приближава и се разполага на посочения стол пред бюрото, слага ръце в скута си и поглежда с носталгия димящата ми цигара.

– Можете да запалите, ако искате.

– Благодаря.

Тя поема предложеното пакетче, запушва и видимо се поотпуска. Този път Лили не е с оная невероятно къса пола, а с басмена рокля, останала навярно от миналото лято, защото е леко поизбеляла от пране. Една евтина рокля с някакви черни орнаменти, която ми напомня думите „и тая нейна любов към черния цвят...“

– Какво ви води насам?

Лили вдига тъмните си очи, изглеждащи още по-тъмни на това бяло лице, и произнася неуверено с ниския си, леко продран глас:

– Искам да ви съобщя нещо във връзка с компанията... във връзка с някои намерения...

– Ясно, разбирам – кимам аз, макар че още нищо не разбирам.

– Те се готвят да си разчистят сметките с Боян.

– Какви сметки?

– „Какви сметки?“... е, то така се казва... не знам, може би трябва да почна отначало.

– Да, така ще е най-добре.

– Това стана още преди седмица. Отивахме към „Ягода“ четиримата – Роза, аз, Апостол и Пепо, а Апостол казва:

„Компанията се разпада. Фантомас го похарчихме...“

Лили млъкна сепнато, сетила се, че е изгърсила нещо, което не е трябвало да споменава. Но понеже не давам вид, че съм разбрал, тя продължава:

„Марго – вика – мина от морфин на най-идиотския опиат – любовта, Боян и той далдиса по същото...“

„Ти тия на шапката ми ги разправяй – казва Пепо. – Боян и любов, глупости. И то не друг, а той, дето ампулите все не му стигаха.“

„Прав си – казва Апостол. – Работата с него не е чиста.“

„Не е чиста за тебе – вика Пепо. – А за него си е съвсем чиста: намерил е друг източник“

„Така ли мислиш?“ – пита Апостол, който понякога бавно загрява.

„Че как иначе? Такива като него на лечение ги пращат и пак не се отказват, а той – мини надвечер да го видиш в «София»: доволен, спокоен, като човек, дето винаги има дозата в малкото джобче. А ние в това време се вием като змии от нерви“

„Ти, Пепо, помниш ли, че дадохме клетва всичко да делим?“ – вика Апостол.

„Това за клетвата на него го припомни, не на мене“ – казва Пепо.

„Точно тъй ще направя: ще му го припомня. И така ще му го припомня, че цял живот няма да го забрави.“

– Това стана миналата седмица – повтаря Лили. – И аз даже не ги взех много на сериозно тия приказки, защото у нашите, и особено у тия двамата, празни приказки – колкото щеш. Обаче оттогава насам разговорът всеки ден се повтаря с малки изменения и Апостол все повече се навива, а той е от тия, дето бавно загряват, ама като се навият, могат всякакви поразии да направят.

Тя загася цигарата, обляга се на стола и продължава:

– А вчера в градината вече минаха от общите приказки към конкретни планове:

„Ще се редуваме – казва Пепо – и ще го следим неотстъпно. Един ден – ти, един ден – аз. И като се редуваме така, не може да не го сбараме.“

„Ще му взема става и ще го направя на кайма!“ – заканва се Апостол.

– Но макар Апостол най-много да се емчи, другият, Пепо, е по-опасен, ако питате мене. Истинско гангстерче. За една опаковка ампули може да продаде и собствената си майка.

– Нещо друго? – питам.

– Това малко ли е? Нали ви казвам: обмислиха план, почват да го следят и кой знае как ще се разправят с него.

– Сериозна работа – признавам. – А вие защо не предупредите Боян?

– Исках да го предупредя още миналата събота, но той ме избягва – отвръща стеснено Лили.

– Вие бяхте приятели, мисля...

– Бяхме.

– Дори, ако се не лъжа, вие заради него бяхте тръгнали с тая компания.

Тя едва забележимо кима с глава.

– Но сега Боян вече не е в компанията. Тогава какво търсите сред тия момчета – Пепо, Апостол...

Жената не казва нищо. И лицето ѝ също не говори нищо. Едно бяло, малко пълно, почти безизразно лице.

– Кажете де – подканям я. – Това не е разпит. Говорим като хора.

– А вие къде искате да се дяна? – поглежда ме тя ненадейно, като едва повишава тон.

– Един милион души живеят в тоя град, мойто момиче.

– Да, но човек не живее с един милион души, а с няколко близки хора... ако щете даже с едно едничко близко същество – отвърща тя с ниския си, леко продран глас.

– Не споря. Искях само да кажа, че изборът е богат. И тоя избор толкова по-лесно ще го направите, колкото по-бързо се измъкнете от затворения кръг на тия Пеповци и Рози.

– И как ще го направя тоя избор? Като тръгна да обикалям по улиците?

– Както са го направили хиляди други жени. Щом толкова свят е успял, значи задачата не е чак тъй трудна.

„Вие женен ли сте?“ – би могла да ме запита тя, ако беше по-досетлива. Но вместо туй навежда очи и произнася тихо:

– Аз моя избор вече съм го направила.

И тутакси ме запраща на изходната позиция.

– Доволна ли сте от работата си там, в стола? – запитвам, понеже няма какво друго да кажа.

– Работа, като всяка механична работа.

– Ако нещо друго повече ви влече, бихме могли да ви помогнем. Имате гимназиална диплома.

– Искях да стана учителка... или възпитателка в детска градина... Изобщо да бъда сред деца – поверява ми Лили някак стеснително.

Сетне гласът ѝ отново става апатичен:

– Но с тая моя биография... и с тая ниска диплома... не знам дали съм годна за нещо...

– Биографията ви едва сега започва.

– Само че зле – отвърща отегчено тя.

Мълчим няколко секунди. Сетне Лили запитва:

– Мога ли да си вървя?

– Да, разбира се.

– Надявам се, че ще вземете мерки по това, което ви казах – напомня тя, като се изправя.

– Не се безпокойте. Нали туй ни е работата. И благодаря за сведението.

Ставам и я изпращам до вратата, макар че в този кабинет това не се прави. И все ми се иска да ѝ кажа още нещо, макар че не знам какво.

ОСМА ГЛАВА

Този път служебната квартира е друга, макар че ако човек не се взира много внимателно, би могъл да я вземе за същата. В тая квартира неугледната тежка мебел е тапицирана в синьозелено, докато в предишната беше не помня каква. Май че пак синьозелена.

– Те вече те следят – усети ли ги?

– Още от първия момент – отвръща с едва сдържано самодоволство Боян. – И двамата са толкова непохватни.

– Можем веднага да ги обезвредим, но рискуваме да издадем присъствието си.

– Излишно е да се безпокоите – забелязва момъкът. – Те са не толкова по реалните действия, колкото по разиграването на роли. В най-лошия случай ще се стигне до размяната на няколко юмука. Познавам ги много добре.

– Юмуците също не са желателни. Изобщо – гюрултията под каквато и да било форма. Трябва просто да им се изплъзваш и да ги прашаш за зелен хайвер, когато, разбира се, е наложително.

– Не бойте се, добре съм усвоил похватите ви.

Това е хубаво, че е добил известна самоувереност. Без малко самоувереност нищо не става, стига само да не се превишава нормата.

– Този Апостол ми се вижда опасен тип. Има понякога вид на екзалтиран.

– Той е просто фантазър. Пълен откачалник. Пепо е по-опасен. Перверзно момче.

– В какъв смисъл?

– Ами той не прави разлика между добро и лошо. Ама никак, разбирате ли, никак! Ако му кажат „Иди удари ножа на оня човек и му вземи парите“, готов е да го направи, стига да е сигурен, че няма да го хванат. И ще го направи не от жестокост, а така, защото за него няма разлика между добро и лошо. На времето, преди да затъне в наркоманията, знаете ли за какво мечтаеше?

– Нямам понятие.

– Да избяга на Запад. Ама защо, мислите?

Той ме поглежда, сякаш чака да отговоря, макар да знае, че и по тоя въпрос съм пълен невежа.

– Един ден ги слушам да се разправят с Апостол: „Да работиш, да

бъдеш полезен... – вика Апостол. – Да работиш и нищо повече... А пък аз не искам да работя, а де! Искам да живея ей така, както ми се живее. Да живея, без да принасям полза.“ А Пепо: „Така можеш да живееш само на Запад“. „И там не може – вика Апостол. – И там трябва да принасяш полза.“ „Там поне можеш да станеш гангстер“ – казва Пепо – „Не искам да ставам гангстер“ – отвръща Апостол. „Аз пък искам. Най-много това искам... Америка... страната на неограничените възможности... особено за един гангстер. Има банки, има автомати, има подземен свят... страната на неограничените възможности.“

– И откога у него такива мисли?

– А, той от малък си беше такъв. Само поразии правеше. Колко бой е изял... Може би затова постепенно стана по-предпазлив. Пепо е реалист. А она е фантазьор. Също като Дон Кихот и Санчо Панса. И на вид са такива: Апостол – като върлина, а Пепо – дребен и набит.

– Този, Апостол, откога го познаваш?

– Ами че той живее в кооперацията срещу нас. От дете го зная. В един клас сме учили.

– И той ли беше като Пепо?

– Не. Не бих казал. По моему той не е лош, а по-скоро...

– „Едно нещастно същество“ – подсказвам.

– Именно. В по-долните класове го смятаха за глупака на класа, а когато взе да расте нависоко и да става като върлина, му се смееха на боя, а понеже и той бе остър в езика и не им прощаваше, постоянно ставаха спречквания и постоянно някой му подхвърляше „Растеш за сметка на акъла си бе, крачун“ или „Баща ти е бил пиан, кога те е правил“.

Боян ме поглежда, за да провери не ми ли досажда и не става ли прекалено обстоятелствен. Този момък, който в началото ми се бе сторил толкова мълчалив и затворен, всъщност обича разговора и изглежда достатъчно впечатлителен, за да стане журналист, макар че аз нищо не разбирам от журналистика и нямам понятие какво точно се изисква за такава професия...

И понеже седя спокойно отпуснат на овехтялото синьозелено канапе, младежът продължава:

– Ако питате мене, Апостол не беше глупав, но умът му се движеше само в една посока, в посоката на фантазиите, и затова седеше по време на час като отнесен и учеше уроците си пет за четири, и учителите трябваше да го подпират с патерици, за да го избутат някак си до дипломата... Колкото до баща му, не знам дали го беше правил пиан, но това не е изключено, защото баща му, откакто го помня, въвн от

службицата в учреждението имаше само две занимания – да се тътре с пазарската чанта по бакалниците и да седи в кварталната кръчма пред чаша гроздова. Той никога не беше пиян, само че никога не беше и трезвен, и тоя живот го караше като муха без глава, и единственото, дето беше успял да си извоюва в тоя живот между заповедите на началството и заповедите на жена си, бяха няколкото междучасия в кръчмата, всяко от което траеше по една ракия...

– А майката?

– И тя не бе цвете. Апостол наричаше майка си „държанката на баща ми“, защото тя не му беше истинска майка и защото не можеше да я понася, както и тя – него. Но ако Апостол беше с ръст на баскетболист, тя пък имаше данни за тежка атлетика и когато той сполучеше да я вбеси с острия си език, и когато тя успееше да го сгащи в някой ъгъл, започваше така да го млати, че господ да му е на помощ. Тя и оная муха без глава всъщност бяха законно омъжени, както си му е редът, с подписи в райсъвета, с медицински и всичко останало, но това не пречеше на Апостол да я нарича „държанката на баща ми“, а понякога да употребява вместо „държанката“ и една по-силна дума, защото той лично смяташе брака за недействителен, тъй като никой не бе искал неговото разрешение. Така че той отказваше да я приеме за родител и отвръщаше на наставленията ѝ с безочливата си усмивка и с по някоя обидна дума, а тя го млатеше и аз бях напълно в течение на техните семейни отношения, защото Апостол, както ви казах, живееше насреща, и то точно в етажа под нас, и аз можех да наблюдавам през отворения прозорец как шампионката по атлетика размахва в ъгъла юмруците си, докато горкият Апостол опитва да се измъкне някак под мишниците ѝ. Той обикновено издържаше на бой, но веднъж, изглежда, мащехата прекали и наистина го вбеси, загдето Апостол докопчи с дългата си ръка най-близкия стол и го строши на късове в главата на шампионката. А когато грамадата се олюля, той я подкрепи с една ръка, за да не падне, а с другата я удари в лицето. После повтори и потрети и продължи да я удря, за да си отмъсти за всички загубени мачове, и когато тя се свлече на земята, продължи да я блъска с дългите си крака, додето не се умори. Сетне прибра в един орфан куфар няколко стари дрехи и няколко стари книги – тогава той още четеше книги – и напусна квартирата. За него това не бе кой знае какъв проблем, понеже само месец му оставаше до постъпването в казармата. А додето излезе от казармата, нещата се промениха, понеже шампионката се помина. Не от побоя, разбира се – тя бе твърде здрава, за да рухне от един стол и от няколко хилави ритника, а много по-късно

от съвсем невинен грип. Нали знаете, бабаитите понякога им стига един грип, за да идат на кино, докато хилавите издържат и на двойна бронхопневмония.

– Апостол? Доколкото знам, той не се е държал зле в казармата.

– Възможно е. Но знаете ли какво ми каза, когато го пуснаха? „За каторга се бях приготвил, Бояне. И да беше каторга, по-лесно щях да я изтърпя. А те бият на съзнателност и на колективност и на разни такива... Ужас... Съзнателност и колективност, разбираш ли?“ „Че какво от това?“ – „Е как какво, бе? Ами че аз, като ме гледаш така, виждаш ли ме съзнателен и колективен? Че аз, когато другите маршируват, ми се иска да седна наред улицата, и когато пеят, не мога да отворя уста, а мълкнат ли, иде ми да зарева, соло да зарева, разбираш ли?“ Ето, това си е Апостол – все на контра и само на контра, защото още от малък си беше на контра с другите.

– Е да, но не живее сам, а поддържа цяла компании около себе си.

– Защото си въобразява, че той е шефът. Всъщност никой не го брои сериозно за шеф, обаче той си мисли, че е шефът. И смята даже, че в самото му име е скрито предсказание. Понеже е Апостол.

– Доста хора носят това име, без да са апостоли на нещо – забелязвам.

– Така е. Но той смята, че е апостол. „Апостолът на наркотика“ – такова прозвище си е измислил. И ако сега страда, то е, защото очакваше компанията да нараства, а тя се разпада...

– А имаше ли шансове да нарасне?

– Ако питате мене – никакви. Младежите от квартала ни избягват, и ние ги избягваме, и изобщо изолацията е пълна.

– Майка ти как е? – сменям темата.

– Все така. Просто страшно е да я гледа човек. Ако я видите само как наднича от стаята си, щом чуе да влизам, как подава глава с тия разрошени коси и това мъртвешко лице, и тия ужасни очи...

– Даа... И ти й помагаш, като заделяш по нещо от ампулите, дето ги намиращ в пощенската кутия...

Той ме поглежда неловко. Сетне промърморва:

– Ако знаехте само как вика, когато остане без морфин... Вика и стене и не може просто да се побере в кожата си...

– Затуй трябва да иде на лечение.

– Недейте! Това съвсем ще я убие.

– Чакай – спирам го. – Досега ти си искал всичко сам да оправиш и затова си хлътнал в тоя батак. Решил си, че си сам на тоя свят... и в това

ти е грешката. Защото не си сам – запомни го!

Поглеждам го настойчиво, сетне произнасям с друг тон:

– Питам къде то трябва и се оказва, че може да й се помогне. Не става дума за Курило или нещо от този род, а примерно за една спокойна светла стая, малко морфин за началото, после – още по-малко, а сетне вместо морфин – дестилирана вода, додето дойде време да спестим и водата.

– Но тя... тя още като чуе...

– За това не бери грижа. Няма да чуе и изобщо има си начин всичко да стане, както му е редът.

И понеже той още се колебае, подхвърлям:

– А даваш ли си сметка какво ще се случи, ако някой ден твоите приятели решат да ти пратят не ампули с морфин, а с нещо друго?

– Нима допускате...

– Допускам го и още как! Те са го правили вече този номер, нищо не им пречи да го повторят. Особено след като решат, че операцията може да приключи и че се налага да заличат дирите. Те не могат да се грижат за снабдяването ти до дълбока старост. А един наркоман, останал без морфин, се превръща в голяма опасност. Защото за тях ти си наркоман, ако не си го забравил.

* * *

Една седмица по-късно. Юни се е оказал топъл и слънчев точно според календарното разписание, но в тая ранна заран още е приятно прохладно и аз подир ободрителна доза кафе излизам от дома си и заставам на тротоара в почти отлично настроение.

Новото такси москвич, което са ми пратили, се появява иззад ъгъла, намалява ход и плавно спира до бордюра.

– Накъде ще обичате? – пита шофьорът, след като се настанявам до него.

– Накъдето щете.

– Как така? – поглежда ме учудено човекът.

– Искам да кажа, че не държа на посоката – уточнявам.

– Но аз държа – възразява той, като продължава да ме гледа с недоумение. – Нали трябва да впиша нещо в тефтера...

– Тогава пишете каквото и да е. Например Централния затвор.

– Шегувате се – промърморва оня.

– С такива работи като затвора шега не бива – произнасям поучително. – И тъкмо там е грешката ви, господин Коко.

Господин Коко, когото най-после мога да наблюдавам отблизо, е

вече в края на младостта, но с все още запазена сладникава хубост на кинозвезда от епохата на немия филм. Зад тая почти женствена хубост обаче вероятно е скрита здрава нервна система. Той дори не мигва пред многозначителния ми намек и само промърморва:

– На един таксиджия му се случва да има работа с всякакви хора, но да ви кажа, за пръв път срещам скица като вас.

– Вярвам ви – кимам. – Ако бяхте ме срещнали по-рано, отдавна вече нямаше да се радвате на свободата.

И като се извърщам рязко на седалката и се облягам на волана, прозвонавам тихо, но твърдо в лицето му:

– Добре, нека спестим километража. Можем и тук да поговорим, още повече разговорът ще бъде къс: темата, както вече се сещате, са вашите рейсове от пощенската кутия на Касабова до гражданина Стоян Станев.

Така, както съм се извърнал и съм сложил ръка на кормилото, аз просто съм блокирал хубавеца в ъгъла до прозореца. Но този физически натиск е дребна работа пред натиска, упражнен от горната фраза. Коко се опитва да каже нещо, обаче само безшумно отваря и затваря уста като риба на сухо.

– Чакам да чуж мнението ви върху посочената тема – подканям го, без да повишавам тон. – И моля ви, не се опитвайте да отричате, да извъртате и изобщо да ми губите времето, защото цялата ви куриерска дейност е неопровержимо документирана.

Променям позата, за да дам възможност на Коко да си поеме дъх и за да мога да извадя от джоба няколко снимки, получени вчера заедно с текущата справка за действия на гражданина Коста Щерев.

– Един малък спомен от момента при отваряне на кутията – обяснявам, като му подхвърлям едната снимка. – И още един спомен от срещата ви с посочения Станев. Вие го разхождате всеки понеделник, нали? Взимате го от различни места и в различен час, но денят е винаги същият, нали? Пропускате другите граждани, но него никога не пропускате да го вземете, нали? Защото поверителният материал му е нужен, пък и вие не държите твърде да го разнасяте в джоба си, нали?

Сервирам му сам всичко това, което всъщност би трябвало да чуя от него, понеже искам да скъся диалога и нямам време за губене. Той ме слуша с облещени очи и с такова напрежение, че дори бакенбардите му леко щръкват нагоре, а постепенната промяна в израза на лицето му подсказва, че диалогът наистина ще бъде кратък.

– Всичко това е вярно – размърдва той пресъхналите си устни. – И

съвсем не мисля да го отричам. Не разбирам само какво престъпление съм извършил.

– Не разбирате? А какъв е бил, според вас, смисълът на това ваше куриерство? Пренасяне на любовни писма?

– Във всеки случай на лична кореспонденция.

– За лична кореспонденция господин Станев си има лична пощенска кутия. Дори две кутии: едната – в къщи, другата – в Централната поща.

– Това за кутията в пощата от вас го чувам. Той ми каза, че получава писма, които не иска да стават известни на семейството му, и понеже е стар клиент...

– А, вие го знаете като клиент... Аз пък мислех, че сте съученици от гимназията.

– Вярно, съученици сме – отстъпва бързо Коко. – Но отдавна не бяхме се виждали. Животът ни раздели...

– Нищо, сега пак ще ви събере. Сещате се къде.

– Но аз наистина не знам...

И този същото.

– И какво като не знаете? Смятате, че това тутакси ви оневинява? Налага се да ви разубеда: знаете или не, вие сте извършили тежко престъпление и ще си понесете отговорността.

Той ме поглежда, обаче мигом отмества очи и изразът му става съвсем подтиснат.

– При това позволете да ви кажа, че позата ви на наивник няма никакви шансове за успех. Изключителната предпазливост, с която сте действували, свидетелствува, че сте знаели много добре каква рискована работа ви е поверена.

– Такива бяха нарежданията на Станев.

– Не се съмнявам. Но вие не сте дете и знаете, че такива нареждания няма да се дават, ако се касае за невинна лична кореспонденция.

Той отново се готви да възрази нещо, ала аз го изпреварвам.

– А нощните ви тайни посещения до вратата на Дечев?

– Кой Дечев?

– Този същият, шафнерът от вагон-ли.

Репликата е хвърлена малко напосоки, но както се и надявам, попада на място. Защото Коко мълчи, а в подобна минута мълчанието е най-добрият знак за съгласие.

– Така че запалвай мотора и тръгвай!

– Къде? Към Централния ли?...

– Засега – не. Ще ти дам известна пауза. В случай, че проявиш малко разум, разбира се. Карай към бюрото на авиокомпанията.

* * *

– Вие идвате във връзка със заминаването на делегацията за СИВ? – запитва Станев, като ме поглежда без особен интерес.

Това е мъж с масивно телосложение, за когото този малък модерен кабинет изглежда прекалено тесен и крехък. Имам чувството, че ако натисне по-силно металическото бюро или ако се облегне по-непредпазливо на бледосивата стена, всичко ще се разлети на парчета.

– Не идвам за СИВ, а за нещо друго, пак служебно – пояснявам, като показвам картата си.

Станев хвърля безучастен поглед върху документа и прави лек жест с едрата си здрава ръка:

– Разполагайте се...

– Бих предпочел разговорът да се състои в моя кабинет – отвърщам любезно. – И по възможност – веднага. Работата е бърза.

– Щом е така...

Той измъква непредпазливо едрото си тяло иззад бюрото и поема шапката си от закачалката. Една подробност, неподходяща може би за годишния сезон, но напълно подходяща за напредналата фаза на оплешивяване, в която се намира темето на Станев.

– Кола имате ли? – питам.

– За жалост – не. Според мене, няма нищо по-удобно от обществения транспорт.

– Изцяло споделям мнението ви. Аз също дойдох с такси.

Той го зърва това такси още щом отваря вратата на агенцията, но нито мускул не трепва по четвъртитото му, грубо одялано лице. Заемаме места на задната седалка, давам адреса и Коко потегля при пълно мълчание от страна на всички присъстващи.

– Чакай тук – нареждам на шофьора, когато стигаме сградата на съответната служба.

Спътникът ми не дава вид да е чул фразата. Въвеждам го в учреждениято и го напътвам към съответния кабинет, който не е моят кабинет, но за момента ни е предоставен за пълно ползуване.

– Разполагайте се... – казвам, за да му върна гостоприемството.

Той сяда бавно на един стол, след като предварително го оглежда критично. Столът не е нещо особено, обаче се оказва издръжлив и само жаловито изскърцва.

– Имам чувството, че и двамата с вас използваме едно и също такси – забелязвам, като се настанявам зад бюрото. – Което, разбира се, не може да се каже за кутията на Касабова, дето вие сте пълен господар.

Той не отговаря, а само ме гледа с израз на безучастие и на леко отегчение.

– Изобщо не смятате ли, че прекалено сте обсебили една област, която би трябвало да бъде монопол на пощенската администрация? Кокко... Касабова... Шафнера Дечев...

Той продължава да седи срещу мене, безмълвен и непревземаем с това масивно четвъртито туловище. У тоя човек всичко е четвъртито и някак ръбесто – челото, широката брада, раменете, едрите ръце с къси пръсти.

– Имам чувството, че не ме слушате – избъблям добродушно.

– Слушам ви най-внимателно – отвръща най-сетне човекът-шкаф. – И ще продължавам да ви слушам. И мисля, че до края ще бъде все тъй: вие ще говорите, аз ще слушам.

– Ето тук се лъжете – подхвърлям все тъй добродушно. – Вие не сте стар, макар че ви викат Стария, обаче сте достатъчно зрял, за да прецените, че ще се наложи да заговорите.

– Не допускам – поклаща бавно голата си ръбеста глава Станев. – И за да не се отегчаваме взаимно, мога да ви обясня защо не го допускам.

– Ще бъда благодарен да чуя.

– Вие донякъде сте попритиснали, а донякъде сте и окуражили ония тримата, като сте им обещали навярно смекчаване на присъдата. Това си е в реда на нещата. Мене обаче трудно ще успеете да притиснете, а не разполагате и с нищо, което бихте могли да ми обещаете.

Той потупва леко бюрото с масивната си ръка, сякаш да провери здравината му, и допълва:

– Доколкото мога да съдя по прозрачните ви намеци, вие се готвите да ми окачите най-тежкото обвинение. А за такова най-тежко обвинение се дава и най-тежко наказание. Не искам да засягам въпроса, доколко това обвинение е основателно. Но съвсем очевидно е, че след като сте си втълпили да го поддържате, аз нищо добро не мога да очаквам от вас. А когато един човек не може нищо да обещае, той нищо няма и да получи.

– Съвсем логично – признавам. – Само че вашата логика е логика на търговските сделки. А ние тук не правим сделки. Това – първо. Второ, разсъжденията ви дори от търговска гледна точка не са напълно издържани. Аз може би няма да ви предложа нищо. Обаче и вие не сте в

състояние да ми дадете нищо. Защото всичко, което бихте казали, с изключение на някои малки подробности, не само ни е вече известно, но е и съответно доказано, документирано, протоколирано и пр. Следователно сделката се очертава като нищо срещу нищо. Нищо срещу нищо – това в края на краищата може би не е печалба, обаче и не е никаква загуба за вас.

– Загуба е – възразява спокойно Станев. – Загуба на някой и друг месец живот. Защо да ви скъсявам следствието и процедурата? Човек винаги иска да поживее малко повече, та дори и това „малко повече“ да е още един ден.

– Вие наричате това живот? Да живееш в очакване на най-тежкото наказание?...

– Минутка! – той вдига лениво четвъртитата си длан. – Аз съвсем не съм убеден, че ще успеете да скалпите нещо що-годе убедително за процеса. Ония тримата може да са ви надрънкали доста работи, но каквито и да са тия работи, те не могат да имат особена тежест.

– Да, доколкото техните показания осветляват само едната страна на аферата: въпроса за канала. Ние обаче имаме пълни сведения и за другата страна: характера на сведенията, прехвърляни по канала.

Изваждам от чекмеджето пачка снимки и небрежно ги хвърлям през бюрото към Станев:

– Това са факсимилета на секретните материали, които вие сте получавали и предавали на Томас.

Той дори не взема снимките, само бегло ги поглежда, но имам впечатлението, че въсърното му лице е станало изведнаж още по-жълто, доколкото това е възможно.

– Вие не можете да докажете, че такива именно материали са били поставяни в кутията на Касабова, а от там – прехвърляни на мене.

– И тук се лъжете. Това също е вече доказано, документирано и протоколирано въз основа пълните признания на човека, който е заснимал тия материали и е оставял копията у Касабова. Става дума за оня момък, Боян Ангелов.

Истински шкаф. Нито един мускул не трепва по лицето му, но жълтовосъчният цвят вече бие към пепеляво.

– Когато към тия факти се прибавят и показанията на другаря Раев, който ще идентифицира секретните документи, веригата ще се затвори напълно.

– Искате да кажете – примката около врата ми – произнася с нотка на мрачен хумор Станев, – и с това щедро обещание в ръце вие идвате

да искате нещо от мене?...

– Както сам виждате, ние няма какво да искаме освен някакви дребни подробности, защото което ни е нужно, вече си го имаме. А за дребните подробности аз съм готов да ви заплатя с нещо не съвсем дребно: да ви оставя още известно време на свобода при условие, че ще се въздържате от всякакви лудории.

– Да ми позволите да се прибера в къщи?

– В къщи или в бюрото, изобщо да продължите обичайния си живот, включително и нелегалната дейност.

Той размисля известно време, като леко потупва масата с късите си пръсти.

– Прибавете към салдото и туй – казвам, за да му помогна в размислите, – че при добра воля и примерно държане от ваша страна и изобщо, ако не ме карате да ви тегля с кука признанията от устата, не е изключено тежкото ви наказание да не бъде от най-тежкия вариант.

Станев мълчи още известно време, сетне тупва решително бюрото с лапата си и отсича:

– Добре. Съгласих се.

* * *

– И така, господин Томас, – произнасям вежливо – вашата мрежа работи безукорно. Ангелов заснима секретните документи, намиращи се в бюрото на Раев, и ги поставя в кутията на Касабова. Коко ги отнася на Станев. Станев ги предава на маникюристката на вашия помощник Бенет. А Бенет ги поставя на масата ви и козирува. Само че по силата на един абсурд, или по-точно по силата на правилата, с които се води нашата игра, в резултат на цялата тази безукорна работа вие не получавате нищо повече от въздух под налягане. Защото и Ангелов, и Касабов, и Коко, и Станев работят вече не за вас, а за нас.

Томас не казва нищо.

– Подир сериозния си провал в Африка вие сте дошли тук, господин Томас, с твърдото намерение да се реабилитирате пред шефовете си. Вие сте успели да надушите, че в ръцете на Раев се намират строго секретни документи, свързани с дейността и проектите на СИВ, и сте изработили доста ефикасна система за проникване до тия документи. Един голям удар, нали, господин Томас, който тутакси би ви издигнал в очите на вашите шефове и би ви осигурил по-нататъшна блестяща кариера. Само че вие сте действували малко рисковано и сте решили да играете на всичко или нищо. А ето че сега играта е приключена и

резултатът е малко повече от нищо. Резултатът е пълна катастрофа, край на кариерата ви, а може би и нещо по-тежко.

Томас и този път не отговаря, и то по причини от чисто техническо естество: той отсъствава от кабинета ми.

Аз обаче имам сериозното намерение да видя все пак някой ден този господин, разбира се, не тук, а нейде другаде. Затова не е излишно да преговоря репликите си. И тъкмо се готвя да продължа, телефонът иззвънява.

„Честит рожден ден“ – чувам гласа на Маргарита.

– Ти ме смайваш, скъпа – възклиждавам. – Аз самият отдавна съм забравил кога ми е рожденият ден.

„Желая ти всичко, което ти сам би си пожелал.“

– Това трябва да се означава – отвърщам. – Не рожденият ден, а фактът, че някой все пак се е сетил за него.

Така че привечер ние с Маргарита се озоваваме на терасата на ресторанта, за да означуваме горепосочения факт.

– Ослепителна си...

– Занасяш се.

Макар и не чак ослепителна, тя изглежда наистина твърде добре в лятната рокля с благородни есенни тонове, а обувките на висок ток са възстановили донейде тая стройност, която пълнотата отдавна се опитва да наруши.

Вечерята този път минава без гарнитури от спомени и излияния и дори критичната фаза на десерта и кафето не предизвиква опасни обрати в разговора.

– Един малък коняк?

Маргарита поклаща глава:

– Предпочитам да се разходим.

Аз лично бих предпочел един малък коняк пред една дълга разходка, но не си позволявам волността да възразя.

Тръгваме по бул. Руски, който в тая съботна юнска вечер е значително по-оживен от необходимото, и Маргарита ме хваща подръка, и ние се движим така сред навалищата на безгрижната младост, една вече не съвсем млада двойка, която обаче не мисли още да се предава.

– Ти май днес навършваш четиридесет и четири – забелязва дамата, отгатнала, както обикновено, мислите ми.

– Изчисленията ти са безпощадно точни.

– За мъжа това още не е възраст – успокоява ме тя.

– Чул те господ. Във всеки случай като гледам тоя млад свят

наоколо...

– ...Изпитваш кротко чувство на завист – допълва Маргарита.

– Там е, че не изпитвам чувство на завист. Усещам се стар, но не изпитвам чувство на завист.

– Струват ти се прекалено празноглави, за да им завиждаш...

– Не. Струват ми се твърде различни от това, което аз съм бил, и не изпитвам желание да бъда като тях.

– Е да, когато младостта си отиде, остава утехата на мъдростта.

– И това не е. Нямам никакво самочувствие на мъдрец.

Тя не възразява и ние минаваме край паметника на Цар Освободител, за да навлезем в алеята под гъстата листовина на кестените, ярко зелени и странни в сиянието на електрическите лампи. Вървим един до друг, всеки потънал в себе си, и аз не знам за какво мисли тя, но моите мисли ме връщат към годините на младостта, когато цялото ми имущество бяха полувоенните дрехи и тежкия парабелум на кръста и когато се живееше тъй леко, макар никога да не знаех дали ще доживея до следващата нощ. Връщам се към тая отминала младост и се мъча да проумея какво толкова скъпо има в нея, та не бих я разменил с младостта на тия наоколо, какво толкова хубаво, освен че е била моя младост.

Стигаме до парка, чийто вход е тъй разширен и благоустроен, та вече е престанал да съществува, и след като се промъкваме не без мъка през навалицата и суетнята около езерото, поемаме бавно по една алея, значително по-тиха и здрачна, осветена само тук-там от студеното сияние на самотен флуоресцент.

– Да седнем, ако искаш – предлагам, когато стигаме до една празна скамейка.

– Не искам тук. Не помниш ли, че ей там насреща се разделихме някога...

– Какво значение? Щом раздялата не е била окончателна...

– Окончателна беше... И ти го знаеш много добре.

„Нали пак сме заедно?“ – бих могъл да възразя, но това изведнаж би тласнало разговора в опасна посока. И ние отминаваме мълчаливо мястото на скръбния спомен, на тоя стар шлагерен мотив за разлъката, и продължаваме нататък – към значително по-безлични в емоционално отношение алеи.

– Тук можем да седнем – предлага по едно време Маргарита.

Скамейката наистина е празна, вероятно защото е ярко осветена от белия конус на флуоресцента. Насреща в сянката е значително по-оживено. Две двойки по братски са си разделили скамейката и се прегръщат

в двата ѝ края. Ние обаче невъзмутимо се разполагаме в бялото сияние, защото нямаме намерение да се прегръщаме. Само това ни липсва, да седнем да се прегръщаме.

– Знаеш ли – произнася по едно време Маргарита, – ти се оказва прав, когато говореше, че вместо да мисля за хубавото, което не е дошло, по-добре е да мисля за хубавото, което може да дойде.

– Тъй ли? – запитвам недоверчиво, защото, когато един комплимент идва от нейна страна, той едва ли е истински комплимент.

– Да. И хубавото наистина дойде.

– Под каква форма?

– Под формата на петдесетгодишен мъж, добре запазен, сериозен и с отлично служебно положение. Накъсо казано – моят шеф.

– Радвам се за тебе – избъбрям не твърде уверено.

– Вчера беше нещо неразположен и ме извика у дома си да му занеса някакви книжа. Изпрати колата да ме доведе, прие ме, облечен в изряден тъмносин халат, въведе ме в уютния хол и вместо да вземе книжата и да ме отпрати, предложи ликьор и кафе.

„Всъщност аз не съм на смъртно легло – призна той – и спокойно бих могъл сам да дойда до управлението, но си позволих да ви повикам тук, понеже, искам да ви кажа две думи, които – боя се – биха прозвучали доста нелепо в обстановката на служебния кабинет.“

– Аз, естествено, веднага се сетих какви ще са тия две думи, защото на няколко пъти бях улавяла красноречивите му погледи, но това с нищо не намали удоволствието на сюрприза. Едно любовно признание в края на краищата винаги е нещо по-приятно от кафе с ликьор, особено когато си стигнала до известна възраст.

– Трийсет и три години не са възраст за жена като тебе – възразявам галантно.

– Мерси... Но да се върнем към хубавото. И така тия две думи се оказаха същите, които подозирах, с тая разлика, че не бяха две думи, а прецизна и изчерпателна мотивировка, и шефът започна с констатацията, че отдавна съм му направила впечатление, но че той не е от хората, използващи служебното си положение за сантиментални придобивки, и че в същото време се е старал да се въздържа от нещо по-сериозно, поради голямата вече дъщеря, с която живеел след развода си и която вероятно би приела болезнено един негов брак. Тъкмо вчера обаче тая същата, и впрочем единствена негова дъщеря, била споделила намерението си сама да встъпи в брак, и това вече разкривало пълна възможност за неговия собствен брак, така че не бих ли се съгласила да взема

участие в споменатото начинание като един от партньорите на въпросния брак. Изобщо думата брак се споменаваеше твърде често, а това е една действително приятна музика почти за всяка жена.

– Ти по-добре знаеш – произнасям уклончиво.

– Аз, естествено, отговорих, че съм поласкана, но че начинанието, като всяко сериозно начинание, изисква сериозно обмисляне и че при всички случаи това обмисляне следва да включи и една малка подробност – моите две деца.

„Но за тях, доколкото знам, се грижи вашата леля...“ – забеляза шефът, разкривайки с тая фраза, че всъщност обмислянето той вече го е извършил, и то върху основата на сериозна информация.

„Да, обаче те все пак трябва да живеят с мене.“

„Това действително е проблем – призна шефът. – Но струва ми се, не бива да драматизираме нещата. Най-правилно ще е дори да ги оставим на първо време така, както са си били. Аз ще издействувам да запазите сегашната си квартира, за да бъде тя използвана от леля ви и децата, а вие ще можете да живеете и при мене, и при тях, додето обмислим радикалното разрешение.“

„А смятате ли, че тая междинна ситуация ще продължи дълго?“ – позволих си да запитам.

„Страхувам се, че не – засмя се той. – Аз съм човек на привичките, но в края на краищата отстъпвам. И изобщо, ако решим основния въпрос, въпроса за брака, сигурен съм, че ще намерим приемливо решение и на всички останали въпроси.“

Маргарита ме поглежда и подхвърля:

– Отстъпчив човек, нали?

– Ако беше толкова отстъпчив, едва ли би се развел с първата си жена.

– Не. Там работата е била по-различна. Доколкото знам, първата му жена е била наистина една трудно поносима красавица.

– Възможно е. А какви други достойнства има освен отстъпчивостта?

– Нали ти казах! Добре запазен, сериозен, с отлично служебно положение. Мога да добавя още: възпитан, работлив, бих казала дори човек, който не знае нищо друго вън от работата.

– И как е името на това съвършенство?

– Раев.

– Светът е малък! – въздъхвам. – Да не говорим за София...

– Познаваш ли го?

– Не лично, но съм чувал за него. Взимам си ирониите назад. Наистина сериозен човек. Честито!

– Струва ми се, че малко избързваш с честитките – промърморва Маргарита. – Аз всъщност нямам никакво намерение да се омъжвам за него. Изобщо ще подмина и този път хубавото.

– Защо?

– Ами по девет причини. И първо, защото не ми изглежда хубаво.

– На тебе наистина е трудно да ти се угоди.

– Не съм толкова мъчна. Но мисля, че отнапред мога да предвидя диагнозата на неуспеха. Един наистина сериозен човек, тъй вдаден в работата, че не е разбрал как годините са минали. И ето го, че се е сепнал и е усетил жаждата по жена, тая жажда на презриващите мъже, почти болезнена, понеже е съчетана със страха от невъзвратимото. А после, естествено, жаждата бързо ще мине и той ще се прибира в къщи след работа, за да чете вестници в мое присъствие и за да внася своя дял в общото мълчание, или да проверява домакинските сметки, или да ме пита, изпълнен с мрачни подозрения, какво съм правила през тоя половин час между излизането си от фризьорката и прибирането си в къщи.

– Наистина е трудно да ти се угоди – повтарям. – Боя се, че твоят модел за бъдещ съпруг винаги е бил един невъзможен човек.

– Именно – кима Маргарита. – Един невъзможен човек. Съвсем невъзможен. Като тебе.

И добавя:

– Хайде да си вървим.

* * *

Омразният свредел продължително дълбае в главата ми. Сетне спира, а сетне отново и по-дълбоко се забива в тая моя нещастна глава.

Докопчвам в просъница телефонната слушалка, но чувам само сигнала за свободна линия. И едва тогава проумявам, че звънът иде от пътната врата.

– Какво?... Какво пак има?... – чувам до себе си сънливия глас на Маргарита.

– Всичко е наред, скъпа. Спи спокойно.

– Спокойно?... С тебе?... – промърморва жената и се обръща на другата страна.

Нахлузвам бързо панталона, защото звънецът продължава да настоява на своето. Отправлям се към вратата и поглеждам бегло часовника: седем часът. Седем часът в неделя заран. Това може да е само някой от

групата, и то по спешна работа.

Оказва се, че е Боян.

– Нали те предупредих да не идваш тук? – забелязвам сухо, като го пускам да влезе.

– Няма как, наложи се. Взех всички предпазни мерки – обясни развълнувано младежът.

– Тихичко! – прошепвам, като превеждам край спалнята госта, който едва ли се досеща, че там лежи една жена, която насмалко е щяла да му стане тъща.

Влизаме в кухнята и убеден, че тук вече може да вика, Боян произнася патетично:

– Всичко пропадна!

И се тръшва на стола.

– Добре – казвам, въпреки че очевидно нищо не е добре. – Успокой се, а сетне подробно разкажи какво е станало.

– Всичко пропадна! – повтаря момъкът.

– Възможно е. Но дори когато всичко е пропаднало, все пак остава някаква надежда.

И понеже той мълчи, добавям:

– Аз пък тъкмо се канех да ти честитя скорошния брак.

– И бракът пропадна – съобщава мрачно гостът.

– Браковете не пропадат така лесно – отвръщам скептично. – Но сега кажи за-другото.

– Ами то и едното, и другото отидоха по дявола все по същата причина...

– А именно?

– Нали вчера, както винаги, имах среща с Ана... И както винаги в събота вечер, мислех да спя у тях, защото трябваше да изпълня задачата. И ето че едва излизаме от „България“ и Ана ми сервира ново двацет:

„Ще се отбием – вика – в «София» при моята тайфа. Тази вечер заминаваме за Боровец и се връщаме чак в понеделник заран. Какво ще кажеш за тоя сюрприз?“

– Казах, че е чудесно, разбира се, само че днес не мога, понеже в понеделник съм на изпит и утре целия ден трябва да чета.

„Глупости – вика Ана. – Ти ако досега не си се подготвил, утре и без туй нищо няма да свършиш. Недей само да ставаш лош и да ми разваляш празника.“

„Съжалявам, но не мога – казвам. – Ако утре не почета, значи да ме

скъсат.“

„И какво, като те скъсат? Светът ли ще пропадне?“

„Ще пропадне стипендията.“

„Значи – вика – стипендията е по-важна от всичко? По-важна от дружбата ни, по-важна от мене...“

„Хайде сега – казвам. – Ще почнем да сравняваме хляба с любовта!“

„Не, ти просто си търсиш претексти – вика тя. – Сигурно си се уговорил нещо с оная, дебелията...“

„Не приказвай смешни неща – казвам. – Прояви поне малко разум. Ако толкова държиш на Боровец, върви сама. Ако пък искаш да идем двамата, почакай да си взема изпита.“

„Къде и как ще вървим двамата? – вика тая глезла. – В някой заслон ли? – вика. – И с оня претъпкан рейс? Момчетата са намерили коли, приготвили са вила и всичко това за мен го правят, а аз трябва да се откавам в последния момент заради твоите капризи!“

„Не се отказвай. Върви. Няма да ти се сърдя“ – викам, като едва се сдържам да не я плесна.

„И ще вървя! Само че повече няма да ме видиш!“

– И закричи надолу по булеварда, но, разбира се, достатъчно бавно, за да мога да я настигна. Само че аз не мислех да хуквам подире ѝ, и тя разбра това и съвсем забави стъпки, обърна се и рече:

„Ще те чакам в «София» до шест. Ако не дойдеш до шест, вече никога изобщо не идвай!“

– И си тръгна. Тоя път – окончателно. Какво можех да направя?

– Добре, продължавай – казвам.

– Вечерта към единайсет се промъкнах до вилата и това, трябва да знаете, не бе много лесно, защото на всичко отгоре Пепо доста време беше по дирите ми, но аз успях да се откопча и стигнах до вилата и вътре навсякъде бе тъмно, така че успях без трудности да се добера до балкона и да вляза в мансардата. Дръпнах както винаги пердето, запалих джобната лампа и приближих до бюрото, когато ненадейно лампата светна, ама не моята, а тая на потона и видях пред себе си Ана. Тя тъй безшумно бе влязла и бе натиснала електрическия ключ, че наистина ме стресна. Дръпнах се инстинктивно назад и за проклетия бутнах гипса, някакъв гипсов бюст на Сократ или на не знам кой си, дето бере праха на етажерката. Той се търкулна и изтрополя на пода, но за щастие не се счупи, а Ана прошепна, цялата бясна:

„Ще събудиш баща ми! Поне него пощади!“

„Смятах, че си заминала“ – рекох, като че ли нищо не е станало.

„Аз пък мислех, че учиш за изпит – върна ми го тя. – Но ти толкова си загрижен за хляба си, та си почнал да тършуваш из чуждите къщи.“

Преглътнах и само запитвах:

„Откъде ще разрешиш да си отида? По стълбата или през прозореца?“

„Откъдето си дошъл – рече тя. – Стълбата е за порядъчни посетители!“

– И ми хлопна вратата. Върнах се в града и минах както винаги по Евлоги Георгиев, отключих кутията на Касабова, оставих там касетката, дето ми я дадохте, и намерих цяла опаковка ампули. Тръгвам към къщи и тъкмо завивам зад ъгъла, насреща ми излиза Пепо. Той както ви казах, не е глупак, и след като ме е изтървал, навярно е решил, че най-сигурното е да ме причака пред къщи и ме свари тъкмо с пакетчето в ръка, и аз, разбира се, търтих да бягам, а той – подире ми, и трябваше да обиколя целия блок и да изкача на един дъх стълбата, за да се откопча, и се откопчих само защото тоя ден бе ред на Пепо да ме брои и ако подире ми беше Апостол с неговите дълги крака, непременно щеше да ме настигне.

Боян млъква, поглежда ме гузно и навежда очи:

– Изобщо всичко пропадна...

– Не е толкова трагично – възразявам. – Въпреки че гафът наистина се е състоял. Много нещо зависи от поведението на твоята Ана.

– Тя веднага ще издрънка всичко на татко си, тая глезла.

– Не вярвам. Нали сама ти е казала „Пощади баща ми“. Щом иска ти да го щадиш, и тя ще го щади. Освен туй не е изключено да не е разбрала истинската цел на посещенията ти в мансардата.

– Смятате, че ме взима за обикновен крадец? – възкликва Боян. – Не разчитайте на това. Сто на сто съм убеден, че го каза просто за да ме обиди.

– Възможно е. При всички случаи, додето тя не е споделила с никого тая история, нещата още могат да се оправят.

– Вие сте истински оптимист. Завиждам ви – произнася момъкът с известно облекчение.

– Не съм смятал никога, че съм оптимист, а още по-малко – песимист. Старая се само вярно да преценявам нещата, което препоръчвам и на тебе. Когато преценяваш вярно нещата и когато знаеш правилно да реагираш, почти винаги стигааш до извода, че всяко положение си има изход. Не винаги, но почти винаги. А това съвсем не е малко.

– И баща ми ли мислеше тъй? – запитва ненадейно Боян.

– Ами че аз това, мойто момче, от баща ти съм го научил. Както и много други работи.

– Заедно ли бяхте, когато го раниха в крака?

– Заедно. Както винаги.

– Къде, на границата?

– Там някъде. Това бяха шепа бандити, извършили доста поразии на наша територия и вече готови да се изтеглят отвъд. Само че ние бяхме ги обградили и те бяха залегнали в падинката на билото на един хълм. Ние тримата, баща ти, Стефан и аз, вардохме изхода от едната страна на хълма и единственото ни прикритие беше някаква жалка китка от хилави акации, а ония тримата стреляха отгоре по нас и баща ти вече бе ранен зле, и Стефан – също, и изобщо имаше всички изгледи да ни видят сметката.

„Трябва да се прибяга до оня камък и да се хвърлят едно-две яйца в гнездото“ – рече баща ти.

– Той говореше в неопределено лице, обаче думите се отнасяха до мене, защото баща ти вече бе ударен в крака, а Стефан бе тъй лошо улучен, че изобщо едва ли щеше да се вдигне. И аз прибягах и им хвърлих две бомби, макар че и мен ме раниха в ръката, а после дойде подкрепление, но всичко вече бе свършило и Стефан издъхна още в джипката, а баща ти оттогава все си накуцваше по малко.

Момъкът не казва нищо и едва ли може да види в ума си това, което аз виждам, додето реда сухите безцветни фрази. Жалката китка от по-сърнали ниски акации, остатък от някогашен опит да се укрепят ронещите се склонове на хълма, и аз, залегнал между тия двамата, разкървани и с бледи потни лица, и скалистия гръб на хълма, възлизащ нагоре пустинен и страшен, пепелявосив под безцветното нажежено небе, и сухите зловещи изстрели на автоматите, и тънкото зловещо свирене на куршумите, и собствения ми дрезгав глас нейде тук, вътре в мен: „Хайде, Емиле, твоят ред е, момчето ми!“, и отново страшния хълм, този път смътен и безформен, защото вече бягам превит надве там, към каменно-то било, дето са се свили ония.

– Не знам защо, но все по-често се улавям, че мисля за него – чувам до себе си гласа на Боян.

„Мисли – отвръщам на ума си. – Нали все някой трябва да мисли и за него.“

ДЕВЕТА ГЛАВА

Слънчев понеделник. А слънцето все по-отрано почва да припича. Тъй че приятно е да работиш в стая като нашата, с този прозорец винаги в сянка и винаги отворен за хладния полъх, идващ от вътрешния двор и леко полюшващ бялата завеса.

Току-що сме се върнали от кабинета на шефа подир обичайното обсъждане на ситуацията и аз се изправям пред прозореца, за да подишам малко свеж въздух и да погледам обичайната гледка: циментирания двор, колоната на служебните коли, шофьорите, спрели на приказка, поста до затворената врата към улицата, петте реда прозорци на насрещното крило, отразяващи синевата и белите облаци на юнското небе. Затворено, тихо и изолирано, също като в болница.

Борислав нервнички зад бюрото с празното си цигаре и аз вече очаквам да оповести частичната си капитулация с възгласа „Дай една цигара“, когато на вратата се почуква и влиза лейтенантът.

– На пропуска чака Ангелов.

– Щом чака, доведи го.

Лейтенантът изчезва и до ушите ми долита познатата фраза:

– Дай една цигара... преди да съм се изпарил.

– Не е наложително да се изпаряваш – отвърщам, като му хвърлям пакетчето.

Малко по-късно влиза Боян и понеже се досеща каква ще бъде първата ми реплика, бърза да обясни:

– Знам, че не трябва да идвам тук, но какво да правя, когато отново стана гаф.

– Запознай се с Борислав... приятел на баща ти... И кажи какъв е тоя път гафът.

Момъкът се ръкува с колегата ми и изтърква:

– Задигнаха ми морфина.

– Кой го задигна?

– Апостол.

– Е как, в апартамента ли се вмъкна?

– Не стана нужда да се вмъкна. Тази заран, преди да изляза, дълго мислех къде да скрия опаковката, за да не би...

Момъкът поглежда към Борислав, сетне към мене и уловил едва забележимото ми кимане, продължава:

– За да не би да я намери майка ми, защото тя навсякъде тършува, а онзи път, след като вие ми казахте, че могат да ми пратят не морфин, а нещо друго, аз си помислих какъв ужас ще бъде, ако стана причина за смъртта на собствената си майка, и не знам дали не е от мнителност, но този път като разглеждах опаковката, стори ми се, че тя веднъж е отпечатвана, а след това наново запечатвана и изобщо видя ми се подозрителна, затуй се чудех къде да намеря сигурно скривалище...

Той говори бързо, все още възбуден от станалото, и спира само за миг, да си поеме дъх, а после продължава:

– ...И тогава се сетих за кутията на Касабова и си казах, че мога да повторя този номер с нашата кутия, понеже само аз имам ключ от нея, и взех опаковката и се спуснах по стълбата, а долу в преддверието – насреща ми Апостол. Не успях даже да скрия морфина и той тутакси го видя и отдалече се провикна:

„Как е партидата? Вносна, а? Фина работа...“

„Махай се“ – рекох, но той дори не даде вид, че е чул.

„От цяла седмица те дебнем, предател такъв, обаче не е било напразно. Би трябвало да ти видим сметката и ако на мое място беше Пепо, сигурно не би се въздържал да ти пусне малко кръв, но Апостол е арабия. Остави там на стъпалото пакета и – чупка!“

„Пакетът не е мой – казвам. – Махай се!“

– А той вместо отговор извади от джоба един от тия ножове с пружина, натисна лостчето и острието изскочи навън.

„Направи каквото ти казах – вика, – инак ще поиграем на ножче!“

„Ти луд ли си!“ – казвам.

„От твоя гледна точка, да! – вика. – А от моя – ти си лудият. Защо то не загриваш, че Апостол за една добра партида е готов да похарчи и трима като тебе.“

– И той с бавни стъпки взе да приближава, а аз се хвърлих, за да му отнема ножа, само че той се дръпна и ми подложи крак. Плъснах се на мозайката и додето да се усетя, Апостол ме връхлетя, сграбчи кутията и изхвъркна навън.

„Глупак, това е отрова, не морфин! Отрова е, чуваш ли, глупак такъв!“ – взех да викам подире му, но каква полза. На Апостол такива не му минават.

– Добре, Бояне, ще вземем мерки. Нещо друго да кажеш?

– Нищо. От Ана – ни следа.

В този момент отново се появява лейтенантът.

– Долу на пропуската се е явила Ана Раева. Искат да я заведат при

някой, който е по поверителните работи – съобщава с лека усмивка офицерът.

– Доведи я. Ние сме точно по тия работи – промърморвам.

И като се обръщам към Боян, добавям:

– Защо ти е следа, когато тя самата е налице. А сега по-бързо изчезвай. Борислав ще те отведе.

* * *

Досега съм я виждал само на снимка. И когато в тая минута я наблюдавам, застанала на прага на кабинета, дължен съм да призная, че прави наистина приятно впечатление: стройна, с хубаво светло лице и хубави светли очи, излъхваща нещо детинско, което може би всъщност отдавна ѝ липсва.

– Приближете се – подканям я. – Не стойте там като наказана.

Тя не чака да ѝ повтарям, идва до бюрото и оставя пропускателна.

– Ана Раева – прочитам гласно. – По какъв въпрос?

– И аз не знам по какъв, но се боя, че може да е шпионаж – отвърща тя, като се старее да си придаде самоуверен вид.

– В такъв случай седнете и разкажете по-точно.

Ана сяда, като не пропуска да кръстоса стройните си крака и да ги изложи във възможно по-благоприятно положение. Дете наистина, но вече доста просветено.

– Бих ли могла да запуша?

– Ако това ще ви помогне да съберете мислите си.

Услужвам ѝ с цигарите и запалката, а тя се усмихва, за да покаже, че дори в един миг на крайна тревога зъбите ѝ не са загубили нищо от красотата си.

– Благодаря... Ако знаете, че се касае за двама души, които са ми изключително скъпи, щяхте да разберете, че наистина в главата ми е пълна бъркотия...

Подир тоя всъщност доста свързан увод, тя все тъй свързано ми излага вече познатите ми събития, за да установя за лишен път колко различни могат да бъдат едни и същи неща, гледани от два различни индивида.

– Ако той действително се е вмъкнал да търси пари, аз ще бъда истински щастлива, колкото и грозно нещо да е кражбата. Знам добре, че живее притеснено, макар да го крие, че има само един свестен костюм, че майка му е тежко болна и че е толкова горд, та би предпочел да открадне, но не и да приеме милостиня... Боя се обаче, че не е влязъл за

пари... Той не е от тия, дето биха задигнали пари...

– А за какво предполагате, че се е вмъкнал? – питам, като дискретно поглеждам часовника си.

– Нали ви казах: за шпионаж.

– Шпионаж на какво?

– На поверителни сведения, на какво друго! Защото знам, че баща ми работи с разни такива книжа и винаги ги заключва, и изобщо не пуска никого в тази стая.

– А защо не уведомихте баща си?

– Че защо да го уведомя? За да получи удар? Той е толкова амбициозен в работата си и не мисли за нищо друго освен за работата си и една подобна мистериозна история просто ще го изхвърли от релсите... Още повече, аз дори не знам дали в подозренията ми има нещо вярно или не...

– А защо не попитайте вашия Боян? Защо не поговорихте с него спокойно и направо? Ако ви каже истината – добре, ако ви излъже, вие не сте дете и ще разберете, че лъже.

Явно поласкана от това, че изведнъж съм доловил нейната проникателност, девойката прави лек театрален жест с нежната си ръка, държаща цигарата, и заявява:

– Защото му бях сърдита. Вчера целия ден му бях сърдита. А днес още от заранта го търся и не мога да му открия дирите. Затова пък се запознах с едно от тия ужасни същества, с които доскоро е дружил. Аз всъщност вече познавам макар и само по вид едно от тях – някоя си там Лили. А тази сутрин се сблъсках в „Ялта“ с друга птица – Марго.

– И какво научихте от Марго?

– Ами сервитьорката ми каза, че тя е от хората на Боян и аз се приближавам съвсем коректно към нея и питам:

„Вие сте от компанията на Боян?“

А тя: – „Откога – вика – компанията на Апостол стана компания на Боян?“

„Искам да кажа, че търся Боян“, обяснявам ѝ най-човешки.

А тя: „Е, че търсете го другаде, аз не съм адресно бюро! И изобщо, ако не смятате да издимявате, седнете, а не ми стърчете над главата.“

Сядам, без да обръщам внимание на грубиянския ѝ тон, и отново обяснявам:

„Казаха ми, че тук се събирали.“

А тя: „Събираха се в минало бешело време. После стана много населено и се преместиха в «Млечния». А после и там стана кофти и сега

са на майната си в някаква «Ягода» или «Малина», между града и провинцията.“

После ме разглежда, като че ли съм поставена във витрина, и пита:

„За кво ви е Боян? Имате нужда от став?“

„Какво е това став?“ – питам я най-човешки.

„Ясно – вика тя. – Като научите какво е став, тогава ще дойде и нуждата от став. А после мога да намина някой ден да ви донеса цигари в психиатричното.“

Искам да я запитам още нещо, а тя: „Хайде, причинихте ми главобол! – вика. – Тъкмо ги бях забравила тия отрепки... Хайде, друм, нали ви казах: «Ягода» или «Малина», или някакви други там фрукти към края на града... Пък ако стигнете до психиатричното, драснете два реда. Може и да дойда...“

Ана прекъсва разказа, поглежда ме красноречиво и добавя:

– Представяте ли си? Истинска грубиянка. А оная Лили и тя е от същата марка. Като си помисля само, че е била приятелка на Боян...

После се сеща, че в момента е сърдита на Боян и добавя втори послепис:

– Това всъщност не ме интересува. Да прави каквото ще.

Побързвам да взема думата от страх, че може да последва нов постскриптум:

– Добре сте направили – казвам, – че сте дошли при мене. И още по-добре ще направите, ако за момента забравите цялата тази история. И никому – нито дума!

– Никому – нито дума! – потвърждава Ана, като става и вдига ръка пред себе си, сякаш полага клетва.

Разписвам пропуска и ѝ го връчвам, а тя си тръгва, ала в тоя миг се сеща за нещо и отново прави кръгом към мене:

– А какво да правя, ако успея да издиря все пак оная шпионин?

– Е, чак пък шпионин... – промърморвам добродушно. – Доколкото го познавам, той не е лошо момче.

– Не е лошо момче?... Вие го познавате!... – повтори Ана изненадана.

– Не е лошо момче, уверявам ви. Е, ако имате някакви там лични причини да го мразите, това си е ваша работа...

И побързвам да я изпровода, преди да се е сетила да ме разпитва по-обстойно.

* * *

Борислав, при когото по неизвестни причини Боян все още продължава да кисне, е поискал междуременно справка за местонахождението на компанията.

– Били са в „Млечния бар“, но са излезли. Наредих да ги потърсят и да ни съобщят – осведомява ме той. – В последните дни, нали знаеш, престанахме да се занимаваме с тях.

– Само те ни липсват... – промърморвам. – Но днес подир тая история с опаковката имам чувството, че може да забъркат нещо.

– Допускаш, че ония са уведомени?

– Не знам. Не е изключено.

Наближава обед, когато получаваме съобщение, че компанията се е появила в „Ягода“.

– Да пратим хората на Драганов или ние да прескочим? – подхвърлям на Борислав.

– Какво ще бъркаме хората на Драганов? Да вземем с нас една патрулна кола и да вървим.

Така и става за голямо удоволствие на Боян, който е видимо очакван от възможността да вземе участие в подобно начинание.

Пред „Ягода“ обаче ни чака нашият човек, зает с наблюдението на компанията, и едва волгата спряла, влиза в нея.

– Тръгнаха към Княжево с една стара бричка. Няма и десет минути, откак тръгнаха.

Нареждам на шофьора да поеме с пълна скорост в същата посока и изслушвам доклада на нашия човек:

– Дойдоха преди около петнайсет минути и Апостол почна да ругае Пепо, че още не можел да намери кола, докато той, Апостол, бил осигурил цял склад със став. А в това време в заведението влезе едно момиче, което не съм виждал, и Апостол каза на Роза, че това било момичето на Боян. „Взехме му морфина, сега ще му вземем и момичето“ – вика, и Роза тутакси я покани на масата и каза, че те тъкмо имали среща с Боян. И точно тогава Пепо спря пред входа с бричката и всички се натовариха в нея и само чух като тръгнаха, че Роза обясняваше на Ана: „Отиваме в Княжево, там в гората ни чака Боян. Ще видиш какъв празник...“

Разказът се прекъсва постоянно от воя на сирената, която шофьорът все по-често пуска в действие, за да си осигури чист път, а ние летим с пълна скорост по шосето към Княжево и теоретически погледнато, би следвало да настигнем бричката въпреки десетте минути аванс, но не я настигахме.

– Или тая таратайка е твърде бърза за таратайка, или са хванали

другия път – бьбри шофьорът.

– Може би по-добре щеше да бъде да загубим малко време и да спрем тук-там да попитаме – подхвърля Борислав.

Светът идва със закъснение, но не съвсем. Спираме пред Княжево и се осведомяваме от милиционера по движението за бричката. Оказва се, че е влязла преди няколко минути в квартала. Продължаваме пътя, но сме принудени да загубим от скоростта, защото въпреки призивите на сирената на три места трябва почти да спираме.

Отвъд Княжево наново се информираме за тайфата.

– Ами че ей там някъде спря такава кола – съобщава милиционерът, като посочва тесния черен път край реката.

Малко по-късно нашата волга гарира до изоставената бричка и ние зърваме в хрусталака на стотина метра компанията на младите екскурзисти и най-вече дългата върлинеста фигура на Апостол.

За нещастие, той също ни вижда. За нещастие, понеже е напълнил спринцовката, и от страх, че можем да му отнемем скъпоценната доза, бързо и ловко забива иглата, без дори да си дава труд да запретва ръкава. Ние сме вече на няколко крачки от групата и затова съвсем ясно проследяваме тоя патетичен жест, и също тъй ясно виждаме как слабо дълго лице на младежа се изкривява и как той се свлича на тревата, потреперва конвулсивно и замръзва, подвил неудобно колене.

Боян се спуска към Ана, избива с груб замах спринцовката от ръката ѝ, а сетне, вероятно подведен от инерцията, повтаря замаха, този път под формата на шамар.

Роза, Пепо и Лили гледат втрещени, сякаш се чудят да бягат ли, или да хвърлят оръжието. Боян все тъй грубо хваща разплаканата Ана за рамото и я повежда към шосето.

Загубил съм само няколко секунди, докато съм ги изпращал с поглед. Няколко фатални секунди, защото, когато обръщам очи, виждам как Лили, която до сега е гледала към Боян, изведнъж повтаря жеста на Апостол.

За един миг тя става някак по-висока и по-стройна, сякаш се вдига на пръсти, сякаш иска да се изтръгне от тръпката, раздираща масивното ѝ тяло. Сетне се свлича на колене и захлупва лице в тревата. А зад гърба ми още се носи нервното хълцане на Ана.

* * *

– Анализът установи, че се отнася за отрова със светкавично действие – докладва лейтенантът още същия следобед.

– Ако бяхме закъснели няколко секунди и останалите трима щяха да отидат – забелязва Борислав.

– Ако бяхме избързали с няколко секунди, може би никой нямаше да отиде – възразявам аз.

– Вярно – отстъпва приятелят ми. – Но в тия неща, знаеш, има някаква фаталност. Не говоря за оня сиромаш, високия, а за момичето. Това си е чисто самоубийство. Отнеми ѝ спринцовката – тя ще скочи под трамвая.

– Дааа... – произнасям нищо не означаващото си възклицание. – Съобщихте ли на родителите?

– Башата на Апостол е уведомен. А башата на Лили бил в командировка – пояснява лейтенантът. – Наредихме да му пратят бърза телеграма. Телата не са ни нужни повече. Утре заран ще ги погребват.

– Добре – кимам. – Свободен си.

А когато той излиза, Борислав ми подхвърля:

– Ще го пуснем ли тоя Томас, без да си плати? Да оставим другото, но той доста щедро троши хора...

– Надявам се, че все ще плати по някакъв начин – отвръщам. – Само че преди да стане, това, трябва да приключим и с последната мисия, най-деликатната.

* * *

Раев. Още един човек, когото досега познавам само по снимка. Доста строен и запазен, с интелигентно лице и вид на учен – съсредоточен израз, посребрени от годините коси, очила в дебели тъмни рамки.

Той ме очаква и лично се отзовава на позвъняването, подава ми слабата си енергична ръка и ме въвежда в хола.

– Всъщност, ако разговорът изисква да бъдем насаме, може би по-добре ще е да се качим в кабинета ми. Там не е особено уютно, но няма риск да бъдем смущавани.

– Добре, да идем в кабинета ви.

И ето ни в мансардната стая. Една стая, която също познавам само по снимка. В нишите, образувани от чупките на тавана, са поставени рафтове с книги. Малко писалище – също отрупано с книги. Зад него етажерка – също наблъскана с книги и увенчана с гипсовия бюст на Сократ, все още цял-целеничък, ако не броим леко ожуления нос.

Една врата-прозорец извежда на балкончето и като минавам край нея, аз хвърлям бегъл поглед към градината и забелязвам долу двама души, които познавам значително по-добре от Раев – Ана и Боян. Те

вероятно беседват, но беседата им едва ли би могла да се нарече дружеска, защото Боян говори нещо, като подчертава думите си с къси сърдити жестове, а Ана, обърнала му гръб, слуша начумерено.

Домакинът се настанява зад малкото бюро, а аз сядам на стола до открития прозорец.

– Тук може ли да се пуши? – запитам, респектиран от библиотечната обстановка.

– Разбира се. Но аз самият не пуша – отвръща Раев и поставя на края на бюрото някакво жалко миниатюрно пепелниче.

Запалвам, додето Раев с едва забележим жест поглежда ръчния си часовник.

– Пет и половина е – съобщавам услужливо. – И надявам се, няма да ви отнема много време.

– Моля ви, не се безпокойте. Имам наистина една среща, обаче тя е чак в седем.

– Идвам да ви уведомя за една наша операция, държана досега под секрет и вече приключена като операция, Оттук нататък тя вероятно ще премине в съдебно следствие и неизбежно ще засегне известни страни на собствената ви служебна работа.

И аз без излишни подробности му излагам историята, в която и той самият е бил въввлечен.

Раев ме изслушва внимателно, а сетне забелязва:

– Аз, разбира се, съм пълен невежа във вашата област, но струва ми се, че ако бяхте ме предупредили навреме, това би ви спестило доста усилия.

– Обсъдихме и тази възможност, обаче я отхвърлихме още в началото. Една проява на нервност или паника от ваша страна би алармира-ла противника. И после, защо да ви безпокоим в работата, след като операцията вече бе организирана тъй, че те вместо автентичните документи получаваха фалшиви?

– Може би сте прав – кима Раев. – Вие по-добре знаете. В края на краищата щом всичко е приключило успешно...

– Не можем да се оплачем. Само че успешният край не изключва въпроса за вашата лична отговорност. Вие сте допуснали доста сериозно лекомислие в работата си.

– Понеже съм носил у дома си тия документи? Но слушайте, аз правя това от години насам и не съм имал никакви неприятности и го правя не от лекомислие, както вие се изразявате, а напротив, от чувство за отговорност.

Той ме поглежда не твърде любезно през очилата и допълва:

– Не знам колко трае вашият работен ден, обаче мога да ви кажа без излишно самохвалство, че моят трае понякога до късно през нощта и че тая добавъчна работа аз я върша съвършено доброволно и по необходимост съм принуден да я върша в къщи.

– Нямам никакво намерение да подценявам деловите ви качества – бързам да го успокоя. – Вие се ползвате с реномето на изключително подготвен и трудолюбив ръководител. И все пак лекомислието си е лекомислие.

– Не забравяйте – възразява Раев, – че тая стая е винаги заключена и че шкафчето в бюрото ми е също заключено...

– Да, ей с такъв ключ! – прекъсвам го и вдигам нагоре малкия стандартен ключ, озовал се в ръката ми. – Това всеки чирак ще ви го направи за пет минути. Но има и друго. Вие доста през пръсти сте гледали на туй, което става в дома ви и дори в секретния ви кабинет.

– Не ви разбирам.

– Оня ден в събота срещу неделя например тук, в тази стая, се е вдигал доста голям шум и дори гипсовият бюст е бил съборен и е изтрещял на пода, а вие даже не сте се потрудили да видите какво става, макар че спалнята ви е точно отдолу...

Раев свива рамене:

– Защо трябва да проверявам нещо, което ми е добре известно: дъщеря ми лудува с приятеля си. Съвсем ясно чувах гласовете им, както и вие сега ги чувате.

През леко откряхнатия прозорец наистина откъслечно се долавят гласовете на младите хора и един поглед ме убеждава, че долу в градината примирието все още не е настъпило.

– Вие си противоречите – казвам. – От една страна, твърдите, че тази стая е винаги заключена, а от друга страна, излиза, че в същата заключена стая дъщеря ви лудува с приятеля си.

– Навярно съм оставил ключа на вратата. Съгласете се все пак, че ако почна да подозирам и собствената си дъщеря... Лошото е, че нямам достатъчно време да се занимавам с нея и тя прави каквото си иска и вероятно ще съм принуден да й намеря втора майка, доколкото първата се занимава изключително със себе си.

– Знам за тия ви намерения – промърморвам.

Раев за първи път проявява известна изненада:

– И това знаете?

– Да – кимам, – а също и много други неща. Но нека не избързваме.

Поглеждам през прозореца и виждам, че сега Ана ръкомаха, а Боян сърдито ѝ е дал гръб. Сетне, като се обръщам към домакина, произнасям:

– Дори само този дребен инцидент с бюста на Сократ вече поражда известни съмнения спрямо вас. Ние обаче нямаме никаква нужда да призоваваме великия Сократ за свидетел, защото и без това сме напълно информирани за цялата ви дейност. Вие сте завербуван от чуждото разузнаване още преди три години при едно пътуване на Запад, но сте били оценен като твърде важна птица, за да бъдете изразходван в рисковани ходове. И сте влезли в действие едва когато тук е пристигнал един амбициозен дипломат – мистър Томас, въодушевен от намерението да блесне, та дори и с цената на известен риск. Риск преди всичко за ваша сметка, Раев, не за негова.

Домакинът слуша, като се старае да не отмества поглед от лицето ми и да не допуска какъвто и да било израз на смущение в тоя поглед.

– Трябва да се признае все пак, че дори и Томас с неговите комарджийски похвати се е постарал така да организира акцията, та да ви осигури максимална безопасност. Вие носите секретните сведения тук, в кабинета си, за да работите над тях, а друг във ваше отсъствие ги заснима и предава по-нататък. Тъй че дори този друг да се провали, цялата отговорност ще падне върху него, а вие ще се измъкнете невредим и, в най-лошия случай, с едно служебно мъмрене за проявена непредпазливост. Така ли е?

– Не е така, разбира се – отвръща спокойно Раев. – Но аз съм любопитен да чуя цялата чудовищна хипотеза, до която ви е довела вашата стара шпиономания.

– Няма шпиономания, има факти. Мога да ви уверя, че нямаме никакъв интерес да увеличаваме изкуствено броя на предателите, защото колкото по-малко са те, толкова по-лека ще е и нашата работа.

– Добре, добре – кима примирително домакинът. – Само че вие споменавате за факти, но се въздържате да ги посочите.

– Струва ми се, че след като виждате докъде е стигнала работата, по-разумно би било вие сам да посочите фактите.

– Факти няма – заявява със спокойна увереност Раев. – А що се отнася до фантазиите, те са ваша специалност, не моя.

– Факти има. И щом настоявате, аз ще ви посоча някои от тях. Преди всичко вие в продължение на близо три месеца сте измъкнали под различни предлози 34 служебни досиета, строго секретни по характер и засягащи някои твърде важни страни от дейността на СИВ. От тия 34

досиета само осем са имали всъщност някаква връзка с пряката ви работа през тоя период. Защо донесохте тук останалите 26 досиета? За самообразование?

– Защото трябва да съм в течение на всичко...

– Защото Томас иска да е в течение на всичко – поправам го.

– Това си е вече ваше мнение, без всякаква реална тежест.

– Това не е само мое мнение. И достатъчно е да помислите малко, за да разберете, че е така. Нима вие, който поради спецификата на самата ви работа имате представа за правилата на секретността, можете сериозно да смятате, че някой би ви позволил да изнесете целия този поверителен материал, ако не бяхме решили да видим докъде ще стигнете? Ами че самата лекота, с която сте получавали в продължение на три месеца този материал, би трябвало да ви се стори подозрителна, ако бяхте си дали труд да размислите. Само че вие сте били тъй дълбоко уверен в непоклатимата си и безупречна репутация, та дори не сте допуснали, че някой може да се усъмни във вас.

– Вие доста логично развивате хипотезата си – признава домакинят, – но все тъй упорито продължавате да се въздържате от посочване на факти. И това е съвсем лесно обяснимо, понеже факти няма.

– Факти има – повтарям. – Това, което току-що ви споменах, са именно факти. Обаче те засягат само едната страна на работата. А сега нека видим и другата страна.

Преди да видя другата страна, аз си позволявам да видя какво става долу в градината. Нищо особено. Кавгата продължава. „Това момче ще има да бере ядове с това момиче“, казвам си мимоходом и произнасям гласно:

– Както вече казах, вие сте били завербуван преди три години и по-точно в края на месец май, и още по-точно в Женева, дето сте били изпратен като наш делегат на международната конференция. Завербуването е станало в резултат на две срещи с човек от съответното разузнаване и първата от тия срещи ви е била уредена от Стоян Станев, намиращ се също в Женева по служебна работа.

– Това не са факти – продължава да упорствува домакинят. – Това са легенди.

– Станев ще потвърди.

– Станев може да потвърди всичко, което вие му подшушнете, но за участие да потвърдиш, още не значи да докажеш.

– Вие ме карате да прибягвам до нещо, към което нямам никакъв вкус: техниката... – произнасям с въздишка на отегчение.

При тия думи вадя от джоба си миниатюрен магнетофон и го показвам на Раев.

– Едно малко обяснение вместо предговор: – Станев, както ви е известно, е най-важният агент на вашите господари. Не знам защо го наричат Стария, но съм напълно съгласен, че наистина е стара лисица. Тъкмо затова и за разлика от вас той винаги е допускал възможността от неочакван провал. И си е казал: „В случай, че ме пипнат, какво бих могъл да им предложа като ценна информация, за да отърва кожата?“ И се е постарал да скъта за черни дни подобна ценна информация, включително и такава, засягаща лично вас. Не казвам, че тая зестра непременно ще спаси Станев от най-тежкото, но тя при всички случаи ще ликвидира вас.

Подхвърлям в ръка магнетофончето и запитвам.

– Искате ли да послушате?

– Защо не? Имам още доста време...

– До срещата? Вие все още вярвате, че ще се явите на тая среща? – промърморвам и пускам магнетофона.

И ето че в мансардата започва разговор на един добър и един не дотам добър западен език и ако първият глас е съвсем непознат, то вторият съвсем определено е гласът на Раев. Между многото интересни реплики на диалога биха могли напосоки да се цитират следните:

Непознатият: – Известно ни е, че вие сте стигнали до доста висок пост... И все пак този пост е твърде незначителен за способностите ви... А по-голям никога няма да получите... Вие сте се добрали някъде малко над средата на служебната йерархия и ще буксувате на същото това място чак до пенсията си...

Раев: – Прав сте. Но аз съм се примирил.

Непознатият: – Защото не сте имали възможност за избор. А сега ние ви предоставяме тази възможност.

Раев: – Изборът става най-малко между две неща. Засега знам само едното: положението си в България, където имам удобна къща, добър пост, висока заплата, служебна кола, спокойствие...

Непознатият: – Всичко това е съвсем дребно и получено срещу неимоверни усилия. Дните ви преминават само в работа, вие навярно съвсем сте забравили, че в живота има и наслади, развлечения... Вие четете вестници и знаете какъв е притокът на специалисти у нас. Някои ни обвиняват, че купуваме

специалисти. Ние не ги купуваме, те сами идват, защото получават огромни заплати, луксозни жилища, уважение. А вие сте специалист от такъв ранг, че ще имате всичко туй на най-високо ниво...

Раев: – Вие не искате от мене само качества на специалист, а и нещо друго... нещо много рисковано...

Непознатият: – Ще се постараете то да не бъде рисковано... А междувременно в някоя тукашна банка ще бъде открита сметка на ваше име... И когато, вече изпълнили задачата си, дойдете при нас...

И тъй нататък, и тъй нататък. Дребен, отвратителен пазарлък, сякаш се продава стара кола, а не родината.

– Е, нима и това не са факти? – запитвам, като спирам апаратчето.

– Спорни – поклаща глава Раев. – Много спорни. Един запис никога не е нещо повече от един запис. И дали този глас е именно мой, или не, това е голям въпрос.

Но репликата тоя път е изречена без вътрешно убеждение и целият израз на домакина свидетелства, че той е готов да капитулира.

– Вижте – подхвърлям, – аз достатъчно разбирам от тия неща и мога да ви кажа, че обвинението срещу вас е тъй непоклонливо мотивирано и документирано, та никой съд не би се поколебал да произнесе присъдата, която ви се полага... И ако в момента съм тук, то не е, за да ви изтървам признания, а за да видя какво ще правим с дъщеря ви. Смятате ли, че вашето задържане ще ѝ се отрази много тежко?

– То ще я убие!... – възкликва домакинът, изоставил безучастната си маска.

– Излиза, че вие сам ще я убие морално... След като насмалко не я убихте физически.

– Това е вече чудовишно! – извиква Раев.

– Наистина, но от ваша страна – отвръщам спокойно. – През последната седмица вие сте усетили нещо... или някой ви е дал знак за нещо... тая подробност тепърва ще се установи. Във всеки случай сте решили, че трябва да натиснете алармения звънец. И те уведомили Томас посредством съответната сигнализация, и с пълно съзнание за мерките, които ще бъдат предприети за премахване на следите. Най-радикални мерки – за да не употребявам друга дума. Е резултат на тази ви намеса двама младежи са вече мъртви, но можеха да бъдат и повече. Включително и вашата дъщеря.

– Но това е чудовишно!...

– Наистина. Оцеляването на дъщеря ви се оказва въпрос на секунди. За което вие лично нямате абсолютно никаква заслуга.

Той мълчи като втрещен и очевидно е загубил способността да разсъждава ясно. И все пак аз си позволявам да запитам:

– Така че кажете, какво да правим с дъщеря ви?

– Каквото щете – маха той с ръка. – Излъжете я нещо... оставете да мине време... Всъщност не съм уверен, че ме обича чак дотам... че изобщо може да обича чак дотам...

Поглеждам през прозореца и установявам, че ония двамата са изчезнали нанякъде.

– Да тръгваме, Раев.

Домакинът става, сваля, очилата си, обърсва стъклата с носната си кърпа и отново ги поставя на носа си. Сетне с бавни уморени крачки се отправя към вратата.

Долу ни очаква служебната кола. Сядам с Раев на задната седалка и потегляме. Около километър по-нататък зървам Боян да се движи самичък край шосето.

– Спри да качим пешеходеца – нареждам на шофьора.

Боян хвърля бърз учуден поглед на Раев, но премълчава и сяда на предната седалка.

– Нещо не върви, а? – подхвърлям му по някое време.

– Няма и да върви – промърморва мрачно той.

* * *

– Ти всъщност не ми каза как свърши тая история с Раев... – забелязвам, додето вечеряме с Маргарита.

– Как да не съм? Казах ти съвсем ясно, че не ща!

– Но на него какво каза?

– Измъкнах се с уклончив отговор. Смятам, че е достатъчно умен, за да си прави илюзии.

– Умен или не, той вече не е в състояние да си прави илюзии.

– Какво подмяташ? – поглежда ме тя.

– Твоят шеф е арестуван. И работата е сериозна.

– Господи! На мене все такива ми се падат.

– С едно изключение – напомням.

– Като че ли ги привличам с някакъв магнит – мърмори тя, без да обръща внимание на възражението ми.

– Фатална жена... Така ги омотаваш, че рухват в бездните на

престъплението.

– Не се занасяй – срязва ме Маргарита.

А после се сеща:

– Но за какво му е трябвал брак, след като се е бил забъркал в такива неща?

– За маскировка, естествено. Един брак, това вдъхва доверие. Значи човекът се устройва, значи няма намерение да се измъкне нанякъде. Изобщо нелош параван, за да подготвиш измъкването си. А междувременно защо да не поживее с такава приятна партньорка... Така че ти напразно си се бояла от взаимно омръзване. За омръзването е нужно време.

– Господи! На мене все такива ми се падат – повтаря Маргарита. – А какво ще стане с дъщерята?

– Уместен въпрос. Питам се само защо всеки страничен човек най-първо си задава този въпрос, а самите родители дори не се сещат за него.

– Кажй де: какво ще стане с дъщерята? Нали щеше да се омъжва?

– Не знам. Ако беше ме питала вчера, може би щях да ти отговоря „да“. Но днес наистина не знам.

* * *

Неизвестно защо, ала тази нощ в главата ми е истинска бъркотия. Маргарита вече отдавна е заспала и аз чувам в тишината равното ѝ тихо дишане и мисля за тия човешки истории, за Лили и Боян, за Раев и капризната му празноглава дъщеря и даже за тая Марго, която все още чака своя Чарли, дето никога няма да се върне, и дори за това високо, сухо момче, чийто труп в тоя момент лежи в моргата. И постепенно мисълта ми отскача към други хора и към други места, към оная отдавна забравена Жанет, може би седнала тъкмо сега в някой парижки бар с чисто служебна задача; към Питър Гроот, вероятно вече напълно пиян в тоя напреднал нощен час, към Едит, която никога по-късно не видях, към Сеймур и Грейс, навярно продължаващи да съжителствуват при пълна взаимна ненавист; към приятелката на Моранди и към Дора Босх, и към Лида, и дори към Фурман младия, когото бях взел за Фурман стария. И когато се сещам за всеки от тия хора поотделно, работата е наред, но щом само си помисля, че те всички съществуват едновременно и всеки е потънал в привичните си занимания в този момент, тук в София, в Париж, Амстердам, Берлин, Копенхаген, Венеция, Ню Йорк, в главата ми настъпва истинска бъркотия... Това неизразимо чувство за едновременност... за тоя странен хаос... тая многогласна зверилница... тая

лудница...

– Стига си се въртял, де! – чувам по някое време сънливия глас на Маргарита. – Спи най-сетне...

Обръщам се на другата страна и си казвам, че наистина трябва да заспя.

И съвсем ококорвам очи.

И, разбира се, виждам Любо.

Не казвам, че го виждам в буквалния смисъл и че страдам от халюцинации, но струва ми се, да усещам с цялото си същество присъствието му тук, в стаята, и да чувам тихия му глас:

„А какво ще бъде нататък с моя син, брат ми?“

„Нататък вече той да му мисли – промърморвам. – Не може цял живот да го крепим като рохко яйце.“

„На тебе ти е лесно да говориш тъй, понеже нямаш син“ – звучи нейде вътре в мен гласът на Любо.

„Нямам син ли? Ти ми го окачи на гърба, а сега на всичко отгоре дрънкаш, че нямам син. Твоят син е мой син. Хайде прибирай се и стига с тия номера.“

И усещам, че изчезва. Той винаги изчезва, след като е получил своето.

* * *

– ...И ето, че с демаскирането на Раев веригата вече наистина е затворена, мистър Томас, или както би казал Стария – клупът е стегнат около врата ви.

– Около неговия, не около моя – уточнява сухо Томас.

– Така вие си мислите. Цялата ви грижливо подготвена операция завършва с един грандиозен гаф, с една катастрофа. Катастрофа за всички участници, включително и за вас.

– Не преувеличавате ли малко успеха си? – поглежда ме насмешливо Томас. – Дали операцията е моя, или не, това е въпрос, който остава напълно висящ. Вие не можете да докажете намесата ми в нито един от епизодите на тая операция.

– А връзката ви със Стария?

– Никога през живота си не съм го виждал.

– Но той е поддържал контакт с вашия Бенет чрез маникюристката.

– Аз не съм Бенет.

– А срещата там, край града, под дърветата? И по-точно вербовката на оня младеж?

– Не познавам оня младеж и не съм разменил ни дума с него.

– Затова пък вашата секретарка Мери е разменила доста думи.

– Аз не съм Мери. И за ваше сведение тя отдавна вече си е в родилната. И по-точно – в една психиатрична клиника. Ако смятате, че съм длъжен да отговарям за поведението на душевно болни хора...

– Да, да. Знам отлично, че я похарчихте. Както похарчихте и още толкова други: Чарли, шафнера, Апостол, Лили, без да говорим за останалите, които само като по чудо спасиха кожата.

– Изброените от вас лица изобщо не са ми познати.

– Тъй ли? Аз пък смятам, че лично сте инструктирали някои от тях.

Например Чарли.

– Можете да го призовете за свидетел.

– От къде, от оня свят?

– Местожителството му не ми е известно.

– А шафнерът? И с него ли не сте говорили?

– Нищо не пречи да призовете и него.

– Готово – отвърщам спокойно.

Натискам звънеца, вратата се отваря и в стаята влиза шафнерът. Томас, естествено, прави опит да подтисне сепването си, а подир туй – да даде вид, че не познава новодошлия. Но изненадата е твърде неочаквана, за да остане скрита.

Това всъщност е и най-същественият резултат от нашето пътуване до Истанбул. Помощникът на Борислав бе успял да използва наркотичния транс на Чарли, за да замени пистолетчето, заредено със смъртоносна отрова, с друга подобна играчка, съдържаща невинен газ. И смъртта в спалния вагон бе само една симулация. И човекът бе спасен. Или, професионално казано, свидетелят бе запазен.

Един твърде ценен свидетел, особено в живо състояние – нещо, което и Томас разбира. Този свидетел, прибавен към звукозаписа, или звукозаписът, прибавен към свидетеля, образуват една дяволски неприятна улика. Опитвам се да обясня това на дипломата, сетне правя знак на шафнера да излезе и продължавам:

– Така че вие не сте във от операцията и встрани от катастрофата, мистър Томас. Вие сте с двата крака в нея и тя се очертава като катастрофа на целия ви живот. Защото не само нищо не сте постигнали с идването си у нас, но сте разрушили безвъзвратно и малкото, оставено ви от вашите предшественици. И за подобен провал дори уволнението ще се види недостатъчно като санкция на шефовете ви. Вие сте свършен, мистър Томас. Вие, макар и в преносния смисъл, сте готов за моргата.

„Трябва да спя“ – казвам си, като отново се обръщам на другата страна. Още е рано да разговарям с тоя тип. Макар че не е изключено и разговорът да се състои. И то не въображаемо, не в просъница и в призрачната дрезгавина на зазоряването, а реално, при пълна дневна светлина.

* * *

Вторник минава в дообработване на материалите.

Отново канцеларска работа. Едничката утеха е, че времето подхожда тъкмо за такава работа: от задименото в облаци небе в дълги полегати линии летят тънките струи на дъжда, а от Витоша появява хлад, сякаш вече е есен.

– Апостол го погребяха – докладва лейтенантът. – А бащата на Лили не идва, макар че пратихме две телеграми.

– Сигурно няма и да дойде. Нека я погребат утре заран – нареждам и отново потъвам в досиетата.

– Как може да не дойде? – вдига глава Борислав.

– Тя винаги е била за него само една мръсница.

* * *

В сряда заранта пейзажът е същият. Само вятърът от Витоша е станал по-силен и струите на дъжда плющят още по-полегати и зачеркват с тънките си линии сивото небе.

Надниквам с измокрено лице в тихия бял кабинет, напомнящ на болнична стая, и съобщавам на Борислав:

– Ако ме търсят, ще кажеш, че съм излязъл за малко.

– Къде отиваш? – пита приятелят ми.

И отгатнал по лицето ми отговора, избъбра:

– И аз ще дойда.

Качваме се в служебната кола, прекосяваме града, задръстен от коли и от бързащи под дъжда пешеходци, и излизаме на някакво шосе. Четвърт час по-късно шофьорът, който се е осведомил за мястото, спира в края на непознато село.

– Трябваше да вземем цветя... – сещам се едва когато слизаме от волгата.

– Там навярно ще има – отвръща Борислав. – Дай една цигара.

На входа на гробището, под широк прокъсан чадър, наистина седи една женица, поставила пред себе си няколко повехнали китки бели

карафмили. Вземаме две букетчета по липса на по-добро и поемаме из гробището.

Намираме без труд прясно изровения трап, в който вече е спуснат сиромашкият небоядисан ковчег. Настрана, до един камък е облегната също такава небоядисана дъска, върху която с малко криви букви е написано името: Лиляна Милева.

Присъствието ни бързо бива забелязано и двама души с лопати в ръце се приближават до трапа.

– Поп няма ли да има? – пита единият.

– Няма да има поп – отвръщам.

– Да заравяме ли?

– Заравяйте.

Двамата хващат здраво лопатите и почват ловко да насипват мократа черна пръст върху дъсчения ковчег.

Дъждът вали все тъй дребен и полегат, блъскан и раздиплян от хладния вятър в прозрачни сребристи завеси.

Борислав стои мрачно изправен до мене, със забравена в тъгля на устните угаснала мокра цигара.

Вслушвам се разсеяно в тропота на буците върху капака на ковчегата и се вирам в подгизналата от влага зеленина на пейзажа, когато забелязвам Боян.

Той иде насам гологлав, загърнат в стария си мокър шлифер, и крачките му са някак спънати и неуверени, може би от полепващата по обувките пръст, тая тежка мазна пръст, каквато има само по гробищата.

– Лейтенантът да вземе вчера да му каже, че е била бременна в четвъртия месец... – промърморва едва чуто Борислав.

Момъкът е вече съвсем близо. Той застава от другата страна на трапа и произнася някак неловко, като да се оправдава:

– Дойдох... Трябваше да изпълня едно нейно желание... Някога беше ми казала, че, ако умре, иска вместо опело тая мелодия – един реквием...

Той навежда очи, вади изпод шлифера някакво магнетофонче и сред влажната зеленина на селските гробища, под мудните сребристи завеси на дъжда изведнъж се възвема един бавен и скръбен мотив, разкъсан на пресекулки от вятъра като плач и отнасян натам, към помръкналия хоризонт, додето буците равно и глухо се сипят в трапа.

Поглеждам го и виждам, че наистина не е добре. Лицето му е съвсем бледо и хлътналите му очи плуват в някаква мъглявина, и ъглите на устните му леко потръпват. Животът вече е почнал да пише върху това

младо лице.

Гробарите са привършили работата си. Единият взема дъсчицата с надписа и я забива малко накриво в мократа земя: Лиляна Милева. После двамата нагърбват лопатите и се отдалечават.

Приближаваме с Борислав и поставяме двете мизерни букетчета върху купчината черна пръст, додето реквиемът продължава дрезгаво да звучи. Две съвсем жалки букетчета върху тоя жалък гроб.

Останалото ще го довършат времето и дъждът. Земята ще се слегне и отгоре ще поникне трева, и надписът ще се изтрие, сякаш нищо не е имало и нищо не е било.

И си помислям, че всичко би могло да стане другояче.

И си казвам, че нещо е трябвало да се направи, макар да не знам какво.

Ние винаги се сещаме, че нещо е трябвало да се направи тогава, когато вече нищо не може да се направи.

И се отплащаме с няколко повехнали цветя.

Или с един реквием.

КРАЙ

© 1973 Богомил Райнов

Сканиране, разпознаване и редакция: goblin, 2007
Редакция: Mandor, 2007 (#)

Публикация:
РЕКВИЕМ ЗА ЕДНА МРЪСНИЦА
Богомил Райнов
Издателство „Отечествен фронт“
София, 1975

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2806>]